

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

**OBRAZ AUSTRÁLIE V CESTOPISECH ČESKÝCH CESTOVATELŮ
V OBDOBÍ PRVNÍ ČESKOSLOVENSKÉ REPUBLIKY**

Bakalářská práce

Autor: Jakub Obhlídal

Vedoucí práce: prof. PhDr. Jana Burešová, CSc.

Olomouc 2016

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci zpracoval samostatně, za pomoci citované literatury a použitých zdrojů.

V Olomouci, květen 2016

.....

podpis

Poděkování:

Na tomto místě bych rád poděkoval prof. PhDr. Janě Burešové, CSc. za poskytnutí zdrojů, odborné vedení práce, vstřícný přístup, cenné rady, věcné připomínky a také za čas, který mi věnovala. Dále děkuji svým rodičům za podporu a trpělivost, kterou projevíli během psaní této bakalářské práce a mého studia a stejně tak všem svým přátelům, a to nejen za podporu, ale i za případné rady, kterými rovněž přispěli k vypracování této bakalářské práce.

Anotace

V bakalářské práci se zabývám, jak již název práce napovídá, primárně cestopisy českých cestovatelů, kteří cestovali po Austrálii v období první Československé republiky. V práci se tedy opírám především o primární materiály, tedy cestopisy. Cílem práce je zjistit, na co se cestovatelé ve svých cestopisných dílech zaměřovali, co považovali za důležité, na jaká místa cestovali, čeho si všímali a především zjistit, jestli se v jejich dílech vyskytují stejné motivy. Jinými slovy, jde mi o poskytnutí určitého obrazu toho, jak viděl Austrálii český občan za první republiky. Jednotliví cestovatelé se vydávali do Austrálie z různých důvodů. Někteří pouze za zážitky a dobrodružstvím, a někteří také z důvodů pracovních. Mnoho z nich se také snažilo v Austrálii propagovat československý stát. Všichni si však vedli deníky a snažili se do nich zachytit to, co v Austrálii viděli a prožili.

Anotation

As its name suggests, in this bachelor thesis I primarily deal with travel books written by Czech travellers who visited Australia in the period of the first Czechoslovak Republic. Therefore, the thesis is based mainly on these kinds of primary sources. The aim is to determine what the travellers focused on in their books, what they considered important, which places they travelled, which things they observed and the most importantly, if there are some common themes in their works. In other words, I would like to provide a certain view of Australia by the eyes of a Czech citizen living in the First Republic. Each traveller came to Australia for various reasons. Some of them just sought out new experiences and adventures and others were there because of business reasons. Many of them were also trying to familiarize Australians with the Czechoslovak Republic. Everybody, however, kept their diaries which captured what they saw and experienced in Australia.

Obsah

Úvod	7
1. Cíle výprav jednotlivých cestovatelů	13
1.1 Jiří Baum.....	13
1.2 Růžena Fikejzlová	14
1.3 Egon Erwin Kisch.....	15
1.4 Jiří Viktor Daneš.....	16
1.5 Josef Ladislav Erben.....	17
2. Základní geografická charakteristika sledovaných regionů	19
2.1 Nový Jižní Wales.....	19
2.2 Victorie	21
2.3 Queensland	21
2.4 Jižní Austrálie	23
2.5 Západní Austrálie	24
2.6 Severní Teritorium.....	26
2.7 Tasmánie.....	27
2.8 Teritorium hlavního města	28
3. Obraz vybraných australských měst v cestopisech	31
3.1 Sydney	31
3.2 Newcastle.....	33
3.3 Melbourne.....	34
3.4 Brisbane	36
3.5 Townsville	37
3.6 Cairns.....	38
3.7 Adelaide.....	39
3.8 Fremantle	39
3.9 Perth.....	40
3.10 Kalgoorlie	41
3.11 Darwin	42
3.12 Hobart	43
4. Australská fauna a flóra.....	45
4.1 Fauna	46
4.2 Flóra.....	50
5. Domorodí Australci.....	54

6. Australská společnost.....	60
6.1 Doprava	60
6.2 Sport.....	62
6.3 Ubytování a stravování.....	64
7. Imigrace do Austrálie	66
7.1 Postoj australské vlády k imigrantům.....	66
7.2 Imigrace z Asie	69
7.3 Imigrace z Evropy	71
Závěr.....	74
Seznam pramenů a literatury.....	76
Resumé	79
Přílohy	80

Úvod

Bakalářská práce má přiblížit obraz toho, jak vnímali Austrálii cestovatelé, kteří se na tento nejmenší kontinent vydali. Jde o občany Československé republiky, kteří v Austrálii cestovali v letech 1918–1938. V bakalářské práci vycházím z cestopisů pěti československých cestovatelů: Josefa Ladislava Erbena, Jiřího Bauma, jeho ženy Růženy Fikejzlové, Jiřího Viktora Daneše a Egona Erwina Kische. Tito dobrodruzi cestovali po Austrálii v různé době. Josef Ladislav Erben v letech 1911–1919 a také v letech 1936–1958.¹ Jeho cestopis však končí rokem 1945. Jiří Baum a jeho žena Růžena Fikejzlová byli v Austrálii v roce 1935 v rámci své cesty kolem světa.² Tato cesta trvala přesně rok (23. prosince 1934–22. prosince 1935).³ Novinář a spisovatel Egon Erwin Kisch dorazil do Austrálie v říjnu 1934. Poté co absolvoval své přednášky, odcestoval zpět v březnu 1935.⁴ Jiří Viktor Daneš se vydal do Austrálie se svou chotí v květnu 1920. Jejich pobyt zde trval dva a půl roku a poté se společně vydali na zpáteční cestu. 6. ledna 1923 vypluli z Austrálie na Nový Zéland a pokračovali dále východním směrem přes Oceánii.⁵ Můžeme si všimnout, že ona hranice let 1918–1938 není u Josefa Ladislava Erbena dodržena zcela striktně, přesto jsem se jeho zápisky z cest, které zpracoval Stanislav Novotný v knize *Půl století světoběžcem*,⁶ rozhodl využít, jelikož tak mohu zkoumat rovnou obě jeho cesty a navzájem je porovnat.

Dané téma však můžeme vymezit i dalším kritériem, a to geografickým. Ve své práci zkoumám působení cestovatelů pouze v Australském společenství, jak zní oficiální název Austrálie. „Z terminologického pohledu chápeme Austrálii jako pevninu a k ní přilehlé ostrovy, které jsou přímou součástí státu Australské společenství (Australský svaz).“⁷ Dané přilehlé ostrovy náležící k Austrálii (jako například některé ostrovy Korálového moře) budou tedy také předmětem mého zkoumání. Josef Ladislav Erben při své první i druhé cestě, jakožto i Jiří Viktor Daneš při svých putováních Austrálií nakrátko cestovali i mimo australský stát. Josef Ladislav Erben při své první cestě nakrátko vyjel na některé ostrovy Melanésie (Papua-Nová Guinea, Šalamounovy ostrovy aj.) a při své druhé cestě na Nový

¹ BLAINEY, Geoffrey: *Dějiny Austrálie*. Praha 1999, s. 212.

² KUNSKÝ, Josef: *Čeští cestovatelé*. II. díl. Praha 1961, s. 412.

³ BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007.

⁴ BUREŠOVÁ, Jana: *Zdroje informací o Austrálii v období první Československé republiky*. *Historica Olomucensia*, 44, 2013, s. 115-132.

⁵ KUNSKÝ, Josef: *Čeští cestovatelé*. II. díl. Praha 1961, s. 287.

⁶ ERBEN, Josef Ladislav: *Půl století světoběžcem: Dvě cesty do Austrálie*. Praha 1986.

⁷ ŠEBESTA, David–FŇUKAL, Miloš–TLÁSKAL, Milan: *Regionální geografie anglosaské Ameriky, Austrálie a Antarktidy*. Olomouc 2013, s. 70.

Zéland, ze kterého zamířil zpět do Sydney a následně do Darwinu. Jiří Viktor Daneš cestoval taktéž na některé melanéské ostrovy (např. na Papuu-Novou Guineu). Těmito lokalitami se v bakalářské práci tedy zabývat nebudu.

Při zpracování bakalářské práce využívám především metodu přímou. Tato metoda spočívá v získávání historických faktů z pramene, v němž jsou přímo bezprostředně obsaženy údaje o nich. Danou metodu kombinuji s metodou dedukce, metodou historicko-srovnávací, typologickou a geografickou metodou.

Při svém bádání jsem se snažil vypátrat především co nejvíce společných „množin“, tedy to, co si do svých deníků zapsali všichni cestovatelé nebo alespoň většina z nich. Vlastní text práce je rozčleněn do sedmi kapitol (viz obsah), ve kterých se opět zaměřuji na společné charakteristické znaky daných cestopisů. Mým cílem tedy není postupné rozebírání jednotlivých cestopisů a vypsání všeho, co si daní cestovatelé poznamenali. V práci podávám základní geografickou charakteristiku sledovaného regionu a charakteristiku vybraných australských měst. Na tyto části kladu stěžejní důraz. Proto se také v jednotlivých podkapitolách zabývám vybranými australskými městy a snažím se vystihnout jejich obraz. Daná města jsem vybral na základě kritéria návštěvnosti. Každé z nich navštívili alespoň dva cestovatelé a mohu tedy čtenáři poskytnout více pohledů na tato města.⁸ Některá z nich navštívili všichni cestovatelé, například Sydney, Melbourne, Adelaide, Fremantle aj. Čtvrtou kapitolu jsem zpracoval podobně. V práci se zabývám těmi australskými zvířaty a rostlinami, o nichž se cestovatelé zmiňují nejvíce. Kromě toho se však zabývám i těmi, jejichž četnost výskytu v cestopise sice není vysoká, ale pro Austrálii jsou svým způsobem typická. I když jsem psal, že mi půjde především o vypátrání „společných množin“, bude zajímavé i zkoumat, zda některý z cestovatelů tzv. vybočoval z řady, to například znamená, že cestoval na zcela jiná místa než ostatní, všímal si jiných věcí či zaměřoval svou pozornost na skutečnosti, kterých si ostatní ani nevšimli.

⁸ Jen hlavní města Tasmánie, Hobart a Severního Teritoria, Darwin, byla navštívena pouze jedním cestovatelem. Hobart navštívil Jiří Viktor Daneš při své cestě po tasmánském ostrově a v Darwinu pobýval Josef Ladislav Erben mnoho let a velmi často se do města vracel ze svých putování po buši Severního Teritoria. Přesto jsem se daným městům rozhodl věnovat, a to ze dvou důvodů. Jednak se jedná o hlavní města australských spolkových států a všechna ostatní hlavní města (Sydney, Melbourne, Brisbane, Adelaide, Perth, Canberra) popisují, a jednak se jim daní cestovatelé ve svých cestopisech velmi věnují.

V práci vycházím z cestopisu českého zoologa, cestovatele a spisovatele, RNDr. Jiřího Bauma.⁹ Doktor Baum cestoval po celém světě a o svých cestách sepsal mnoho děl. Dr. Baum cestoval již od svých studentských let. Z velkého množství zemí, které navštívil, mohu například uvést USA, kde byl na stipendijním pobytu, dále poté Brazílii, mnoho zemí Afriky, Malajsko, Singapur a spoustu dalších zemí na celém světě. Poté, co poznal svou budoucí ženu Růženu Fikejzlovou, cestovali často spolu. Spolu taktéž podnikli jednoroční cestu kolem světa. Na této cestě navštívili například Austrálii, Japonsko, USA, Velkou Británii a spoustu dalších zemí.¹⁰ Právě o této cestě pojednává výše zmíněný cestopis, ze kterého jsem čerpal. Větší část daného cestopisu byla věnována právě Austrálii. Na cestu kolem světa se vydali svým autem Tatrou 72. Jiří Baum měl doktorát z přírodních věd a věnoval se arachnologii. Na svých cestách sbíral spoustu přírodnin, které posílal domů do Československa. Vždyť jen Národnímu muzeu v Praze věnoval ze svých cest na čtvrt miliónu exemplářů ze svých sběrů. Z dané cesty kolem světa ještě vznikl cestopis s názvem *Havaj včera a dnes*.¹¹ Mezi další cestopisy, které sepsal, patří například *K neznámým břehům Brazílie*,¹² *Africkou divočinou*,¹³ *Stepí a pralesem*¹⁴ a mnoho dalších. Život cestovatele Jiřího Bauma skončil tragicky. Roku 1939, dva dny před německou okupací českých zemí, se vrátil se svou manželkou z jihoafrické cesty. Od svého příjezdu do vlasti zůstal v soukromí. Začal pracovat v odboji a podporoval pronásledované vlastence. 10. června 1943 byl zatčen a deportován do koncentračního tábora v Osvětimi, kde počátkem května 1944 zemřel na flegmonu.¹⁵ Kromě cestopisů psal jak odborné zoologické publikace, tak beletristická díla.

Čerpám také z cestopisu jeho ženy, Růženy Fikejzlové, *Austrálie očima ženy*.¹⁶ Tato cestovatelka, spisovatelka a fotografka manželovi pomáhala při shromažďování vědeckého materiálu, jeho zpracování a pořizování fotografických záběrů. I jejím přispěním vznikají cestopisy dr. Bauma, jako například *Africkou divočinou*, *Okolo zeměkoule autem a lodí* aj.

⁹ BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007.

¹⁰ KUNSKÝ, Josef: *Zoolog na dalekých cestách: Jiří Baum, 1900–1944*. In: KUNSKÝ, Josef. *Čeští cestovatelé*. II. díl. Praha 1961, s. 408–429.

¹¹ BAUM, Jiří: *Havaj včera a dnes*. Praha 1947.

¹² BAUM, Jiří: *K neznámým břehům Brazílie*. Praha 1939.

¹³ BAUM, Jiří: *Africkou divočinou*. Praha 1933.

¹⁴ BAUM, Jiří: *Stepí a pralesem*. Praha 1945.

¹⁵ KUNSKÝ, Josef: *Zoolog na dalekých cestách: Jiří Baum, 1900–1944*. In: KUNSKÝ, Josef. *Čeští cestovatelé*. II. díl. Praha 1961, s. 408–429.

¹⁶ FIKEJZLOVÁ, Růžena: *Austrálie očima ženy*. Praha 1941.

Literárně byla však mnohem méně plodná než její muž, z její další tvorby můžeme zmínit jen *Japonsko očima ženy*.¹⁷

O daném kontinentě sepsal cestopis i známý německy píšící reportér a spisovatel židovského původu Egon Erwin Kisch. O Austrálii napsal dílo *Přistání v Austrálii*.¹⁸ Kischův cestopis je převážně politického rázu. Kisch přicestoval do Austrálie v roce 1934 jako delegát výboru Hnutí proti válce na světový protiválečný kongres konající se v Melbourne. Byl však známým komunistickým agitátorem, a tak ho federální vláda Austrálie odmítla vpustit do země. Po spletitých vyjednáváních s australskými soudy, zkoušce z gaelského jazyka, jeho uvěznění a dalších peripetiích s australskými úřady, mu nakonec bylo umožněno vstoupit na australskou půdu. I když protiválečný kongres již nestihl, stejně absolvoval v Austrálii několik veřejných přednášek, na kterých agitoval proti nacismu. Z Austrálie odplul 11. března 1935.¹⁹ Kischův cestopis je z určitého hlediska od ostatních odlišný. V jiných cestopisech můžeme sledovat trasu výprav jednotlivých cestovatelů, tzn., že víme, která místa navštívili. Tato chronologie se ale u Kischova cestopisu nevyskytuje. Často se v něm zmiňuje o místech, o nichž s určitostí nevíme, jestli je navštívil. Například v souvislosti s popisem žraloků, se mj. zmiňuje o tom, že na verandě brisbaneského muzea žije ve skleněné vodní nádrži dvojdyšná ryba barramanunda.²⁰ Z textu však není zcela jasné, zda Kisch Brisbane navštívil, nebo si danou informaci pouze někde nastudoval.

Dále čerpám z cestopisu Jiřího Viktora Daneše *Tři léta při Tichém oceánu*.²¹ Tento cestopis má dva díly. Danešův pobyt v Austrálii trvající téměř dva a půl roku je však náplní pouze prvního, 672 stran mohutného svazku, ze kterého jsem informace čerpal. Geograf Jiří Viktor Daneš a botanik Karel Domin spolu cestovali po Austrálii již v letech 1909–1910. Na základě této cesty byl vydán cestopis *Dvojím rájem*.²² Jelikož daná doba nespadá do období první Československé republiky, tak jsem z cestopisu samozřejmě nevycházel. Je však důležité vědět, že Daneš již po Austrálii dříve cestoval a určitá komparace s první cestou do Austrálie

¹⁷ FIKEJZLOVÁ, Růžena: *Japonsko očima ženy*. Praha 1941. Viz *Městská knihovna Chrudim: Historie Chrudimska*. In: <http://www.knihovna-cr.cz/osobnosti-chrudimska/fikejzova-baumova-ruzena> [cit. 7. 3. 2016].

¹⁸ KISCH, Egon Erwin: *Přistání v Austrálii*. 4. vyd. Praha 1956.

¹⁹ CIGLER, Michael: *The Czechs in Australia*. Melbourne 1983, s. 27–31.

²⁰ KISCH, Egon Erwin: *Přistání v Austrálii*. 4. vyd. Praha 1956, s. 219.

²¹ DANEŠ, Jiří Viktor: *Tři léta při Tichém oceánu*. I. díl. Praha 1926.

²² DANEŠ, Jiří Viktor—DOMIN, Karel: *Dvojím rájem*. 1. a 2. díl. Praha 1911, 1912. Viz BUREŠOVÁ, Jana: *Zdroje informací o Austrálii v období první Československé republiky*. *Historica Olomucensia*, 44, 2013, s. 118.

se v cestopise *Dvojím rájem* vyskytuje.²³ Jiří Viktor Daneš se od ostatních cestovatelů lišil tím, že jeho cesta byla pracovní. V Sydney zastával úřad konzula nově vzniklé Československé republiky a zároveň mu jeho vědecká hodnota umožnila pohybovat se ve vědeckých kruzích. Jakožto vystudovaný historik a geograf měl v Austrálii před vědeckým a laickým publikem přednášky na různá témata, která se vztahovala především k Československu. Daneš sepsal řadu geografických prací. Hlavním tématem těchto prací je problematika krasu. Z prací, které se týkají Austrálie, mohu uvést například práci *Původ a zanikání domorodců v Austrálii a Oceánii*.²⁴

Mezi další cestopisy, který ve své práci využívám, patří zpracované zápisky českého cestovatele Josefa Ladislava Erbeny, *Půl století světoběžcem*,²⁵ které sepsal Stanislav Novotný. Erben byl muž, který většinu svého života procestoval. Při svých cestách světem navštívil Dálný východ, severní část Afriky, jih Severní a celou Latinskou Ameriku, ale největší část svého života strávil v Austrálii. Tam jej zastihly obě světové války a v severoaustralském přístavním městě Darwinu prožil pokus o invazi japonských vojsk. Nepohyboval se po Austrálii jako turista, ale jako prostý člověk, závislý na výsledcích práce svých vlastních rukou. Byl horníkem, zeměměřičem, publicistou, stavěl železnice, hledal zlato apod. Erben však nebyl jen cestovatelem a autorem oblíbených cestopisů, byl i zároveň citlivým znalcem přírody a sběratelem, jehož sbírkami se dodnes chlubí Národní i Náprstkovo muzeum v Praze. Jeho cesty a zastávky nebyly nikdy předem určeny časovým plánem, ale obsahem jeho peněženky.²⁶

Není možné napsat tuto práci bez kontextových znalostí australských dějin té doby. Pro tuto potřebu jsem využil především publikaci australského historika Geoffreyho Blaineyho *Dějiny Austrálie*²⁷ a knihu Stuarta Macintyreho *Dějiny Austrálie*.²⁸ Využil jsem publikaci Michaela Ciglera *The Czech in Australia*,²⁹ a to zejména druhou kapitolu (From 1900 to 1945). Za velice přínosný považuji také článek Jany Burešové k časopisu *Historica Olomucensia Zdroje*

²³ Jako příklad mohu uvést jeho srovnávání města Perthu v době jeho dvou návštěv města (1910 a 1920). Viz DANEŠ, Jiří Viktor: *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926, s. 64.

²⁴ DANEŠ, Jiří Viktor: *Původ a zanikání domorodců v Austrálii a Oceánii*. Praha 1924; MARTÍNEK, Jiří–MARTÍNEK, Miloslav: *Kdo byl kdo: Naši cestovatelé a geografové*. Praha 1998, s. 105–106.

²⁵ ERBEN, Josef Ladislav: *Půl století světoběžcem: Dvě cesty do Austrálie*. Praha 1986.

²⁶ Tamtéž.

²⁷ BLAINEY, Geoffrey: *Dějiny Austrálie*. Praha 1999.

²⁸ STUART, Macintyre: *Dějiny Austrálie*. Praha 2013.

²⁹ CIGLER, Michael: *The Czechs in Australia*. Melbourne 1983.

informací o Austrálii v období první Československé republiky. ³⁰ Věnuje se v něm mnoha zdrojům, ze kterých můžeme čerpat informace o Austrálii v období první Československé republiky.

Výše uvedená literatura je literaturou základní. K napsání bakalářské práce mi posloužily další odborné publikace a zdroje, které jsou uvedeny v závěrečném seznamu literatury.

³⁰ BUREŠOVÁ, Jana: *Zdroje informací o Austrálii v období první Československé republiky.* Historica Olomucensia, 44, 2013.

1. Cíle výprav jednotlivých cestovatelů

„Touha po cestování je ukryta snad v každém z nás. (...) Šíré moře a neznámé dálavy člověka odjakživa lákaly.“³¹ Těmito slovy začíná prolog Erbenova cestopisu. Většina cest, které daní cestovatelé uskutečnili, měla především dobrodružný charakter. Touha poznat nové kraje, zažít nevídaná dobrodružství, poznat novou civilizaci, kulturu, zvyky a obyčeje. To vše cestovatele neobyčejně lákalo. Ne všichni však jeli do Austrálie primárně za dobrodružstvím.

Název kapitoly může vyznít poněkud dvojsmyslně. Nechci tu vypisovat, jaká cílová místa cestovatelé navštívili, ale spíše za jakým účelem (cílem) do Austrálie jeli. Dané cíle je nutno definovat, jelikož nám do určité míry předurčují to, čemu se budou cestovatelé v Austrálii věnovat. Jestliže například víme, že Josef Ladislav Erben jel do Austrálie za dobrodružstvím a na cestu si musel v Austrálii průběžně vydělávat peníze; že miloval klidnou australskou buš atd., tak nás nepřekvapí, že nejvíce času strávil v nehostinné, leč poklidné buši Severního Teritoria, kteroužto část Austrálie navštívil jako jediný cestovatel. Naproti tomu Egon Erwin Kisch jel do Austrálie především přednášet na světový protiválečný kongres a jeho důvody návštěvy Austrálie byly tedy hlavně politické a ideologické. Z toho můžeme usoudit, že takovýto cestovatel se naopak bude buši spíše vyhýbat a jeho hlavním působištěm budou velká australská města.

1.1 Jiří Baum

Dr. Jiří Baum byl zoolog. Tento fakt se velmi projevuje i v jeho cestopise. Můžeme si všimnout, že se více než jiní cestovatelé zabývá popisem australské fauny a flóry (blíže kapitola 4). Do Austrálie nebyl nucen vyjet z důvodů pracovních (Jiří Viktor Daneš) či politických (Egon Erwin Kisch), což mu ovšem nebránilo sbírat mnohé australské přírodniny, jimiž obohacoval muzea Československé republiky. „Baum³² je představitelem nového typu cestovatele v období, kdy svět byl již dávno a mnohokrát obeplut, kdy obou zemských pólů bylo již dosaženo, neznámá nitra pevnin prohledána, vrcholky nejvyšších hor zlezeny, dna oceánů proměřena a neznámí národové objeveni a celkem poznáni. Klasický věk velkých a úspěšných zeměpisných objevů uplynul a mapa světa je již zhruba hotova. Možnosti nových objevů jsou již jen malé. Ale zato nastala doba objevitelů-specialistů zkoumajících podrobně

³¹ ERBEN, Josef Ladislav: *Půl století světoběžcem: Dvě cesty do Austrálie*. Praha 1986, s. 11.

³² Ostatně i jako další cestovatelé, na které se zaměřuji.

obsah světa již objeveného a zjišťujících vztahy mezi jednotlivými součástmi v přírodě živé i neživé.“³³

Jak již bylo řečeno výše, Baum se ženou cestovali po Austrálii v rámci své cesty kolem světa. Tuto roční cestu podnikli se speciálně upraveným vozem – Tatro 72. Tento cestovatelský speciál byl navržen právě na danou cestu. Jednalo se o miniaturní obytné auto s kuchyňkou, temnou komorou a s veškerým potřebným vybavením pro cestovatele – přírodovědce. Tomuto vozu později Baumovi začali říkat „Miss Australia“.³⁴ Ačkoliv měli manželé s daným vozem přesuny z místa na místo na australském kontinentu velmi usnadněny, byla „Miss Australia“ i určitým determinačním faktorem. Cestování buší po nevyježděných cestách by bylo velmi obtížné, ne-li nemožné. Celou cestu však nebyli odkázáni pouze na jejich obytný vůz na kolech. Putování po severovýchodním Queenslandu a ostrovech Korálového moře u Velkého bariérového útesu nebylo autem možné uskutečnit, a proto tuto část Austrálie prozkoumali jinými dopravními prostředky. Z Brisbane, kde Baumovi auto zanechali, cestovali do přímořského města Cairns po železnici, a odtud se lodí vydali prozkoumávat tropické ostrovy Korálového moře, např. Palmový ostrov nebo Orfeův ostrov.

1.2 Růžena Fikejzlová

Růžena Fikejzlová, jak již bylo řečeno výše, cestovala po Austrálii spolu se svým manželem. Austrálie ji však taktéž neobyčejně lákala. „Já miluji dálky, cestování, živly a moře a v mém srdci se střídala touha po evropských zemích s touhou poznat Australii. Proč právě Australii? – snad proto, že je tak vzdálená a nám málo známá.“³⁵ Z cestopisů Fikejzlové ani jejího muže nešlo poznat, že se při svých putováních někdy rozdělili. Jezdili všude spolu. Stejně tak z jejího cestopisu není patrné, že by někdy rozhodovala o dalším cíli jejich společné cesty. Tato rozhodnutí nechávala především na svém muži.

Jelikož víme, že oba cestovatelé putovali po Austrálii spolu, cestovali na stejná místa, zažívali tatáž dobrodružství apod., můžeme vypožorovat rozdíly v tom, na co se oba zaměřovali a co jim přišlo zajímavé. Jaký si utvářeli obraz o tomto druhém největším státu jižní polokoule, jak si všímali jednotlivých aspektů svých cest, které do cestopisů zanesli, to je hlavní náplní zbývajících kapitol. Již zde však mohu nastínit některé základní rysy obou cestopisů. Baumův cestopis je rozsáhlejší, komplexnější a koherentnější. V cestopisu píše o všech významných

³³ KUNSKÝ, Josef: *Čeští cestovatelé*. II. díl. Praha 1961, s. 408.

³⁴ BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 6.

³⁵ FIKEJZLOVÁ, Růžena: *Austrálie očima ženy*. Praha 1941, s. 7.

místech, která navštívili. Tento fakt mohu doložit na základě mapy, která popisuje jejich cestu po Austrálii a objevuje se v cestopisu Růženy Fikejzlové (viz. přílohy). V jejím cestopisu se neobjevuje jediné místo, které by nezmínil její manžel. Ten byl také přesnější v uvádění místopisných názvů. Baumová například popisovala cestování někde po jihozápadní Austrálii, její muž byl však v popisu cesty mnohem přesnější a přímo uváděl daná místa (Geraldton, ostrov Karnac, Albany apod.).

Lze tedy říci, že Fikejzlová jela do Austrálie jako doprovod svého manžela a ochotně mu pomáhala při sbírání, zpracovávání a uchovávání různých přírodnin, zvláště těch zvířecích.

1.3 Egon Erwin Kisch

Za jakým účelem přijel Kisch do Austrálie již bylo několikrát zmíněno. Kisch byl nepochybně nejznámějším Čechem v Austrálii ve třicátých letech. V Evropě byl velmi známým spisovatelem, jenž odhaloval pravé zájmy nacistického Německa. Za svou politickou činnost strávil před druhou světovou válkou krátký čas v německém vězení.³⁶ Hlavním cílem Kischova výjezdu do Austrálie bylo upozornit na nebezpečnou mezinárodně-politickou situaci. Především agitoval proti potlačování lidských práv v Německu a do určité míry však i proti laxnosti a tichému souhlasu ze strany Západu, proti nastupující politice appeasementu.

Při rozboru jeho cestopisu musíme mít neustále na paměti, že Kisch byl velmi levicově orientovaný. Byl zarytým socialistou, antifašistou a odborářem a do Austrálie přijel především ovlivňovat veřejné mínění dělnických a pracujících mas.³⁷ Účastnil se několika antifašistických a levicových vystoupení, kde deklaroval své názory. V Austrálii byl svého času známou osobností. Psaly o něm australské deníky, zajímali se o něj jak politikové, tak veřejnost. Rozhodně se jednalo o osobu, která dokázala vzbudit zájem, ať už v pozitivním či negativním slova smyslu.

Kischův pobyt v Austrálii se však netočil jen kolem politiky a agitačních vystoupení. Stejně jako ostatní i Kisch nám podává ve svém cestopise obraz Austrálie z pohledu cestovatele. Zmiňuje se například o domorodcích, koňských dostizích, žralocích apod., tak jako i někteří další cestovatelé. Ovšem až v druhé polovině knihy. První rozsáhlá kapitola je věnována právě jeho plavbě, uvěznění apod.

³⁶ CIGLER, Michael: *The Czechs in Australia*. Melbourne 1983, s. 28.

³⁷ KISCH, Egon Erwin: *Přistání v Austrálii*. 4. vyd. Praha 1956.

1.4 Jiří Viktor Daneš

Jak již bylo napsáno v úvodu, Daneše do Austrálie volaly především pracovní povinnosti. Působil v Austrálii jako konzul, a to přibližně dva roky a čtyři měsíce. „V květnu 1920 odjeli jsme z Prahy, (*Daneš v Austrálii pobýval i se svou ženou – pozn. autora*) a v srpnu téhož roku zahájil jsem svou činnost v Austrálii. (...) Byl jsem jmenován generálním konsulem a pověřen správou generálního konsulátu v Sydney až do 31. prosince r. 1922.“³⁸ Sám Daneš se o své pracovní činnosti v Sydney mnohokrát zmiňuje. Jelikož v Sydney pobýval většinu času, věnuje jejímu popisu ve svém díle zvláštní pozornost. Bezprostředně se o daném městě zmiňuje v šesti kapitolách: IX, X, XI, XII, XIII a XXXVI a ve dvou dalších popisuje okolí města. Nezaobírá se pouze strohým popisem města, ale věnuje se například i charakteristice sydneyského obyvatelstva či společenským vrstvám ve městě. Žádnému jinému městu či místu není v cestopise věnována taková pozornost jako právě Sydney.

„Úřední povinnosti vázaly mne na tolik v Sydney, že mimo delších dovolených mohl jsem jen na krátkých vyjíždkách poznávat kraje mně dosud neznámé, ale za to sama povinnost služební dávala mně velmi mnohostrannou příležitost seznámiti se s jinými stránkami australského života, které jsou pro zeměpisce neméně zajímavé ...“³⁹ Jiří Viktor Daneš velmi cestoval a velmi podrobně o svých cestách psal. Při svém pobytu v Austrálii nenavštívil pouze nehostinné Severní Teritorium a jako jediný navštívil Tasmánii. Stejně jako dr. Baum i Daneš se ve velké míře zaměřuje na obory svého profesního zájmu. V Danešově případě to byla geomorfologie. Taktéž se zabýval politickohospodářskými a sociálními problémy, které byly dle jeho slov v Austrálii zvláště zajímavé.⁴⁰ Pole jeho působnosti bylo tedy obzvláště široké.

Jeho hlavním cílem, jakožto československého konzula, bylo budování přátelských československo-australských vztahů, a to jak na politické, ekonomické, obchodní, tak i na kulturní úrovni. Především se snažil o posílení mezistátních obchodních styků: „Já jsem byl od počátků přesvědčen, že Austrálie může se státi velmi důležitým odbytištěm našich průmyslových výrobků, bude-li včas vykonána potřebná propaganda. Bylo třeba dokázati Australanům, že jsme opravdu svobodný stát, pracující i na hospodářském poli samostatně.“⁴¹

³⁸ DANEŠ, Jiří Viktor: *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926, s. 2.

³⁹ Tamtéž, s. 2.

⁴⁰ Tamtéž, s. 2.

⁴¹ Tamtéž, s. 2.

Jeden z hlavních Danešových úkolů na poli diplomacie bylo rozšířit u Australanů povědomí o nově vzniklém Československu a distancovat se, co největší možnou měrou, od německého státu. „Potíž byla v tom, že o našem státě a národě, o jeho poměru ke spojencům, o jeho zásluhách o jejich vítězství se nevědělo v Austrálii v obchodních kruzích zhola nic. (...) Válka se všemi jmény evropských a asijských pronárodů zvýšila sice geografický chaos v jejich mozcích, ale roztřídila cizince na dvě skupiny politicky a společensky, na spojence a neutrály, se kterými možno společensky i jinak se stýkati, a na příslušníky nepřátelských států, z nichž ovšem Němci byli nejznámější, a s nimiž styky nemají se obnovovati.“⁴² Bohužel Češi byli často s Němci spojováni. Stejně jako Daneš i Baum se ve svém cestopisu zmiňuje o záměně Čechů s Němci: „I Němci usedlí v Austrálii již mnoho desetiletí nebo zde i narození, měli utkvělý dojem, že Čechoslováci jsou jakýsi druh Němců.“⁴³

1.5 Josef Ladislav Erben

Jestliže jsem v úvodu první kapitoly psal, že motiv dobrodružství, poznání nových krajin, kultur, obyčejů atd. hrál roli u všech cestovatelů, jejichž deníky zkoumám, je nutné zdůraznit, že se u jednotlivých dobrodruhů projevoval v různé míře. Z Erbenova cestopisu a další sekundární literatury⁴⁴ je patrné, že právě u tohoto cestovatele byl tento motiv stěžejní. Můžeme říci, že cestování bylo hlavní náplní Erbenova života, a tím se liší od ostatních cestovatelů, na které se zaměřuji. Pokud se podrobněji podíváme na jeho životopis, zjistíme, že většinu svého dlouhého života⁴⁵ Erben strávil v cizině, kde také zemřel.⁴⁶

Jeho první návštěva Austrálie v letech 1910–1919 byla pouze součástí jeho cesty kolem světa, která trvala 21 let. Do vlasti se vrátil v roce 1931. Doma však strávil jen rok a následně se vypravil do Jižní Ameriky, do povodí řeky Orinoka, z níž se vrací v roce 1935 a již v červenci dalšího roku se vydává na svou třetí velikou a nejdější cestu do Austrálie, kde také zemřel. Při svých krátkých pobytech ve vlasti využívá svých nabytých poznatků a zkušeností a pořádá přednášky pro širokou veřejnost, kterou seznamuje s dalekými kraji, které navštívil. Kromě pořádaných přednášek Erben také pravidelně zasílal Náprstkovu muzeu v Praze a Národnímu muzeu z Austrálie, ale i jiných částí světa, které navštívil, národopisné, přírodovědecké

⁴² DANEŠ, Jiří Viktor: *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926, s. 110–112.

⁴³ BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 104.

⁴⁴ KUNSKÝ, Josef: *Čeští cestovatelé*. II. díl. Praha 1961, s. 375–385.

⁴⁵ Josef Ladislav Erben se dožil 70 let. Narodil se roku 1888 v Praze a zemřel v roce 1958 v Melbourne. Viz *Bibliografie dějin Českých zemí: Historický ústav AV ČR*. In: <http://biblio.hiu.cas.cz/authorities/108358> [cit. 1. 4. 2016].

⁴⁶ KUNSKÝ, Josef: *Půl století světoběžcem: Josef Ladislav Erben*. In: KUNSKÝ, Josef: *Čeští cestovatelé*. II. díl. Praha 1961, s. 375–385.

a zoologické sběry.⁴⁷ Rovněž posílal do Československa četné fotografie ze svých dalekých cest. Seznamovat veřejnost s dalekými kraji a posílání přírodnin do československých muzeí však bylo motivem sekundárním.⁴⁸

⁴⁷ Dokonce byl po něm pojmenován jeden brook z jeho venezuelských sběrů, který byl nazván k jeho počtě *Agrillus erbeniellus*. Viz KUNSKÝ, Josef: *Čeští cestovatelé*. II. díl. Praha 1961, s. 378.

⁴⁸ KUNSKÝ, Josef: *Půl století světoběžcem: Josef Ladislav Erben*. In: KUNSKÝ, Josef: *Čeští cestovatelé*. II. díl. Praha 1961, s. 375-385.

2. Základní geografická charakteristika sledovaných regionů

V dané kapitole bych se chtěl zaměřit na různá místa v jednotlivých australských státech a teritoriích, která cestovatelé navštívili a přišla jim zajímavá. Jedná se o různé ostrovy, pohoří, řeky, jezera, jeskyně, zálivy apod. Přírodní poměry Austrálie samozřejmě nerespektují administrativní rozdělení Australského svazu. Například Velké předělové pohoří se táhne od severního Queenslandu, přes Nový Jižní Wales, Victorii až po Tasmánii. V takovémto případě se o daném geografickém objektu zmíním v souvislosti s tím australským státem, ve kterém daný objekt cestovatelé navštívili.

Z cestopisů se dozvídáme, že nejvíce přírodních objektů fyzicko-geografické sféry cestovatelé navštívili v Queenslandu a Západní Austrálii, nebo se alespoň o daných objektech v cestopisech zmiňují. Po těchto částech Austrálie putovali všichni cestovatelé. Naproti tomu Severní Teritorium bylo prozkoumáno pouze Erbenem a Tasmánie pouze Danešem. Je tedy logické, že navštívených přírodních objektů v těchto částech Austrálie bylo daleko méně.

2.1 Nový Jižní Wales

Ačkoliv po Novém Jižním Walesu putovali všichni cestovatelé, Fikejzlová se o žádném významném přírodním objektu v cestopise nezmiňuje. Společným jmenovatelem u ostatních dobrodruhů jsou Modré hory. Kromě těchto hor za zmínku stojí zajisté i Australské Alpy, o nichž, stejně jako o jejich nejvyšším vrcholu, Mount Kosciuszku, který je zároveň i nejvyšším vrcholem Austrálie, píše na stránkách svých cestopisů Erben, Baum i Daneš.

„Modré Hory navštíví skoro každý světoběžník, který se podívá do Sydney.“⁴⁹ „Táhnou se poledníkovým směrem západně od Sydney a dosahují průměrné výšky 1000 m ...“⁵⁰ V jejich blízkosti se nacházejí Jenolanské jeskyně, o nichž se v cestopise zmiňují pouze Daneš a Baum. Je zajímavé pozorovat, jaký obraz Modrých hor podává Erben čtenáři při své první cestě do Austrálie a jak hory líčí při své druhé cestě, kterou podnikl začátkem ledna 1938. V souvislosti s daným místem se často Baum, Daneš i Erben, při své první cestě, zmiňují o objevení hor. Při své druhé návštěvě se již Erben více zajímal o jednotlivé části pohoří, např. o skalní pilíř nazvaný „Sirotek“ (Orphan Rock), o skaliska „Tři sestry“ nebo například o „Jeskyni milenců“. Především lze z jeho popisu krajiny vycítit určité zklamání, jelikož se dané místo zpřístupnilo široké veřejnosti a ztratilo tím kouzlo nedotčené krajiny, které na něj

⁴⁹ DANEŠ, Jiří Viktor: *Tři léta při Tichém oceánu*. I. díl. Praha 1926, s. 256.

⁵⁰ BRINKE, Josef: *Austrálie a Oceánie*. 2. vyd. Praha 1983, s. 30.

působilo při jeho první návštěvě hor.⁵¹ „Modré hory dostaly se v moc výletníků, neustále pokřikujících a bez uvážení odhazujících všemožné odpadky i na místech nejkrásnějších. (...) Jak změnily se tyto končiny od mé návštěvy před dvěma desítkami let! Tehdy bývaly to tiché a majestátní hory, jeden ze skvostů přírody Nového Jižního Walesu.“⁵²

Celkem odlišný názor měl Daneš a Baum na Jenolanské jeskyně. Oba sice opěvují krápníkovou výzdobu a jeskynní faunu, Bauma však do jisté míry zklamaly, uvádí: „Jenolanské jeskyně jsou pěkné a rozsáhlé, ale nevyrovňají se Moravskému krasu.“⁵³ Daneš na druhou stranu píše: „Navštívil jsem tyto jeskyně již r. 1910. a zmínil jsem se o nich v knize „Dvojím rájem“ s velkým nadšením. Mohu říci spravedlivě, že uchvátily mne zase i nyní, a jsem přesvědčen, že patří mezi nejkrásnější krasové jeskyně celého světa.“⁵⁴

Vzhledem k povolání Jiřího Viktora Daneše je pochopitelné, že se o přírodní poměry Austrálie zajímal ve velké míře. Celé kapitoly jeho cestopisů se zabírají jednotlivými geografickými monumenty na území Austrálie. Například celá šestnáctá kapitola je věnována jeho výletu do Australských Alp. Poznámky Erben a Bauma k danému pohoří jsou, vzhledem k množství informací, které nám o něm zanechal Daneš, marginální. Všichni cestovatelé se nám zmiňují o etymologii slova Mount Kosciuszko. Ačkoliv se Erben o Australských Alpách zmiňuje pouze okrajově, jde z jeho cestopisu rozpoznat, že Australské Alpy ztotožňuje s Modrými horami, což není zcela správné. Dokonce uvádí: „Nejvyšší vrcholek Modrých hor, pnoucí se do výše 2285 metrů, pojmenoval věhlasný polský cestovatel ... na Mt. Kosciuszko.“⁵⁵ Nicméně Modré hory a Australské Alpy jsou dvě pohoří a Mt. Kosciuszko je nejvyšším vrcholem Australských Alp.⁵⁶

Nejedná se o všechna geograficky zajímavá místa Nového Jižního Walesu, o kterých se cestovatelé zmiňují. Daneš se například v třicáté páté kapitole zabývá putováním po řekách Nového Jižního Walesu nebo píše o hoře Mount Warning apod.⁵⁷

⁵¹ ERBEN, Josef Ladislav: *Půl století světoběžcem: Dvě cesty do Austrálie*. Praha 1986, s. 30; 218–219.

⁵² Tamtéž, s. 219.

⁵³ BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 133.

⁵⁴ DANEŠ, Jiří Viktor: *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926, s. 270.

⁵⁵ ERBEN, Josef Ladislav: *Půl století světoběžcem: Dvě cesty do Austrálie*. Praha 1986, s. 30.

⁵⁶ BRINKE, Josef: *Austrálie a Oceánie*. 2. vyd. Praha 1983, s. 30.

⁵⁷ DANEŠ, Jiří Viktor: *Na řekách Nového Jižního Walesu*. In: DANEŠ, Jiří Viktor. *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926, s. 491–510.

2.2 Victorie

Ačkoliv Victorii prozkoumávali opět všichni dobrodruzi, tak o přírodních poměrech státu se cestovatelé rozepisují nejméně. V daném australském státě se cestovatelé, kromě Daneše, více zaměřují na město Melbourne než na přírodní podmínky v jeho okolí. Fikejzlová, Kisch ani Erben při své první cestě po Austrálii se čtenáři nezmiňují o významnějším geografickém tvaru. Erben při cestě do Melbourne líčí alespoň na pár řádcích krajinu jižní Victorie. „Zprvu plochá krajina začala se pozvolna měnit. Nejprve byla mírně zvlněná, a jak jsme ujížděli dál na východ, dosahovaly vrcholky kopců stále větších výšek. Byli jsme na jihozápadním okraji nejvyšších a pro klimatické poměry Austrálie nejdůležitějších hor Velkého předělového pohoří.“⁵⁸

Ačkoliv Baum věnuje ve svém cestopise putování po Victorii celou jednu kapitolu, zaměřuje se, jak již bylo řečeno výše, více na samotné město Melbourne a okolní faunu a flóru.⁵⁹ Zmiňuje se však o jezerní krajině zvané Gippsland, kterou navštívil i Daneš a této oblasti jihovýchodní Victorie věnoval celou osmnáctou kapitolu svého cestopisu. Daneš píše především o gippslandských jezerech, jejich vzniku a morfologii. Zmiňuje se o dr. Kořenském, který danou krajinu navštívil před čtvrt stoletím, a líčí též čtenáři důvody toho, proč daný kraj není více rozvinutý. Podle něj za situaci může centralizační politika, která soustředí většinu moci do města Melbourne a brání rozvoji celého kraje. V téže oblasti jej zaujal rovněž kras u Buchanu, což je rozsáhlá vápencová oblast s jeskyněmi. Ty však Daneše svými rozměry zklamaly, přestože jejich okolí líčí jako velmi krásné.⁶⁰

2.3 Queensland

Přírodní poměry Queenslandu, zvláště toho severního, zaujaly cestovatele ve velké míře. Dokonce i Egon Erwin Kisch nám ve svém politickém cestopise zanechal pár poznámek o Velkém bariérovém útesu, který upoutal pozornost všech světoběžců. „Velký bradlový útes nebo Velká korálová bariéra, jak je též nazýván, je nejdelším korálovým útvarem na světě. Lemuje severovýchodní pobřeží Austrálie v délce 2000 km.“⁶¹ Z Kischových poznámek vyplývá, že mnoho Australanů tyto končiny nenavštěvuje. Uvádí: „Austrálcům⁶² je jejich

⁵⁸ ERBEN, Josef Ladislav: *Půl století světoběžcem: Dvě cesty do Austrálie*. Praha 1986, s. 193–194.

⁵⁹ BAUM, Jiří: *Ve státě Viktoria*. In: BAUM, Jiří. *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 111–121.

⁶⁰ DANEŠ, Jiří Viktor: *Výlet do Gippslandu*. In: DANEŠ, Jiří Viktor. *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926, s. 245–255.

⁶¹ BRINKE, Josef: *Austrálie*. Praha 1973, s. 74.

⁶² Kisch zde zaměňuje pojmy Austrálec a Australan, které mají jiný význam. Austrálec je domorodým obyvatelem kontinentu. Blíže se o nich zmiňují v páté kapitole.

vlastní pevnina celkem neznámá, mnohem více jich bylo v Evropě než například na Barrier Reef, této čarovné končině Queenslandu, vroubené korálovými útesy a palmami.“⁶³

Baum se v souvislosti s Velkým bariérovým útesem zmiňuje o jeho genezi a líčí čtenáři pozoruhodný život korálového útesu. Především jej zaujala mořská fauna v okolí útesu.⁶⁴ Velmi podobně jej ve svém cestopise vylíčil i Erben s Danešem. Erben například uvádí: „Pestrý a divný život bují v této přírodní dílně. Koráli hýří barvami a tvary, které přesahují hranice fantazie. Obrovité sasanky, hvězdice a bezpočet pestrých lastur dodávají bradlům kouzelný půvab.“⁶⁵

Jak Erben, tak Daneš se zmiňují o Magnetickém ostrově, který se nachází v blízkosti města Townsville, a Baronových vodopádech ležících u města Cairns. Erben píše, že na Magnetickém ostrově prožil svátky a že bylo dané místo objeveno Jamesem Cookem v roce 1770.⁶⁶ Daneš dané místo vylíčil podrobněji. O ostrově se zmiňuje především jako o výletním místě, popisuje jeho přírodní prostředí a tropickou flóru.⁶⁷ K Baronovým vodopádům se oba cestovatelé jeli podívat po železnici a popisují okolní přírodu. Úchvatná a tajemná scenérie vodopádů oba cestovatele velmi upoutala. Daneše zaujala především proměna krajiny v okolí vodopádů. Plantáže tropických plodin, především ananasů, začala ve velké míře vytlačovat cukrová třtina. Zaujal ho rovněž úbytek Čiňanů, které nahradili jihoevropští přistěhovalci.⁶⁸

Nepoměrně velkou část svých cestopisů věnovali manželé Baumovi popisu cesty po tropických ostrovech Korálového moře severovýchodního Queenslandu. Jednalo se o jejich poslední styk s Austrálií, jelikož odtud již odjížděli na Filipíny. Z cestopisů je patrné, že daná oblast oba velmi upoutala svou tropickou přírodou. Z cestopisu Růženy Fikejzlové můžeme vypožorovat, že byla severním Queenslandem naprosto unešena. „Severní polovina východní Austrálie je nazvaná zemí Královninou (Queensland) a její pobřeží je chráněno před mocnými vlnami Tichého oceánu rozsáhlým korálovým útesem a množstvím ostrovů a ostrůvků. Jsou

⁶³ KISCH, Egon Erwin: *Přistání v Austrálii*. 4. vyd. Praha 1956, s. 133.

⁶⁴ BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 150–153.

⁶⁵ ERBEN, Josef Ladislav: *Půl století světoběžcem: Dvě cesty do Austrálie*. Praha 1986, s. 33.

⁶⁶ Tamtéž, s. 34.

⁶⁷ DANEŠ, Jiří Viktor: *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926, s. 374.

⁶⁸ DANEŠ, Jiří Viktor: *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926, s. 343–344; ERBEN, Josef Ladislav: *Půl století světoběžcem: Dvě cesty do Austrálie*. Praha 1986, s. 38.

to místa z nejkrásnějších a nejromantičtějších v celé Austrálii.“⁶⁹ Dané krajině věnovala ve svém krátkém cestopise mnoho prostoru – tři kapitoly. Přírodními krásami severovýchodního Queenslandu byl uchvácen i Daneš, píše: „Je to opravdu jeden z nejkrásnějších a nejplodnějších krajů Austrálie, bohatý vším, co člověk si může přát v tropickém podnebí. Jeho příkré a vysoké hory, mocné vodopády, kaňony a pralesy jsou skvělým lákadlem pro turistickou sezónu ...“⁷⁰ Při svém putování po dané krajině navštívil Baum se svou ženou mnoho tropických ostrovů, jako například Dunkův ostrov, Orfeův ostrov, Palmový ostrov, Green Island či Čtvrteční ostrov, o němž se zmiňuje i Josef Ladislav Erben. Všichni tři cestovatelé se v souvislosti s ostrovem zmiňují o lovu perel, který má na ostrově výhradní postavení.

2.4 Jižní Austrálie

Přírodní prostředí zdejší oblasti není zvláště příznivé. Cestovatelé, kteří danou krajinou cestovali (Erben, Daneš a Baum se svou ženou), jí pouze projížděli, a kromě města Adelaide žádné místo výrazněji neupoutalo jejich pozornost. Všichni cestovatelé směřovali Jižní Austrálii ze západu na východ, tedy ze Západní Austrálie do Viktorie.⁷¹ Při svém putování po tomto vyprahlém kontinentu se zmiňují především o neúrodné Nullarborské plošině. „Název „Nullarborská“ pochází ze dvou latinských slov – „nulla“ a „arbor“, což znamená žádný strom. Jméno dobře vystihuje nedostatek jakékoliv vegetace na této rovině, kde rostou jen skromné porosty slanomilných lebed a drobných keřů.“⁷² Cestování autem danou krajinou popisuje Baum jako velmi nebezpečné. Nikoliv pouze kvůli nehostinnému terénu, ale také kvůli velké vzdálenosti od civilizace. „Můžeme tu cestovat sta a sta kilometrů dokonalou rovinou, aniž uvidíme jediný menší pahorek nebo jediný strom.“⁷³ Velmi ho zaujali živočichové, kteří v této pusté krajině dokážou přežít, jako například horský d'ábel – tedy velmi podivná ještěrka se zvláštními trny.⁷⁴

V souvislosti s Nullarborskou plošinou se Daneš zmiňuje také o artézských studních a solných pláních Jižní Austrálie. „Nullarbor Plain jest nejen bez veškerého stromoví, ale také bezvodá,

⁶⁹ FIKEJZLOVÁ, Růžena: *Austrálie očima ženy*. Praha 1941, s. 56.

⁷⁰ DANEŠ, Jiří Viktor: *Tři léta při Tichém oceánu*. I. díl. Praha 1926, s. 372.

⁷¹ Pouze Erben při své druhé cestě po Austrálii přicestoval do jihoaustřalského města Adelaide ze Severního Teritoria a Egon Erwin Kisch připlavá na loď do Adelaide z Melbourne, tedy z Viktorie. Viz ERBEN, Josef Ladislav: *Půl století světoběžcem: Dvě cesty do Austrálie*. Praha 1986, s. 184–187; KISCH, Egon Erwin: *Přistání v Austrálii*. 4. vyd. Praha 1956, s. 116–117.

⁷² BERGAMINI, David: *Austrálie: Země a život*. Praha 1973, s. 11.

⁷³ BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 94.

⁷⁴ Tamtéž, s. 95-96.

prší tu málo a voda mizí hned v podzemí, plném dutin a jeskyň ... některé studně jsou artézské, voda v nich vystupuje až k povrchu, ve většině třeba ji pumpovati z hloubky. Zpravidla však je brakická, hodně slaná ...“⁷⁵

Erbena v Jižní Austrálii zaujal také Velký australský záliv nebo Klokaní ostrov, ačkoliv nám o nich v cestopise, stejně jako Daneš, nechává pouze zmínku.⁷⁶ Mnohem více se cestovatelé rozepsali o Eyrovu jezeru. Jedná se o největší jezero Austrálie, které leží v nejsušší části země 12 metrů pod hladinou moře. Má charakter solné pánve, která se periodicky naplňuje vodou a zase vysychá. V období sucha se jezero stává mrtvou pouští, jež je pokryta vrstvou solné kůry až jeden metr tlusté a jezero se tak vlastně stává solnou pouští.⁷⁷ Dané skutečnosti svými slovy popisují i Erben a Daneš na stránkách svých cestopisů. Vzhledem ke svému povolání šel při rozboru Eyrova jezera Daneš více do hloubky. Zmiňuje se například o tom, že je jezero součástí příkopové propadliny, kterou mj. tvoří i Spencerův záliv a Torrensovo jezero. Čtenáři uvádí o dané oblasti mnoho dalších zajímavých geografických a geologických informací. Erben ve svém cestopisu líčí jezero a jeho okolí spíše z pohledu laika.⁷⁸

Zmínku o dalších zajímavých geografických oblastech Jižní Austrálie nám zanechává převážně Baum. Zmiňuje se například o hoře Iron Knob, řece Murray, Modrém jezeru, vyhaslých sopkách či o bažinaté krajině Coorong.⁷⁹

2.5 Západní Austrálie

Jak již bylo zmíněno výše, navštívili cestovatelé v Západní Austrálii mnoho přírodních objektů fyzicko-geografické sféry, a to zejména ty, které se nacházely v jihozápadní části státu. Jedná se především o Darlingovo pohoří, Mundaringské umělé jezero či Yanchapské krápníkové jeskyně.

„Australský jihozápad je všeobecně považován za nejkrásnější část celého kontinentu. Všude zdvihají se sice nevysoké, ale malebné a bohatě zalesněné pahorky.“⁸⁰ V Darlingově pohoří

⁷⁵ DANEŠ, Jiří Viktor: *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926, s. 90.

⁷⁶ ERBEN, Josef Ladislav: *Půl století světoběžcem: Dvě cesty do Austrálie*. Praha 1986, s. 26; DANEŠ, Jiří Viktor: *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926, s. 90.

⁷⁷ BERGAMINI, David: *Austrálie: Země a život*. Praha 1973, s. 12; BRINKE, Josef: *Austrálie*. Praha 1973, s. 48; JENÍČEK, Jaroslav a kol.: *Austrálie*. Praha 1975, s. 26.

⁷⁸ DANEŠ, Jiří Viktor: *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926, s. 92–94; ERBEN, Josef Ladislav: *Půl století světoběžcem: Dvě cesty do Austrálie*. Praha 1986, s. 185.

⁷⁹ BAUM, Jiří: *Z Adelaide do Melbourne*. In: BAUM, Jiří. *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 101–110.

⁸⁰ ERBEN, Josef Ladislav: *Půl století světoběžcem: Dvě cesty do Austrálie*. Praha 1986, s. 119.

navštívil Erben národní park, na němž vyzdvihuje zejména jeho „čistotu“ a nedotčenost lidskou civilizací.⁸¹ Kisch se o dané oblasti zmiňuje v souvislosti s 350 mil dlouhým potrubím, které zde bylo vybudováno a které přivádělo vodu do zlatonosné oblasti v okolí Coolgardie a Kalgoorlie.⁸² Voda, která vodovodem proudí do zlatonosné oblasti Kalgoorlie, pochází z Mundaringského umělého jezera (Mundaring Weir). Daneš i Erben se o něm v cestopisech zmiňují právě v souvislosti se zlatonosnými poli.

Více než v jakékoliv části Austrálie zde cestovatelé navštěvovali rozsáhlé krasové oblasti či se o nich alespoň zmiňují.⁸³ Často zmiňovaným přírodním objektem v jihozápadní části Západní Austrálie jsou Yanchapské krápníkové jeskyně. Ačkoliv je Erben vzhledem ke svému finančnímu omezení nenavštívil, pokládal je za jedny z nejhezčích na světě. Rozhodně podle něj patří k nejslavnějším a nejhojněji navštěvovaným místům v této části země. Baum na Yanchapských jeskyních vyzdvihuje barevná osvětlení, kterými jsou nasvíceny krápníky. Taktéž se zmiňuje, že v nich byly nalezeny kostry domorodců.⁸⁴ V dané oblasti se však nachází spousta dalších jeskyní. Jejich vzhled Baum přirovnával k Moravskému krasu. Kromě popisu jeskynních chodeb a sálů Baum vyzdvihuje především hrdost, jakou místní občané cítí v souvislosti s „jejich“ jeskyněmi.⁸⁵

Jediné jezero přírodního původu, které cestovatelé v Západní Austrálii navštívili, bylo jezero Austinovo. Fikejzlová se o jezeru vyjádřila velmi stručně: „Je to obrovské jezero, skoro vyschlé, jen místy je trochu vody, díky nedávným deštům. Ostatní plocha dna je bílá – je to sůl.“⁸⁶ Její muž se zmiňuje například také o slanomilné vegetaci v okolí jezera, zvířatech, která tam žijí⁸⁷ nebo o vysoké teplotě, která v okolí jezera panuje. Erben se nejvíce zaobírá objevením jezera a ve svém cestopise vykládá čtenáři příběh o tom, jak se roku 1854 výprava vedená Robertem Austinem vydala prozkoumávat tamní oblasti. Výprava byla úspěšná

⁸¹ ERBEN, Josef Ladislav: *Půl století světoběžcem: Dvě cesty do Austrálie*. Praha 1986, s. 119; Zde stojí za připomenutí, jak negativně Erben na své druhé cestě vnímal Modré hory, jež ho zklamaly právě z důvodu přelidněnosti a lidským znečištěním, viz s. 21.

⁸² KISCH, Egon Erwin: *Přistání v Austrálii*. 4. vyd. Praha 1956, s. 119–120.

⁸³ Zajímavé poznámky o speleologické činnosti nám ve svém cestopise zanechává i Jiří Baum v souvislosti s putováním po tropických ostrovech Korálového moře. Na Dunkově ostrově navštívili se ženou jeskyni Padající hvězdy. Jeskyni se snažili podrobně prozkoumat v naději, že zde objeví nějaké netopýry. Nicméně úzké prostory jeskyně a absence jakéhokoliv světla jim zabránila dostat se příliš hluboko do nitra jeskyně. Viz BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 160–161.

⁸⁴ ERBEN, Josef Ladislav: *Půl století světoběžcem: Dvě cesty do Austrálie*. Praha 1986, s. 119; BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 61.

⁸⁵ BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 52–53.

⁸⁶ FIKEJZLOVÁ, Růžena: *Austrálie očima ženy*. Praha 1941, s. 20.

⁸⁷ Jelikož jezero bylo právě téměř celé vyschlé, nacházely se v jeho okolí pouze protivné dotěrné mouchy. Viz BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 40.

a na březích jezera se dokonce našlo zlato.⁸⁸ Za zmínku také stojí, že Erben v Západní Austrálii navštívil Žraločí zátoku a Baum se svou ženou ostrov Karnac.⁸⁹

2.6 Severní Teritorium

Jak již bylo výše uvedeno, Severní Teritorium navštívil pouze Josef Ladislav Erben. Jedná se však o území, ve kterém strávil nejvíce času a o němž nám zanechal nejvíce informací.⁹⁰ Ačkoliv se jedná o třetí největší australský stát, žije na jeho území nejméně obyvatel z celého Australského svazu. Na severu se nachází poloostrov Arnhemská země, což je oblast, kterou Erben prozkoumal nejvíce. Severní část území leží v tropickém pásu, vnitrozemí má suché a teplé klima s minimálním množstvím srážek. Jedná se o oblast, ve které žije největší počet původních Australců. Erben se při putování vyprahlými krajinami Severního Teritoria o domorodcích velmi často zmiňuje.⁹¹

Při svých obou putováních vyprahlým Severním Teritoriem navštívil mnoho zajímavých území. Zmiňuje se například o Darwinově řece nebo řece Daly, o níž v cestopise píše velmi často. Daly River je název nejenom samotné řeky, ale také osady, kterou Erben navštívil. Nachází se asi 100 km západně od Darwinu. Erben u ní nějakou dobu pobýval a podílel se zde na stavbě silnice. K dané řece se při svých putováních Severním Teritoriem několikrát vracel, většinou kvůli výdělku. Proto nějaký čas v Daly River těžil galenit, z čehož mu plynuly vysoké příjmy. V cestopise se také zmiňuje o putování Karpentarským zálivem, ve kterém se nachází velké množství zátok a ostrůvků, o nichž nám zanechává zajímavé informace. Při plavbě zálivem jeho pozornost nejvíce upoutal Groote Eylandt. V cestopisu můžeme najít zmínky také o severoaustralské řece Mary River či řece Roper.⁹²

Na své druhé výpravě do severoaustralské buše navštívil například tzv. Ďáblovy kuličky (Devil's Marbles). Jedná se o shluk obrovských balvanů, zvětváním zaoblených do tvaru koulí o průměru několika metrů. Erben je pokládal za jednu z největších zajímavostí své

⁸⁸ BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 40–41; ERBEN, Josef Ladislav: *Půl století světoběžcem: Dvě cesty do Austrálie*. Praha 1986, s. 120–122.

⁸⁹ Jedná se o malý ostrov ležící jihovýchodně od přístavního města Fremantle. O ostrově se zmiňuje pouze Baum. Lidé na něm nežijí, ale zato ho obývají tisíce mořských ptáků. Baum se zejména zmiňuje o kormoránech, tučňácích a buňácích a jejich životě na ostrově. Viz BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 57–59.

⁹⁰ Erbenův cestopis obsahuje celkem 11 kapitol (součástí knihy je též prolog, intermezzo a epilóg) a 254 stran. Autor popisuje své putování vyprahlou zemí Severního Teritoria v pěti kapitolách na 90 stranách. Dané území navštívil při obou svých výpravách. Z jeho líčení můžeme usoudit, že měl danou část Austrálie nejraději.

⁹¹ BRINKE, Josef: *Austrálie a Oceánie*. 2. vyd. Praha 1983, s. 192–193.

⁹² ERBEN, Josef Ladislav: *Půl století světoběžcem: Dvě cesty do Austrálie*. Praha 1986, s. 66–111.

cesty. Za nimi viděl vypínat se vrcholek hory Mt. Stuart. Kousek od ohavně špinavého a sluncem rozpáleného městečka Barrow Creek spatřil MacDonnellovo pohoří (MacDonnell Ranges).⁹³ Erbenovi se pohoří zdálo poněkud úzké a na vnitroaustralské poměry vysoké. Při svém druhém putování Severním Teritoriem na jih do Jižní Austrálie projížděl taktéž cípem Simpsonovy pouště, jejíž rozsáhlé pláně se Erbenovi zdály jako nejsmutnější kout pátého světadílu.⁹⁴

Jedna z nejvýznamnějších dominant Austrálie ležící v Severním Teritoriu, Ayersova skála (Ayers Rock), známá také jako hora Uluru, navštívena nebyla. Hora se nachází na jihozápadu Severního Teritoria. Erbenovo putování napříč Severním Teritoriem však vedlo skrz střed tohoto australského státu, viz přílohy.

2.7 Tasmánie

Jiří Viktor Daneš se o Tasmánii zmiňuje ve dvou kapitolách svého cestopisu.⁹⁵ Zmiňuje se o velkém množství přírodních tvarů, od rozsáhlých pohoří přes jeskyně až po řeky, průlivy nebo jezera. Zaměříme se na ty, kterým ve svém cestopise věnoval největší pozornost. V oblasti střední Tasmánie podnikl exkurzi k Velkému jezeru. Ačkoliv se jedná o největší tasmánské jezero, je pro cestovatele velmi málo přitažlivé, míní Daneš. Mnoho menších tasmánských jezer je hlubších a krásnějších. Zoologa by však v jezeře a jeho okolí mohli zaujmout vzácní korýši, kteří jsou přežitkem z pradávných geologických dob nebo také černé labutě či vačnatci. Jezero má však pro Tasmánii obrovský význam jakožto zdroj obrovské vodní síly, která je přeměněna pomocí hydroelektráren⁹⁶ v elektrickou energii.⁹⁷

⁹³ MacDonnellovo pohoří je součástí Západoaustralské plošiny, která tvoří v podstatě celou západní polovinu Austrálie. V okolní oblasti převažuje pouštní charakter s největší nevyvinutou říční sítí. Právě v daném pohoří se nachází nejvyšší hora celé Západoaustralské plošiny Mt. Liebig. O ní se však Erben nezmiňuje. Viz ŠEBESTA, David–FŇUKAL, Miloš–TLÁSKAL, Milan: *Regionální geografie anglosaské Ameriky, Austrálie a Antarktidy*. Olomouc 2013, s. 71–72; BRINKE, Josef: *Austrálie a Oceánie*. 2. vyd. Praha 1983, s. 25.

⁹⁴ ERBEN, Josef Ladislav: *Půl století světoběžcem: Dvě cesty do Austrálie*. Praha 1986, s. 137–182.

⁹⁵ DANEŠ, Jiří Viktor: *V Tasmánii jižní a střední*. In: DANEŠ, Jiří Viktor. *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926, s. 384–406; DANEŠ, Jiří Viktor: *V severní a západní Tasmánii*. In: DANEŠ, Jiří Viktor. *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926, s. 407–426.

⁹⁶ Právě v hydroelektrárnách a také v cestovním ruchu vidí Daneš budoucnost a největší potenciál Tasmánie. Píše o tom, že ona zpátečnická Tasmánie, jak jí někteří pevninští Australané nazývají, se v současnosti velmi rychle rozvíjí právě díky elektrině a cestovnímu ruchu, a tak se může stát dosud nepřilíš výrazná Tasmánie v budoucnosti nejpokrokovějším státem Australského svazu. Cestovní ruch znamená pro ostrov velmi mnoho, davu turistů, kteří pravidelně do Tasmánie přijíždějí v horkých letních měsících z pevninské Austrálie, velmi výrazně napomáhají růstu tasmánské ekonomiky. Viz DANEŠ, Jiří Viktor: *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926, s. 384–426.

⁹⁷ DANEŠ, Jiří Viktor: *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926, s. 404–405.

Co se týče konvexních tvarů reliéfu, zanechává nám Daneš ve svém cestopisu mnoho zmínek o pohořích a horách jižní a střední Tasmánie. Jako příklad můžeme zmínit horu Mount Nelson, jež se nachází v okolí města Hobart, či horu Mount Wellington, z jejíhož vrcholku lze zhlédnout údajně čtvrtinu Tasmánie. Na západě ostrova podnikl výlet do Great Western Mountains, kde navštívil jeskyně Deloraine, jimiž byl však velmi zklamán. V severní a západní Tasmánii jeho pozornost více než pohoří upoutaly tamější řeky a jezera, jako například řeka Gordon River, která však vypadá spíše jako vnitrozemské jezero a dle Daneše patří k nejkrásnějším partiím v Tasmánii a v Austrálii vůbec. V souvislosti s elektrickou energií se zmiňuje o jezeře Lake Margaret, jeho ledovcovém původu i morénovitém terénu v jeho okolí. Z dalších přírodních útvarů stojí za zmínku Bassova úžina,⁹⁸ o jejichž neklidných vodách se zmiňuje ve svém cestopise *K Protinožcům* i dr. Kořenský.⁹⁹

2.8 Teritorium hlavního města¹⁰⁰

Místopisné jméno Canberra pochází z domorodého výrazu nganbirra, což znamená shromaždiště.¹⁰¹ O daném místě nám zanechávají poznámky ve svých cestopisech Baum, Daneš i Erben, který Canberru navštívil při svém druhém pobytu v Austrálii. Jedná se o hlavní, nikoliv však největší město Australského svazu. Nachází se na jihovýchodě státu v Teritoriu hlavního města Austrálie. Město je velmi mladé, bylo založeno teprve na počátku 20. století. Místo, kde se Canberra nachází, bylo vybráno jako místo pro hlavní město Austrálie roku 1908, aby došlo ke kompromisu mezi soupeřícími dvěma největšími městy, tedy mezi Sydney a Melbourne. Stavba města však byla zahájena až v roce 1913. Velmi ji také zbrzdila první světová válka, která odčerpávala velké množství financí, jež by jinak byly využity na stavbu města.¹⁰²

U Canberry, více než u jiných australských měst, která cestovatelé navštěvovali, je důležité vědět, ve kterém roce do ní přicestovali. Jelikož když víme, že budova parlamentu byla otevřena až v roce 1927, nemohl parlament Jiří Viktor Daneš navštívit. Z Danešova cestopisu se dozvídáme, že Canberru navštívil v období Velikonoc roku 1922. Přesto nám o této budově zanechal ve svém cestopise pár zmínek. Zmiňuje se o nadšencích, kteří naléhají, aby pro

⁹⁸ Jedná se o průliv mezi Viktorií a severním pobřežím Tasmánie.

⁹⁹ DANEŠ, Jiří Viktor: *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926, s. 384–426.

¹⁰⁰ Ačkoliv jsem danou kapitolu o hlavním městě zařadil do druhé kapitoly, jelikož tak je to podle administrativního členění Austrálie správné, nebudu se v dané podkapitole věnovat pouze geografické charakteristice sledovaného města, ale rozeberu ji podobně jako jiná města z kapitoly 3.

¹⁰¹ BLAINEY, Geoffrey: *Dějiny Austrálie*. Praha 1999, s. 231.

¹⁰² History of Canberra. In: https://en.wikipedia.org/wiki/History_of_Canberra [cit. 2. 4. 2016].

parlament byla zbudována prozatímní budova a aby se Canberra stala hlavním městem Austrálie co nejdříve. Většina zákonodárců mimo Nový Jižní Wales ¹⁰³ neměla však pro tuto myšlenku pochopení. Zákonodárcům bylo pochopitelně mnohem lépe v pohodlném a příjemném velkoměstě, kterým Melbourne bezpochyby bylo, než v zastrčené a rozestavěné Canbeře. Přesto píše, že se přípravy konají co nejrychleji, aby zákonodárná činnost v Canbeře mohla být zahájena co nejdříve. Nový parlament tu má zasedat v roce 1926. ¹⁰⁴ Když ji navštívil Baum i Erben, budova už pochopitelně otevřena byla. Baum ji popisuje jako nejpěknější budovu ve městě. Zaujala ho zejména svojí originalitou. Navštívil také její interiér. ¹⁰⁵ Erben se zmiňuje, že v současnosti sídlí v budově i národní knihovna. ¹⁰⁶

To, co však upoutalo pozornost všech cestovatelů nejvíce, byla velikost města a jeho velmi řídká zástavba. Zvláště Daneš, který ji navštívil velmi brzo po jejím založení, popisuje město spíše jako prázdnou louku s pustým okolím. Území, kde má nové hlavní město vyrůst, se jmenuje Yass-Canberra a leží na místě původní ovčácké stanice Canberra, jejíž okolí je dle Daneše pusté a nezajímavé. Kraj mezi Yassem a Canberrou není pro oko vůbec příjemný, píše Daneš. V okolí rozestavěného hlavního města se táhnou nekonečné lány pastvin a lesů je tu velmi málo. Byl tím velmi zklamán. Navíc se Canberra rozprostírá ve výšce 600 m n. m. a v zimním období je ve městě pro Australany velmi chladno, jelikož domy nemají topení. ¹⁰⁷

Baum však píše, že město je obklopeno malebnými kopci, což je v rozporu s Danešovým popisem okolí města. V době, kdy Baum se svou ženou Canberrou navštívil, ¹⁰⁸ bylo město stále nehotové a syrové, jak píše. Mnoho hlavních ulic je stále pouze prašnými cestami a pouze tu a tam stojí nějaká veřejná budova. „Je to veliké město, ale město skoro bez domů.“ ¹⁰⁹ Taktéž velké vzdálenosti jsou velmi nepříjemnou stránkou Canberry. Stejně jako Daneš se zmiňuje o zdejším chladném klimatu. Samozřejmě, že v Austrálii je klima daleko teplejší, než ve střední Evropě, nicméně Australané se nedokáží proti zimě bránit. „Domy jsou

¹⁰³ Je zcela logické, že právě většina zákonodárců Nového Jižního Walesu chtěla přesunout hlavní sídlo Australské moci do rozestavěné Canberry co nejdříve. Do roku 1927, než byla v Canbeře oficiálně otevřena budova parlamentu, bylo sídlo hlavního města Austrálie v Melbourne, tedy ve městě, jehož rivalita k Sydney byla všeobecně známá. Viz BLAINEY, Geoffrey: *Dějiny Austrálie*. Praha 1999, s. 119.

¹⁰⁴ DANEŠ, Jiří Viktor: *Burrinjuck a Canberra*. In: DANEŠ, Jiří Viktor. *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926, s. 427–444.

¹⁰⁵ BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 123.

¹⁰⁶ ERBEN, Josef Ladislav: *Půl století světoběžcem: Dvě cesty do Austrálie*. Praha 1986, s. 206.

¹⁰⁷ DANEŠ, Jiří Viktor: *Burrinjuck a Canberra*. In: DANEŠ, Jiří Viktor. *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926, s. 427–444.

¹⁰⁸ V cestopisu přesnou dobu návštěvy hlavního města Austrálie neuvádějí. Víme však jistě, že v něm byli v roce 1935 (viz Úvod).

¹⁰⁹ BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 124.

stavěny co možná vzdušně a jakékoliv zařízení na vytápění pokojů schází. Ani nejlepší hotel v Canbeře není lépe zařízen ...“¹¹⁰

Podobně jako Bauma s Danešem zaujala struktura a uspořádanost města i Erbena, který byl ve městě nejpozději, a to v roce 1938.¹¹¹ Přesto i Erben popisuje místo jako velmi řídké zastavěné, bez známek života. Přímo uvádí: „Nebyl to kraj nepříjemný, ale po nějakém městě nebylo nikde ani památky.“¹¹² Zmiňuje se o jednotlivých významných budovách ve městě, které jsou většinou úředního charakteru, například hlavní pošta, telefonní centrála, telegrafní stanice. Stejně jako Baum se Erben rozepsal o velikých finančních nákladech, které jsou do města vkládány. „Na finančních nákladech se nešetřilo, vždyť to má být jednou skutečné srdce Austrálie, jakýsi protiklad červených pustin centra pevniny. Všechny budovy, veřejné i obytné, mají klimatizaci, chladničky, telefon a veškeré pohodlí nabízené současnou technikou.“¹¹³ Bauma zaujalo, že obrovské množství financí je vykládáno na zvelebení města. Píše, že třicet milionů stromů a keřů bylo zde vysázeno od založení Canberry.¹¹⁴

¹¹⁰ BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 124.

¹¹¹ Ačkoliv Erben neuvádí přesné datum, kdy Canberru navštívil, píše, že jeho návštěvu dělilo 25 let od přijetí návrhu výstavby města a jelikož návrh byl přijat v roce 1913, Erben musel Canberru navštívit v roce 1938. Viz ERBEN, Josef Ladislav: *Půl století světoběžcem: Dvě cesty do Austrálie*. Praha 1986, s. 205–206.

¹¹² ERBEN, Josef Ladislav: *Půl století světoběžcem: Dvě cesty do Austrálie*. Praha 1986, s. 206.

¹¹³ Tamtéž, s. 206.

¹¹⁴ BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 124.

3. Obraz vybraných australských měst v cestopisech

3.1 Sydney

Sydney, hlavní město Austrálie, nevynechal při putování kontinentem žádný cestovatel. Město velmi podrobně popisuje Daneš, Erben i Baum.¹¹⁵ Vzhledem k velkému množství informací¹¹⁶ se budu snažit co nejdůstojněji obraz daného města zachytit. Mnoho cestovatelů se ve svých cestopisech zabývá taktéž rivalitou mezi Sydney a Melbourne, což je v odborné literatuře nazváno výstižně: „Melbourne contra Sydney“. Této problematice bych se věnoval v podkapitole 3.3 Melbourne.

Všechny cestovatele město velmi zaujalo. Erben pokládal Sydney za nejkrásnější město celé Austrálie. Cestovatelé často zmiňují ojedinělou polohu města, tolik odlišnou od ostatních australských měst či jiných světových velkoměst. „Většina velkých měst se rozkládá na fádňích rovinách, jimž chybí jakákoliv dominanta. Londýn, New York, Melbourne a další a další, to vše jsou města, na něž se nemůžeme podívat odněkud shora. (...) V Sydney je tomu jinak. (...) Fremantle, Adelaide nebo Melbourne mají moderní přístavy a mohou v nich kotvit i zaoceánská plavidla obřích rozměrů, a přesto se žádné z nich Sydney nevyrovná. Nemůže!“¹¹⁷ Podobný názor jako Erben, sdílel i Baum. Také jemu se v Sydney líbilo více než v Melbourne.¹¹⁸ Zároveň vyzdvihují její evropský ráz, který je tu patrný více, než v kterémkoliv jiném australském městě. Její nepravidelné ulice a členitá krajina, ve které je město položeno, jsou údajně velmi odlišné od později postavených australských měst, jako například ve dvacátém století vybudované Canberry, či jak píše Kisch, podle pravítka rozvrženého Adelaidu.¹¹⁹

¹¹⁵ Ačkoliv Růžena Fikejzlová zajisté Sydney také se svým mužem navštívila, o městě se téměř vůbec nezmiňuje. Zanechává nám o něm pouze jednu poznámku, a to v souvislosti s československými krajankami usazenými v Sydney. Ačkoliv víme, že Egon Erwin Kisch město navštívil také, ucelenější informace jako Erben, Baum nebo Daneš o městě nezanechal. Viz FIKEJZLOVÁ, Růžena: *Austrálie očima ženy*. Praha 1941, s. 100–101.

¹¹⁶ Jen Jiří Viktor Daneš město popisuje v cestopise v šesti kapitolách (viz podkapitola 1.4) na 111 stranách a jeho bezprostřední okolí, jako například Botanicou zátoku, na dalších 29 stranách. Je to logické, vzhledem k tomu, že Sydney bylo městem, ve kterém pracovně působil několik let. Vzhledem k ostatním cestovatelům je jeho popis města tedy mnohem komplexnější a podrobnější. Viz DANEŠ, Jiří Viktor: *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926, s. 103–218, 511–537.

¹¹⁷ ERBEN, Josef Ladislav: *Půl století světoběžcem: Dvě cesty do Austrálie*. Praha 1986, s. 208.

¹¹⁸ Pouze Kisch uvádí, že ve městě Melbourne se mu líbilo více než v Sydney, ačkoliv přiznává, že Sydney je město také velmi krásné. Srovnává jeho nepravidelnou zástavbu, s přesně rozvrženou zástavbou města Melbourne, která se mu líbila více. Viz KISCH, Egon Erwin: *Přistání v Austrálii*. 4. vyd. Praha 1956, s. 94.

¹¹⁹ ERBEN, Josef Ladislav: *Půl století světoběžcem: Dvě cesty do Austrálie*. Praha 1986, s. 28, 208; BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 126; KISCH, Egon Erwin: *Přistání v Austrálii*. 4. vyd. Praha 1956, s. 118.

Všichni autoři, kromě Růženy Fikejzlové a Egona Erwina Kische, se zmiňují o zálivu Port Jackson a pláži Manly. Erben a Daneš nám nechávají také zmínky o zoologické zahradě na ostrově Taronga, který se poblíž Sydney nachází. Dále také o Lapérousově poloostrově, světoznámé Bondy Beach a zátocy Botany Bay. Jiří Viktor Daneš se v cestopise zmiňuje také o mnoha dalších významných místech.¹²⁰ Záliv Port Jackson¹²¹ je jednou z největších dominant města. V zálivu se nachází mnoho dalších úzkých chobotů, které zabíhají hluboko do pevniny. Cestovatelé se shodují na tom, že se jedná o jeden z nejkrásnějších přístavů na světě, co kdy viděli.¹²² Je také velmi praktický, jelikož vzhledem k jeho velikosti, ale především hloubce, v něm, podobně jako v Hobartu, mohou kotvit i ty největší zaoceánské lodě. Cestovatelé se shodují, že jednou z nejkrásnějších a také nejznámějších pláží města, jež je údajně pět kilometrů dlouhá a plná čistého písku, je pláž Manly. Zmiňuje se o ní i Egon Erwin Kisch v souvislosti s velkým výskytem žraloků poblíž této pláže. Dle Erbena se jedná o nejoblíbenější pláž ve městě.

Z významných staveb města se cestovatelé nejvíce rozepsali o impozantním mostu Harbour Bridge.¹²³ Zmiňují se také o mnoha dalších významných sydneyjských stavbách či důležitých ulicích. Nevěnují jim však v cestopise zdaleka tolik pozornosti, jako již zmiňovanému mostu. Z mnoha míst, která Erben navštívil a o nichž nám zanechává informace, můžeme zmínit Hyde Park, v němž, jak píše, trávil čas velmi rád a pátral zde po československých krajanech. Dále také například nábřeží Circular Quay, které se táhne kolem sydneyjské zátociny. Daneš

¹²⁰ Nechává nám mnoho poznámek o severním okolí města, kam se vydal prozkoumávat především jeho přírodní krásy. Zmiňuje se například o národním parku Audley, kde jeho pozornost upoutala především nádherná subtropická vegetace. Severně od města navštívil také zátoku Broken Bay, na níž ho zaujala především obrovská plocha zátoky. Záliv Port Jackson by se do ní údajně vešel několikrát. Dále tam navštívil například národní park Ku-ring-gai Chase či zátoku Palm Beach. Viz DANEŠ, Jiří Viktor: *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926, s. 189–218.

¹²¹ Jiří Viktor Daneš zálivu Port Jackson věnoval celou kapitolu svého cestopisu. Viz DANEŠ, Jiří Viktor: *Port Jackson*. In: DANEŠ, Jiří Viktor: *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926, s. 119–130.

¹²² Daneš však uvádí, že přístav jihoamerického města Rio de Janeiro se mu zdál ještě hezčí. Viz DANEŠ, Jiří Viktor: *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926, s. 119.

¹²³ Tato stavba zaujala nejvíce Erbena a Bauma. Erben nám zanechal o daném mostu mnoho informací. Zmiňuje se o důvodech postavení mostu, o mnohých architektech, jejichž návrhy nebyly nikdy realizovány. Uvádí, že například místo mostu měl být vybudován podmořský ocelový tunel. Další návrh hovořil dokonce o třech podmořských tunelech – pro vlaky, tramvaje a vozovou dopravu. Z důvodu nedostatku financí a vypuknutí první světové války, však dané návrhy nebyly nikdy realizovány. Nakonec byl schválen projekt výstavby obloukového mostu architekta J. C. Branfielda. Stavba mostu, jež trvala šest let, byla z určitého pohledu značně kontroverzní: Obrovské platy dělníků, kteří most stavěli, stejně jako obrovský rozpočet, který vláda uvolnila na jeho stavbu či značné nebezpečí, ve kterém dělníci na stavbě mostu pracovali. Baum nám zase udává, že most byl dostavený v roce 1932 a nějakou dobu byl dokonce největším mostem světa. Hovoří o tom, jaký má most význam jak pro dálkovou dopravu, tak i pro přepravu sydneyjských občanů, kteří bydlí na předměstí. Stavby mostu se údajně zúčastnily i naše Škodovy závody. Daneš se o mostě zmiňuje na pár řádcích, a to v souvislosti s rychlým růstem celého města. Viz ERBEN, Josef Ladislav: *Půl století světoběžcem: Dvě cesty do Austrálie*. Praha 1986, s. 210–211; BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 126–127; DANEŠ, Jiří Viktor: *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926, s. 147.

s Erbenem se shodují na tom, že se jedná o jedno z nejhezčích a nejpřitažlivějších míst ve městě. Z dalších míst, která cestovatelé v Sydney navštívili, můžeme uvést například zdejší muzeum, jehož návštěvu nevynechal Baum ani Daneš.¹²⁴

3.2 Newcastle

Newcastle navštívili Kisch, Erben na své první cestě a Baum se ženou. Ta se však o městě v deníku nezmiňuje. Všichni z města také nadále zamířili do Brisbane v Novém Jižním Walesu. Erben s Baumem nám o městě moc poznámek nezanechali. Erben pouze píše, že je město střediskem těžby uhlí.¹²⁵ Baum ve svém cestopise zanechal o městě poznámek více. Newcastle je typickým průmyslovým městem a se svými sto padesáti tisíci obyvateli se jedná o druhé největší město Nového Jižního Walesu. Uhelné doly, železárny a vysoké pece jsou typickým znakem města. Město na něj působí špinavě a zašle. Co ho však zaujalo, byla nedaleká hluboká zátoka Port Stephens, ve které se loví žraloci.¹²⁶

Těžba uhlí však nejvíce zaujala Egona Erwina Kische, který dané tematice věnoval celou kapitolu ve svém cestopise.¹²⁷ Zmiňuje se tu i o jiných, méně významných střediscích těžby, jako například o těžebním městě Wonthaggi či o uhelných šachtách v Sydney. O městě mj. napsal: „Žádné jiné uhelné nebo průmyslové město se mu nemůže rovnat.“¹²⁸ Souhlasil s ním i Daneš, který srovnával černouhelné pánve jižní Gippslandu a Newcastle: „Victoria má v jižním Gippslandu též starší pánve černého uhlí, ale ani to nemůže jakostí soutěžit s newcastleským.“¹²⁹ Kisch se zmiňuje o historii města a o potenciálu, které město jakožto hlavní průmyslové centrum mělo, ale nedokázalo jej využít: „Newcastle měl všechny předpoklady, aby se stal miliónovým městem, metropolí jižní polokoule ... Proč se tak nerozvinul má více důvodů, jedním z nich je australská přistěhovalecká politika, nebylo dost pracovních sil. Především pak chtěla matka Anglie podržet sama své zákazníky a starší sestra Sydney chtěla podržet své obdivující návštěvníky, a proto musela mladší sestra zůstat hezky sedět ve svém uhelném koutku.“¹³⁰ Ačkoliv měl zlomenou nohu, bylo mu umožněno vidět newcastleský důl, který ležel pod vodou. V souvislosti s důlním průmyslem se zmiňuje

¹²⁴ ERBEN, Josef Ladislav: *Půl století světoběžcem: Dvě cesty do Austrálie*. Praha 1986, s. 26–30, 208–218; BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 126–132; DANEŠ, Jiří Viktor: *Tři léta při Tichém oceánu*. I. díl. Praha 1926, s. 103–218, 511–537.

¹²⁵ ERBEN, Josef Ladislav: *Půl století světoběžcem: Dvě cesty do Austrálie*. Praha 1986, s. 32.

¹²⁶ BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 136.

¹²⁷ KISCH, Egon Erwin: *Uhlí pod mořem*. In: KISCH, Egon Erwin. *Přistání v Austrálii* 4. vyd. Praha 1956, s. 200–209.

¹²⁸ KISCH, Egon Erwin: *Přistání v Austrálii*. 4. vyd. Praha 1956, s. 206.

¹²⁹ DANEŠ, Jiří Viktor: *Tři léta při Tichém oceánu*. I. díl. Praha 1926, s. 246.

¹³⁰ KISCH, Egon Erwin: *Přistání v Austrálii*. 4. vyd. Praha 1956, s. 204–205.

i o bezpečnosti těžby, pracovních podmínkách či o způsobu těžby uhlí a jeho transportu na povrch.¹³¹

3.3 Melbourne

„Město bylo založeno v roce 1835 svobodnými osadníky, k jeho rozvoji došlo až během zlaté horečky ve Victorii. V poslední třetině 19. století bylo dokonce nejlidnatějším městem kontinentu (poté opět Sydney). Jako tehdy nejlidnatější město bylo hlavním městem Austrálie před dostavbou Canberru.“¹³² Ačkoliv město navštívili všichni cestovatelé (Erben jej navštívil při svých obou cestách do Austrálie), tak se o městě Růžena Fikejzlová nezmiňuje. O městu nám zanechali všichni mnoho poznámek, nejvíce však Erben a Daneš, který se do města při svém pobytu v Austrálii vypravil celkem čtyřikrát.¹³³ Pokud bychom pátrali po společných „množinách“ toho, čeho si daní cestovatelé na Melbourne všimli, najdeme hned několik společných prvků, protože většina cestovatelů, až na Kische, se městu věnuje důkladně a zanechává čtenáři o Melbourne mnoho informací.

V souvislosti s městem rozebírají cestovatelé problém, který je v odborné literatuře často nazýván „Melbourne contra Sydney“. Tomuto problému se věnuje především Daneš a Baum. Velmi je zaujala mentalita obyvatel města Melbourne. Zejména vyzdvihují jejich puritánství a konzervatismus, který dávají do kontrastu s „povrchním“ Sydney.¹³⁴ Erben, Kisch i Baum se zmiňují o koňských dostizích, které mají v Melbourne dlouholetou tradici a jejichž každoroční závody jsou ve městě pokládány málem za státní svátek. Taktéž se cestovatelé často rozepisují o karbanictví a sázkách, kterým se „tolik puritánští Melbournané“ velmi věnují. Daneš například píše: „Mezi Sydney a Melbourne je velmi živá žárlivost, která ze společenského pole přenáší se nejen do politiky, nýbrž i do nejrůznějších oborů lidského zájmu.“¹³⁵ Město bylo nejenom lidnatější, jak již bylo v úvodu podkapitoly zmíněno, ale i nějakou dobu větší než Sydney a teprve v moderní době zůstalo pozadu. Jejich vzájemná

¹³¹ KISCH, Egon Erwin: *Uhlí pod mořem*. In: KISCH, Egon Erwin. *Přistání v Austrálii* 4. vyd. Praha 1956, s. 200–209.

¹³² ŠEBESTA, David–FŇUKAL, Miloš–TLÁSKAL, Milan: *Regionální geografie anglosaské Ameriky, Austrálie a Antarktidy*. Olomouc 2013, s. 80.

¹³³ Je zajímavé, že Daneš město nenavštěvoval mnohem častěji nebo že v něm dokonce neměl stálé sídlo, tak jako v Sydney. V době jeho návštěvy bylo Melbourne samozřejmě ještě hlavním městem Australského svazu a sídlily v něm nejvyšší státní orgány včetně budovy parlamentu. Daneš se k tomu problému ve svém cestopise vyjádřil tak, že nebylo třeba jezdit často do Melbourne, jelikož úředníci, se kterými spolupracoval, jezdili zase velmi často do Sydney, a tudíž pracovní záležitosti vyřizovali v tomto městě. Viz DANEŠ, Jiří Viktor: *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926, s. 231.

¹³⁴ DANEŠ, Jiří Viktor: *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926, s. 234.

¹³⁵ Tamtéž, s. 232.

nevraživost způsobila to, že se ani Melbourne, ani Sydney nestalo hlavním městem, nýbrž bylo postaveno nové hlavní město – Canberra. Obyvatelé Sydney jsou hrdí na to, že jejich město je největší a má nejdůležitější přístav v celé Austrálii. Melbourne naopak vyzdvihuje to, že si dokázalo zachovat anglického ducha a anglické tradice. „Někdy dokonce naznačuje, že obyvatelé města Sydney se podobají Američanům, a to je v Austrálii velmi zlomyslná pomluva.“¹³⁶ Sydney je bráno jako centrum obchodu celé Austrálie, v tomto směru jej dle Daneše Melbourne nikdy nemůže dohonit. Také svou geografickou polohou je město Sydney naprosto jedinečné. Melbourne proto vynaložilo obrovské množství financí na zkrášlení a zvelebení svého území.¹³⁷ „Na estetickou úpravu ulic, náměstí, parků a dokonce i železničních stanic a zářezů dá se v Melbourne tolik péče a peněz, jako málo kde na světě.“¹³⁸

Cestovatelé se velmi často zmiňují o budově parlamentu a jiných vládních institucích, které zde byly postaveny.¹³⁹ Erben už při své první cestě do Austrálie popisuje Melbourne jako velkoměsto amerického typu a kromě paláce parlamentu ho zaujala i budova opery a palác umění, ve kterém se mj. nachází i obraz českého akademického malíře Václava Brožíka, Svržení místodržících z oken hradu pražského.¹⁴⁰ O Brožíkově plátně i o budově bývalého parlamentu se zmiňuje i v souvislosti s jeho druhou cestou do Austrálie. To už však budova nespĺňovala svou primární funkci a sloužila jako zasedací síň federálního zákonodárneho sboru Austrálie.¹⁴¹

Z dalších státních budov se cestovatelé zmiňují například o botanické zahradě, veřejné knihovně, přírodovědném muzeu či univerzitě. Na melbournském muzeu jak Daneše, tak Bauma, zaujala národopisná sbírka o australských domorodcích. „Zajímavá je kolekce kreseb domorodců na kůře stromů. Zvířata jsou kreslena tak, jako by byla viděna rentgenem, a mají pečlivě zakresleny všechny vnitřnosti,“¹⁴² píše Baum. Zmiňuje se taktéž o tamější zoologické zahradě a zejména ocenil, že mu její ředitel uspořádal noční prohlídku, jelikož většina

¹³⁶ BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 111.

¹³⁷ BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 111; DANEŠ, Jiří Viktor: *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926, s. 232.

¹³⁸ DANEŠ, Jiří Viktor: *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926, s. 232.

¹³⁹ Jejich stavba byla umožněna zejména díky zlaté horečce, a tudíž velkému přílivu peněz do victorijské pokladny.

¹⁴⁰ ERBEN, Josef Ladislav: *Půl století světoběžcem: Dvě cesty do Austrálie*. Praha 1986, s. 26.

¹⁴¹ Tamtéž, s. 198.

¹⁴² BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 113.

australských zvířat vede čilý noční život. Daneše zaujaly nádherné parky, které město velmi nákladně vybudovalo, botanická zahrada či veřejná knihovna.¹⁴³

Zejména Josefa Ladislava Erbena zaujala struktura Melbourne. Město je dle něj velmi podobné Adelaidu, alespoň co se týče jeho velikosti rozvržení hlavních tříd a ulic. To, co upoutalo pozornost většiny cestovatelů, je rozložení města v krajině. A právě v tomto směru město cestovatele zklamalo. Erben to líčí takto: „Melbourne postrádá jakékoliv návrší, které dodalo by mu krásy a zajímavosti. Leží v naprosté rovině, a tak to jediné, co narušuje tuto jednotvárnost, jsou mrakodrapy o dvanácti až patnácti poschodích postavené architektky z USA. (...) Celý ten zmatený shluk domů vysokých i nízkých nevzbuzuje dojem ani amerického, ani australského města ... Melbourne se zdá být pouze chladným a cizím bludištěm domů, určeným jen pro obchod a průmysl. Chybí mu útulnost domova ...“¹⁴⁴

3.4 Brisbane

Dané město navštívili všichni cestovatelé. Ačkoliv u Kische, jak píše v úvodu práce, to nemůžeme vědět zcela jistě. Růžena Fikejzlová se pouze zmiňuje o tom, že dané město s manželem navštívili. Zajímavým zjištěním bylo, že všichni cestovatelé, až na Bauma a jeho ženu, se ve svých cestopisech zmiňují o Queenslandském státním muzeu, které leží v Brisbane. Kische zaujalo ve spojitosti s dvojdyšnou rybou barramanundou, která v daném muzeu žije. „Budova Queenslandského státního muzea nepatří právě k nejimpozantnějším, zato uvnitř skrývají se vzácné unikáty, obrazy a památky na doby počátků kolonizace. Návštěvník se může seznámit s tím, jak perný byl zápas přistěhovalců se zdejší přírodou a jejím divokým lidem.“¹⁴⁵ Takto zapůsobilo muzeum na Erbena. Daneš o daném muzeu napsal: „Také muzeum queenslandské bylo nově a velice úspěšně umístěno ve veliké a vysoké výstavní budově. (...) Byli jsme velmi příjemně překvapeni, jak krásným vystavením velmi cenných národopisných sbírek, tak i skutečně poutavým a nesmírně poučným skupinovým upravením sbírek zoologických, zejména sbírek australských savců a ptáků.“¹⁴⁶

¹⁴³ DANEŠ, Jiří Viktor: *Burrinjuck a Canberra*. In: DANEŠ, Jiří Viktor. *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926, s. 231-244; BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 111-114.

¹⁴⁴ ERBEN, Josef Ladislav: *Půl století světoběžcem: Dvě cesty do Austrálie*. Praha 1986, s. 198.

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 32-33.

¹⁴⁶ DANEŠ, Jiří Viktor: *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926, s. 288.

Kromě muzea se Daneš ještě zmiňuje o queenslandské univerzitě a vědeckém životě v Brisbane, což se vzhledem k jeho profesnímu zaměření dalo očekávat. Daneš má opět tendenci srovnávat, jelikož Brisbane navštívil při své první návštěvě Austrálie. Uvádí: „Našel jsem Brisbane málo změněné po více než desíti letech. Ve čtvrti vládních budov a vládních ulic nenastaly nápadnější změny.“¹⁴⁷ Rovněž jeho pozornost upoutala nově zbudovaná kanalizace.¹⁴⁸

Erbena zase v Brisbane zaujala socha královny Viktorie. Nejvíce informací nám však o městě zanechává Jiří Baum. Zaujala ho především obrovská rozloha města. Podle něj je co do rozlohy největším městem na světě, zaujímá plochu asi 500 čtverečních kilometrů. Přesto mu zde život připadá poněkud maloměstský. Podle Bauma je zde jediná živá ulice a moderní hotel tu není žádný. Baum ale také uvádí, že danou velikost má město pouze na plánu města. Skutečnost je poněkud jiná, přesto město čítá 300 000 obyvatel.¹⁴⁹

3.5 Townsville

Do Townsvillu zavítali Erben, Daneš a Baum se svou ženou. Ta nám však o městě ve svém deníku zanechala jen velmi kusé informace. V souvislosti s daným městem se zmiňuje o tom, že Townsville nemá řádný přístav, a dále popisuje krajinu v okolí města. Zaujala ji pestrá druhová rozmanitost palem a jiných tropických rostlin.¹⁵⁰

Ostatní tři cestovatelé o městě píší více. Všichni se v souvislosti s městem ve větší či menší míře zmiňují o dobytku a s tím souvisejícím masným průmyslem. Erben například píše: „Townsville je město pozoruhodné snad jen tím, že je střediskem masného průmyslu. Mražené hovězí maso z Townsville se před lety prodávalo i u nás.“¹⁵¹ Bauma zaujalo také to, jak je město moderní a čisté. Píše, že město má 30 000 obyvatel a je největším a nejdůležitějším městem severního Queenslandu.¹⁵² O tom, že je Townsville nejdůležitější a nejlidnatější město severního Queenslandu, se zmiňuje i Daneš. Počet obyvatel ve městě je 20 000.¹⁵³ Je zajímavé si všimnout právě zmiňovaného počtu obyvatel města v Danešově

¹⁴⁷ DANEŠ, Jiří Viktor: *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926, s. 287–288.

¹⁴⁸ Tamtéž, s. 288.

¹⁴⁹ ERBEN, Josef Ladislav: *Půl století světoběžcem: Dvě cesty do Austrálie*. Praha 1986, s. 32; BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 140.

¹⁵⁰ FIKEJZLOVÁ, Růžena: *Austrálie očima ženy*. Praha 1941, s. 59–60.

¹⁵¹ ERBEN, Josef Ladislav: *Půl století světoběžcem: Dvě cesty do Austrálie*. Praha 1986, s. 33.

¹⁵² BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 173.

¹⁵³ DANEŠ, Jiří Viktor: *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926, s. 374.

a Baumově cestopise. Jelikož byl Daneš ve městě před Baumem,¹⁵⁴ vyplývá z toho, že počet obyvatel města roste.

3.6 Cairns

O městě píší ve svých cestopisech všichni cestovatelé, tedy až na Kische. Cairns je jedno z nejsevernějších queenslandských měst, které cestovatelé navštívili. Někteří z nich ještě navštívili severnější Cooktown a některé ostrovy Korálového moře. Všichni se samozřejmě zmiňují o tropickém klimatu těchto zeměpisných šířek, stejně jako o tropické fauně a flóře ve městě nebo jeho okolí.

Ačkoliv okolí města popisují cestovatelé jako tropický „ráj“, tak právě teplé vlhké klima, které zde panuje po celý rok, s sebou přináší řadu nepříjemností. Erbena zaujalo obrovské množství moskytů, kteří otravovali život jak obyvatelům ve městě, tak těm v jeho okolí. Dokonce uvádí: „Jsou tak útoční, že večer lidé raději zůstávají doma a vycházejí ven pouze v nejnezbytnějších případech. V tropech není člověk nikdy zcela uchráněn před nebezpečím nákazy zimnice, přenášené komáry.“¹⁵⁵ Růženě Fikejzlové zase ve městě znepríjemňovali pobyt velcí tropičtí švábi, které měli s manželem v hotelu, ve kterém byli ubytováni. Cestovatelka čtenáři líčí boj, jaký s nimi musela v koupelně svádět. Nicméně byl to boj s větrnými mlýny, jelikož pokaždé, když se jí je podařilo odehnat, okamžitě přišli další a někteří z nich dokonce létali, jak uvádí. „Je to nepříjemný pocit při koupání být v takové společnosti. Pustila jsem sprchu a stříkala na ně vodu. (...) Vypudila jsem jednoho, toho největšího, s dlouhými vousy. (...) Jaké však bylo moje zděšení, když jsem se otočila pro mýdlo a uzřela jsem, jak vypuzenec strká zpět své dlouhé vousy s nejkrásnějším úmyslem vrátit se ke mně.“¹⁵⁶ Bauma zaujaly především domky ve městě, které stály na sloupech jeden až dva metry nad zemí. Vysvětluje, že tyto sloupy umožňují lepší ochranu před termity, kterých je ve městě a okolí velmi mnoho. „Termiti se živí dřevem. Nemilují světlo, a tak vyhlodávají trámy uvnitř; na první pohled se zdá, že dřevěná konstrukce je docela zachovalá, ale zkáza postupuje neznatelně, až se jednoho dne domek při silnějším náporu větru zřítí. Někdy způsobí termiti velké škody i jinak a stalo se již, že zničili bankovky nebo důležité

¹⁵⁴ Autor sice neuvádí přesně rok, ale přesto víme, kdy daní cestovatelé po Austrálii cestovali. Viz Úvod.

¹⁵⁵ ERBEN, Josef Ladislav: *Půl století světoběžcem: Dvě cesty do Austrálie*. Praha 1986, s. 38.

¹⁵⁶ FIKEJZLOVÁ, Růžena: *Austrálie očima ženy*. Praha 1941, s. 63–64.

listiny.“¹⁵⁷ Lidé ve městě se proti nim brání plechovými pláty, které vkládají mezi dřevo svých domů. Přes pláty se údajně termity nedostanou.¹⁵⁸

Důležitým motivem, který je společný pro Daneše i Fikejzlovou v souvislosti s daným městem, je problematika přistěhovalců. Této oblasti se budu blíže věnovat později, v kapitole 7. Snad se tady mohu pouze zmínit o tom, že se daní cestovatelé v souvislosti s městem zaobírali především otázkou Číňanů a přistěhovalců z jižní Evropy, kteří tvořili početnou menšinu nejenom v Cairnsu, ale také v celém severním Queenslandu.¹⁵⁹

3.7 Adelaide

O Adelaidu se zmínili v cestopisech všichni cestovatelé, až tedy na Růženu Fikejzlovou, která ve městě s manželem byla taktéž. Josef Ladislav Erben ji navštívil při svých obou výpravách do Austrálie. Přesto však ani jeden cestovatel ve svém cestopise tomuto městu nevěnoval zvláštní pozornost, ačkoliv se jedná o hlavní město Jižní Austrálie. Mnoho z nich (např. Daneš či Erben) věnovali ve svých cestopisech větší pozornost například Kalgoorlii než Adelaidu.

Cestovatelé se o městě vyjadřovali jako o výstavném, útulném a čistém. Obecně vliv Británie byl ve městě stále velmi patrný. V souvislosti s nepravidelnou zástavbou v Sydney, Adelaide často nazývali jeho opakem. Kisch se taktéž zmiňuje o pohoří Mount Lofta Ranges, na jehož úpatí se město nachází. O stejném pohoří se ve svém cestopise v souvislosti s Adelaidem zmiňuje i Daneš. Cestovatelé se dále v cestopisech zmiňují o dalších více či méně zajímavých informacích o městu, například Erbena zaujala na obou cestách městská botanická zahrada a Daneše kromě ní ještě pak zoologická zahrada a muzeum.

3.8 Fremantle

Tento přístav byl pro cestovatele, kteří přijížděli do Austrálie od Indického oceánu, velmi známý. Svou plavbu zde zakončili téměř všichni.¹⁶⁰ Přestože Perth, hlavní město Západní

¹⁵⁷ BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 150.

¹⁵⁸ ERBEN, Josef Ladislav: *Půl století světoběžcem: Dvě cesty do Austrálie*. Praha 1986, s. 38; FIKEJZLOVÁ, Růžena: *Austrálie očima ženy*. Praha 1941, s. 63–64; BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 150.

¹⁵⁹ DANEŠ, Jiří Viktor: *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926, s. 344–347; FIKEJZLOVÁ, Růžena: *Austrálie očima ženy*. Praha 1941, s. 64.

¹⁶⁰ Až tedy na Egona Erwina Kische. Kisch měl ve Fremantlu původně přistát, nicméně okolnosti se změnily. Jelikož australská vláda o jeho agitační činnosti dopředu věděla, nepustila ho ve Fremantlu na australskou půdu a byl tedy nucen lodí Strathaird plout dále kolem australského pobřeží směrem na jih. Tedy kolem Adelaidu,

Austrálie, je a byl i v období první Československé republiky lidnatější i větší,¹⁶¹ tak loď, na nichž se cestovatelé plavili, vždy zakotvily nejdříve v přístavním městě Fremantle.

Jelikož u většiny cestovatelů znamenal Fremantle první setkání s australskou pevninou, jejich dojmy z města a jeho okolí se často pojily s popisem Austrálie jako takové. Všichni cestovatelé se shodují na jedné věci, kterou vyjádřil Daneš takto: „První dojmy po vystoupení na pevninu byly velmi všední. Fremantle nemá nic zajímavého ...“¹⁶² Erben na město reagoval velmi podobně: „Vstup na australské území ve Fremantlu nepatří k nezapomenutelným okamžikům, vždyť kdo by co zajímavého hledal uprostřed rzi, hlomozu a špíny, jimiž se vyznačují snad všechny přístavy světa. Fremantle je město zcela jednotvárné a dvě hodiny je příliš dlouhá doba na prohlídku všech jeho pamětihodností.“¹⁶³ Při své druhé návštěvě si do deníku poznamenal: „Za uplynulá léta přístav se rozrostl a zmohtněl. Stejně změnilo se i město a jen stěží poznával jsem místa, po nichž krácel jsem před lety.“¹⁶⁴ I když Baum se svou ženou měli ve městě problémy se svým vozem a museli čekat čtyři dny, než úřady rozhodnou, co se stane, město oběma přišlo také natolik nezajímavé, že raději odjeli do nedalekého Perthu a po čtyřech dnech se pro vůz vrátili.¹⁶⁵

3.9 Perth

Toto největší a zároveň hlavní město Západní Austrálie taktéž navštívili všichni cestovatelé a to bezprostředně po odjezdu z Fremantlu. Obecně z cestopisů můžeme vyvodit, že jej cestovatelé vnímali vcelku kladně, rozhodně více, než sousední město Fremantle. Z cestopisů se dá vyzorovat, že na Bauma s Danešem zanechalo město podobné dojmy a oba si všímali podobných motivů. Oba například navštívili královský park a oba se v souvislosti s městem rozepsali o dopadu první světové války nejenom na dané město, ale i na celou Austrálii. V souvislosti s válkou Daneše také zaujala přeplněnost obchodů potravinami, což se podle něj

Melbourne až do Sydney, kde mu bylo díky rozhodnutí nejvyššího soudu Nového Jižního Walesu dovoleno konečně vystoupit z lodi na australskou půdu. Kromě vlády se postupem času dostává do popředí zájmu australské veřejnosti kvůli australským deníkům, které o něm se zájmem píší. Ačkoliv Kisch tedy ve Fremantlu původně nepřistál, přesto město navštívil, a to 11. března 1935, což byl jeho poslední den v Austrálii. Z města poté odplouvá zpět do Evropy. Viz KISCH, Egon Erwin: *Cesta k protinožcům*. In: KISCH, Egon Erwin. Přistání v Austrálii 4. vyd. Praha 1956, s. 5–124.

¹⁶¹ Daný fakt nám udávají údaje o populaci v jednotlivých městech (Perth a Fremantle) například v letech 1921 a v letech 2011. Údaje říkají, že v samotném městě Perth, bez přilehlých oblastí, žilo v roce 1921 64 166 obyvatel a v roce 2011 160 714 obyvatel. Naproti tomu ve městě Fremantle (počítáme taktéž pouze samotné město bez přilehlé zástavby) žilo v roce 1921 17 566 obyvatel a v roce 2011 26 582 obyvatel. Viz *Australian Bureau of Statistics*. In: <http://www.abs.gov.au/> [cit. 19. 3. 2016].

¹⁶² DANEŠ, Jiří Viktor: *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926, s. 63.

¹⁶³ ERBEN, Josef Ladislav: *Půl století světoběžcem: Dvě cesty do Austrálie*. Praha 1986, s. 23.

¹⁶⁴ Tamtéž, s. 118.

¹⁶⁵ BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 17–18.

v českých zemích, jelikož je pár let po válce, ještě vidět zcela nedá. Daneše ve městě zaujala i ochota místních obyvatel. Například uvádí: „Lidé byli tu hodní k sobě jako andělé, stále zdvořilí, úsměvní, ochotni ustoupiti, pomoci známému i neznámému. (...) Byli jsme jako v Jiříkově vidění, byl to jiný svět.“¹⁶⁶ Zkušenosti s ochotou místních měl i Baum s jednatelem místního autoklubu.¹⁶⁷

Superlativy nešetří ani Růžena Fikejzlová, která se o městě v cestopise nevidaně rozepsala. Město i okolí se jí velice líbí a přirovnává ho k Mariánským Lázním. Ve městě jsou kromě mnoha parků s palmami i sportovní hřiště, která jsou často využívána, jelikož podle ní všichni Australané milují sport a většina z nich má i auto. Údajně se ve městě již 20 let nestala žádná vražda a větší loupež. Byla taktéž velmi mile překvapena hotelem, ve kterém bydleli s mužem.¹⁶⁸ V kapitole *Bydlení*¹⁶⁹ popisuje Fikejzlová bydlení v australských hotelích obecně a vyjadřuje se o tom značně negativně. O to více ji přívětivé prostředí hotelu v Perthu překvapilo.

3.10 Kalgoorlie

Dovolím si tvrdit, že ačkoli je dané město pro Čecha poměrně neznámé, jedná se o jedno z neznámějších míst těžby zlata nejenom v Západní Austrálii, ale v celém státě. Těžbou zlata se město proslavilo nejvíce. Díky tomu a také díky vodovodu, který zde nechala australská vláda vybudovat, se stalo město velmi významným střediskem západoaustralské buše.¹⁷⁰ Z cestopisů víme, že ve městě byl Baum se svou ženou i Jiří Viktor Daneš. Ten městu dokonce věnuje celou jednu kapitolu ve svém cestopise.¹⁷¹ Zlatokopectví je primárním motivem u všech cestovatelů, který je v cestopisech reflektován.

Růžena Fikejzlová se o městě zmiňuje pouze na pár řádcích, mnohem více prostoru věnuje sousednímu, taktéž hornickému městu, Coolgardie, kde její pozornost upoutala místní čajovna Banksia. O Kalgoorlie se například zmiňuje, že má několik pěkných obchodů, pěknou radnici,

¹⁶⁶ DANEŠ, Jiří Viktor: *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926, s. 68.

¹⁶⁷ DANEŠ, Jiří Viktor: *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926, s. 64–68; BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 19–21.

¹⁶⁸ FIKEJZLOVÁ, Růžena: *Austrálie očima ženy*. Praha 1941, s. 15–17.

¹⁶⁹ FIKEJZLOVÁ, Růžena: *Bydlení*. In: FIKEJZLOVÁ, Růžena: *Austrálie očima ženy*. Praha 1941, s. 50–56.

¹⁷⁰ DANEŠ, Jiří Viktor: *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926, s. 79.

¹⁷¹ DANEŠ, Jiří Viktor: *Kalgoorlie*. In: DANEŠ, Jiří Viktor: *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926, s. 75–85.

malý parčík na konci města, který je údajně pýchou obyvatel, a taktéž ji zaujaly chudinské domky zlatokopů, kde se onen drahý kov těží.¹⁷²

Podobné informace si do svého deníku poznamenal i její muž. Jeho poznámky o městě jsou však bohatější a ucelenější. Zmiňuje, že město je druhé největší v Západní Austrálii a má sedm tisíc obyvatel.¹⁷³ Zanechal nám informace o tom, kdy bylo zlato ve městě objeveno, jaký vliv měla světová hospodářská krize na zdejší těžbu nebo se také zmiňuje o tom, jaký je život hledačů zlata, a to nejen ve městě, ale i v jeho okolí.¹⁷⁴

Daneš na význam města taktéž reagoval: „Před válkou Kalgoorlie považovalo se za důležitější město nežli Perth a noviny zdejší usilovaly o zřízení nového státu, který odtrhl by se od Západní Austrálie ...“¹⁷⁵ Nejvíce se v souvislosti s daným městem zmiňuje o těžebních dolech a lidech v nich pracujících. Především ho zaujali tzv. Dalmatians, tedy přistěhovalci z Evropy, kteří ve městě tvořili velmi početnou menšinu. Jednalo se především o Jihoslovany.¹⁷⁶

3.11 Darwin¹⁷⁷

Hlavní město Severního Teritoria Darwin navštívil pouze Josef Ladislav Erben. Zato však na obou svých cestách a pobýval v něm mnoho let. Město mu sloužilo jako výchozí bod, ze kterého podnikal toulky do buše Severního Teritoria. Často se toulal vyprahlou buší Arnhemské země celý rok a na těchto výpravách zažíval mnohá dobrodružství, která nám barvitě líčí ve svém cestopise (viz. kapitola 2.6 – Severní Teritorium). Při své první cestě do Austrálie do daného města zavítal minimálně šestkrát. Při své druhé cestě minimálně třikrát, ale zase v něm pobýval delší dobu. 2. světová válka, opakované bombardování města a jeho následná evakuace přinutila Erbena Darwin navždy opustit. „Po třetím náletu byl v únoru 1942 spolu s ostatními civilisty evakuován do Adelaidu, a tak znovu projel Austrálii od severu k jihu. Nakonec se neklidný cestovatel usadil v Melbourne, kde také v roce 1958 zemřel.“¹⁷⁸

¹⁷² FIKÉJZLOVÁ, Růžena: *Austrálie očima ženy*. Praha 1941, s. 44–45.

¹⁷³ Jeho odhad byl špatný, neboť jak víme, Perth a Fremantle měly tou dobou obyvatel daleko více.

¹⁷⁴ BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 67–69.

¹⁷⁵ DANEŠ, Jiří Viktor: *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926, s. 88.

¹⁷⁶ Tamtéž, s. 75–88.

¹⁷⁷ ERBEN, Josef Ladislav: *Půl století světoběžcem: Dvě cesty do Austrálie*. Praha 1986.

¹⁷⁸ MARTÍNEK, Jiří–MARTÍNEK, Miloslav: *Kdo byl kdo: Naši cestovatelé a geografové*. Praha 1998, s. 140.

Je zajímavé porovnat to, jak líčí Darwin při své první návštěvě Austrálie a jak po bezmála 20 letech, kdy se na kontinent vrací. „Za léta mé nepřítomnosti celý Darwin jako by se od základů změnil. Není to nic divného ani mimořádného, předpokládal jsem, že k nějaké změně dojde. (...) Nejen město, ale i jeho obyvatelé byli zcela jiní, zkrátka vše se změnilo k nepoznání.“¹⁷⁹ „Město se rozrostlo, oproti někdejšími asi šesti stům obyvatel zde nyní žijí tři tisíce lidí ... Mezi obyvateli výrazně ubylo Číňanů, příchod nových zákon zapovídá a starousedlíci vymírají nebo se vrací zpět do vlasti.“¹⁸⁰ Z hotelu Terminus, ve kterém před lety pobýval, zbyly jen ruiny. „Po tolika letech nepřítomnosti jsem ve městě již nenašel mnohé ze svých známých. Zámožní odstěhovali se na jih, ..., jiní odešli tam, odkud už není návratu.“¹⁸¹ Stejně jako poprvé chodil i nyní rád do botanické zahrady, kde se stejně jako před lety zabýval mj. chytáním motýlů. Zdálo se mu však, že od jeho poslední návštěvy velmi sešla. Stejně tak mu připadalo, že zdejší klima se velmi změnilo.

Při své první cestě Erbena zaujal přístav města, který byl podle něj jeden z nejpěknějších na světě. Seznamuje nás taktéž s historií města, s jeho hospodářstvím, kterému se zpočátku vůbec nevedlo. Zaujal ho taktéž vliv tropického podnebí na místní obyvatelstvo, například uvádí: „Navíc opovážlivé výše zde dosahuje opilství, snad díky vedru, nutícím zdejší obyvatele neustále pít.“¹⁸² Zmiňuje se také o železnici, jejímž výchozím bodem byl právě Darwin a která dále vede do města Katherine, do níž se Erben taktéž vypravil. Taktéž uvádí, že někdy v budoucnu by měla železnice spojit severní pobřeží s Jižní Austrálií. Je zajímavé si povšimnout, že když se do Austrálie vydal podruhé, pracoval v Katherine právě na stavbě dané železnice.

3.12 Hobart¹⁸³

Hobart, hlavní město Tasmánie, navštívil na svých cestách po Austrálii pouze Jiří Viktor Daneš. Zaujala ho jeho ojedinělá poloha. „Hobart je jediné z hlavních měst australských, které má moře a opravdu vysokou horu ve svém okolí. Mount Wellington má skoro 1250 m ...“¹⁸⁴ Mimo to Daneše zaujal hobartský přístav. A to především jeho hloubka. Srovnává ho se známějším přístavem Port Jackson, který se nachází v Sydney. Oproti němu má však výhodu

¹⁷⁹ ERBEN, Josef Ladislav: *Půl století světoběžcem: Dvě cesty do Austrálie*. Praha 1986, s. 143–144.

¹⁸⁰ Tamtéž, s. 137.

¹⁸¹ Tamtéž, s. 139.

¹⁸² Tamtéž, s. 68.

¹⁸³ DANEŠ, Jiří Viktor: *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926, s. 384–390.

¹⁸⁴ Tamtéž, s. 387.

velmi klidné hladiny, a tudíž je podle Daneše přístav bezpečnější. Také tvrdí, že právě díky přístavu má Hobart velmi slibnou budoucnost díky novým velkým hydroelektrárnám.

Kromě popisu přírodní scenérie, která se ve městě a jeho bezprostředním okolí nachází, nám ve svém deníku zanechává poznámku o vodních sportech, které jsou sice oblíbené v celé Austrálii, ale v Tasmánii zvláště. „Pro plachtění, sport motorový a veslaření je tu ideální příležitost a snad každý Hobart’an holduje některému z těchto vodních sportů s plnou náruživostí. Zdejší regaty patří k nejproslulejším v Austrálii ...“¹⁸⁵

Taktéž srovnává Hobart s ostatními hlavními městy Australského svazu a vyvozuje určité závěry. „Pokud se týče výstavnosti, nemůže se Hobart rovnati ostatním hlavním městům australským. Jest také jen místem střední velikosti asi s padesáti tisíci obyvateli.“¹⁸⁶ Dále se nám Daneš zmiňuje o městské knihovně, botanické a zoologické zahradě a taktéž tasmánské univerzitě, která ve městě sídlí. V zoologické zahradě Daneše pochopitelně zaujaly zdejší endemické druhy živočichů, jako například tasmánský tygr a tasmánský ďábel. V muzeu jeho pozornost upoutali tasmánští domorodci, jejichž historii a nelidské vyhubení popisuje velmi emotivně.

¹⁸⁵ DANEŠ, Jiří Viktor: *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926, s. 388.

¹⁸⁶ Tamtéž, s. 388.

4. Australská fauna a flóra

Flóra i fauna Austrálie je velmi odlišná od zbytku světa. Je to zapříčiněno hlavně tím, že je izolovaná a má jiné prostředí. Díky tomu v Austrálii vzniklo nesmírné množství zvířat a rostlin.¹⁸⁷ Australská fauna a flóra je velice svérázná, s vysokým podílem endemitů (místní druhy, které žijí pouze v Austrálii). V Austrálii najdeme až 25 000 druhů vyšších rostlin a 75 % z nich jsou rostliny endemické. Roste tu také značné množství druhů rostlin, které byly na kontinent zavlečeny Evropany a posléze tyto rostliny zdomácněly. Nejtypičtějším dřevinami Austrálie jsou blahovičníky, tedy eukalypty, jichž tu rostou stovky druhů. Tyto stromy převládají v 95 procentech všech australských lesů. Velmi rozšířenými rostlinami jsou také akácie či kaktusy opuncie. Lesy v Austrálii zaujímají jen asi 5 % celkové plochy kontinentu.¹⁸⁸

Zvláštností australské fauny je nedostatek savců vyšších druhů. Žije tu jediná psovitá šelma, a to pes dingo. „Dingo se pravděpodobně dostal do Austrálie před čtyřmi tisíci lety, zřejmě na malém voru nebo člunu spolu s lidmi, a rozšířil se po celém kontinentu. Pravděpodobně se sem tak dostaly jen dva či čtyři exempláře, ale rozmnožily se natolik, že časem bylo dingů v Austrálii na statisíce.“¹⁸⁹ Nejtypičtějším představiteli australského zvířectva jsou vačnatci a ptakořitní. Tyto druhy se po státě rozšířily ve velkém množství, jelikož neměly přirozeného nepřitele. Mezi nejtypičtější ptakořitné savce Austrálie patří endemický ptakopysk podivný a ježura australská. Přestože se jedná o savce, jejich mláďata se líhnou z vajec. Z býložravých vačnatců jsou v Austrálii nejrozšířenější klokani, kterých tu žije asi 100 druhů. Představitelem vačnatce, který žije na stromě, je medvídek koala, jenž je podobný malému medvědovi. Živí se listy některých druhů eukalyptů. Mezi další vačnatce žijící v Austrálii patří například vačice či vombati. Na Tasmánii žijí draví vačnatci, vlkovec psovitý zvaný tasmánský tygr nebo d'ábel medvědovitý. Žije tu také asi 700 druhů plazů. V tropické části severní Austrálie žijí krokodýli (například krokodýl mořský). Na kontinentu se také nachází více než 200 druhů hadů a spousta ještěrek a ještěřů, jako například varani.¹⁹⁰

¹⁸⁷ *Austrálie-online.cz: Vše o Austrálii ONLINE. Flóra a fauna.* In: <http://www.australie-online.cz/index.php/flora-a-fauna> [cit 4. 4. 2016].

¹⁸⁸ ŠEBESTA, David–FŇUKAL, Miloš–TLÁSKAL, Milan: *Regionální geografie anglosaské Ameriky, Austrálie a Antarktidy*. Olomouc 2013, s. 75-76; BERGAMINI, David: *Austrálie: Země a život*. Praha 1973, s. 46.

¹⁸⁹ BLAINEY, Geoffrey: *Dějiny Austrálie*. Praha 1999, s. 23.

¹⁹⁰ ŠEBESTA, David–FŇUKAL, Miloš–TLÁSKAL, Milan: *Regionální geografie anglosaské Ameriky, Austrálie a Antarktidy*. Olomouc 2013, s. 76; JENÍČEK, Jaroslav a kol.: *Austrálie*. Praha 1975, s. 29-30.

O australské fauně a flóře se samozřejmě zmiňují všichni cestovatelé. Ve většině případů se však danými tématy nezabývají v celých kapitolách.¹⁹¹ Pro dané cestopisy je typické, že se v nich zmínky o australských zvířatech a rostlinách vyskytují velmi často,¹⁹² avšak poznámky, které nám k fauně a flóře Austrálie v cestopisech nechávají, jsou mnohokrát velmi letmé. Cestovatelé se tedy zmiňují o velkém množství rostlin a živočichů, jejichž vypsání samozřejmě nebude náplní této kapitoly. Všichni cestovatelé, až na Jiřího Viktora Daneše, ve svých cestopisech nechávají více poznámek k australské zvěře.¹⁹³

4.1 Fauna

Nejčastěji se cestovatelé zmiňují o klokanech. Erben při svých pobytech v buši klokany často lovil. „Lovil jsem klokany s pomocí zvlášť k tomu vycvičených chrtů (kangaroo dogs) ...“¹⁹⁴ Při svých putováních Severním Teritoriem Erben klokany také jedl. V buši jich totiž žilo velmi mnoho. Většinou se jednalo o velké klokany (*Macropus giganteus*), na rozdíl od menších druhů klokanů, kterým se říkalo wallaby. Tito wallaby či tzv. „wallabies“, jak píše Daneš, jsou horší klokánci, kteří žijí v Modrých horách a jsou zákonem chráněni. Zmiňuje se o nich i Baum. Uvádí, že se tito drobní klokánci lidí nebojí. Od návštěvníků hor se dokonce nechávají krmit z ruky. „Je to zvláštní druh, obývající skalnaté pohoří; dovedou obratně skákat ze skály na skálu. Místy v okolí jeskyní mají uhlazené pěšinky, vyšlapané ve tvrdé skále nesčetnými generacemi klokanů za dlouhá tisíciletí!“¹⁹⁵ Baum však píše, že v chráněných oblastech klokany a jiná zvířata není lovit dovoleno, jelikož jich výrazně ubývá. Uvádí, že klokani spolu s australskými pštrosy pomalu vymírají a jsou postupně nahrazováni králíky. Přirovnává je k australským černochům, kteří jsou vytlačováni bílou rasou. Když

¹⁹¹ Výjimku tvoří některé části cestopisu Egona Erwina Kische a Růženy Fikejzlové. Jednu celou kapitolu svého cestopisu věnoval Kisch australským zvířatům, a to zejména žralokům. Jmenuje se *Zajímavosti o žralocích, jakož i o jiných, zčásti předpotopních zvířatech*. Kisch se v ní zabývá především útoky žraloků na lidi a ochranou koupajících se před těmito dravými parybami. Zbytek kapitoly je vyplněn vyprávěním o jiných zvířatech, a to o ptakopysku, ježuru, dvojdyšné rybě barramanundě, psovi dingo, medvídkovi koala a divokých králicích. Další jeho kapitola: *Uctívání svatého beránka*, se věnuje především australským ovčím. Kisch chtěl v této kapitole zdůraznit fakt, jak velký význam mají australské ovce, potažmo jejich vlna pro národní hospodářství země. Růžena Fikejzlová věnovala celé dvě kapitoly pouze koale a ptakopyskovi. V kapitole s výstižným názvem *Koala* stručně popisuje čtenáři život těchto stromových endemických vačnatců. Celá následující kapitola: *Ptakopysk – vědecká hádanka*, se pochopitelně zabývá tímto ptakořitným savcem. Viz KISCH, Egon Erwin: *Zajímavosti o žralocích, jakož i o jiných, zčásti předpotopních zvířatech*. In: KISCH, Egon Erwin. Přistání v Austrálii 4. vyd. Praha 1956, s. 210–221; KISCH, Egon Erwin: *Uctívání svatého beránka*. In: KISCH, Egon Erwin. Přistání v Austrálii 4. vyd. Praha 1956, s. 222–232; FIKEJZLOVÁ, Růžena: *Koala*. In: FIKEJZLOVÁ, Růžena: *Austrálie očima ženy*. Praha 1941, s. 79–83; FIKEJZLOVÁ, Růžena: *Ptakopysk – vědecká hádanka*. In: FIKEJZLOVÁ, Růžena: *Austrálie očima ženy*. Praha 1941, s. 83–89.

¹⁹² V Baumově cestopise se popis nějakého zvířete či rostliny vyskytuje téměř na každé stránce.

¹⁹³ Zejména však zoolog dr. Jiří Baum a Egon Erwin Kisch.

¹⁹⁴ ERBEN, Josef Ladislav: *Půl století světoběžcem: Dvě cesty do Austrálie*. Praha 1986, s. 31.

¹⁹⁵ BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 134.

dr. Baum projížděl jihozápadní částí Austrálie, narazil na mnoho klokanů přejetých. Automobil označuje za klokaní zkázu.¹⁹⁶

Dalším typickým australským vačnatcem je medvídek koala. Kisch velmi trefně nazývá koaly medvídky pro děti. Popis koaly je v cestopise Bauma a jeho ženy velmi podobný. Oba popisují koalí vzhled a výchovu mláďat. Zmiňují se také o tom, že koaly jsou dnes zákonem chráněné, protože kvůli jejich kožešině byly v některých částech Austrálie (Victorie) málem vyhubeny. Zmiňují se o její krotké povaze, omezené inteligenci či o její těžké adaptabilitě. Jelikož koala potřebuje ke svému životu stále čerstvé eukalypty a navíc jen určité specifické druhy, je velmi těžké ji chovat tam, kde tyto rostliny nerostou. Oba se také zmiňují o zajímavém faktu; uvádějí, že koaly nepotřebují pít, jelikož jim stačí vláha obsažená v listech eukalyptů.¹⁹⁷

V cestopisech najdeme zmínky i o dalších australských vačnatcích, jako příklad mohu uvést kusu liščího či různé druhy vačic. Velmi zajímavým endemitem, který žije pouze na Tasmánii, je ďábel medvědovitý, o němž nám Daneš, stejně tak jako i o další tasmánské zvířence, nechává pár poznámek ve svém obsáhlém cestopise. Ďábel, jehož české vědecké jméno je šlakol medvědovitý, si nejvíce pochutnává na tasmánských ovcích. V obydlenějších krajích Tasmánie již byl téměř vyhuben, ale v pralesích ve středu ostrova jich ještě mnoho přežívá, píše Daneš.¹⁹⁸

I když se Kisch a Daneš o ptakopyskovi pouze zmiňují, dr. Baum a jeho žena tomuto vzácnému ptakořitnému savci věnují mnoho stran svých nepříliš dlouhých cestopisů. Navštívili spolu pana Eadieho v Healsville, který již dva roky choval ptakopyska doma na zahradě, což zejména Bauma velmi udivilo, protože, jak píše, dlouho se mělo za to, že chovat ptakopyska v zajetí delší dobu není možné. Bauma i jeho ženu velmi překvapilo, kolik toho ptakopysk sežere. „Apetit má dobrý a každý den sní dvě vajíčka a asi 800 žížal! Jednou pan Eadie myslil, že by jich 500 stačilo, ale Šplíchal (*tak se ptakopysk jmenoval – pozn. autora*) začal hned hubnout.“¹⁹⁹ Fikejzlovou velmi udivilo to, jak si pan Eadie dokázal ptakopyska

¹⁹⁶ BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007; ERBEN, Josef Ladislav: *Půl století světoběžcem: Dvě cesty do Austrálie*. Praha 1986; DANEŠ, Jiří Viktor: *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926.

¹⁹⁷ BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 118; FIKEJZLOVÁ, Růžena: *Koala*. In: FIKEJZLOVÁ, Růžena: *Austrálie očima ženy*. Praha 1941, s. 79–83; KISCH, Egon Erwin: *Přistání v Austrálii*. 4. vyd. Praha 1956, s. 220.

¹⁹⁸ DANEŠ, Jiří Viktor: *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926, s. 403–404.

¹⁹⁹ BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 117.

ochočit. Šplíchal reaguje na jeho zapískání a dokonce se nechá hladit. Pan Eadie si s ním také velmi rád hraje. Zvíře se velmi rádo nechává tahat po bazénu na kuchyňském mopu.²⁰⁰ O ježuru australské se cestovatelé již zmiňují méně. Ačkoliv Baum většinu zvířat, které chytil, zabil, dal do louhu a následně odeslal do Národního muzea, ježuru ponechal naživu a nějakou dobu s ní Baumovi cestovali, ale jelikož je ježura noční zvíře, dělala rámus a budila je ze spaní. Navíc bylo složité ji krmit, jelikož bez své oblíbené potravy – mravenců – ježura dlouho nevydrží. Vypustili ji tedy na opuštěném ostrově, o němž věděli, že tam ježury žijí.²⁰¹ Kisch čtenáře upozorňuje na to, že ježura spolu s ptakopyskem v Austrálii pomalu vymírají.²⁰²

Dalším zajímavým endemitem, o němž se zmiňují Baum, Fikejzlová, Erben i Daneš, je pštros emu, jehož oficiální název je emu hnědý, někdy nazýván také jako emu australský. Opět se právě manželé Baumovi o těchto největších nelétavých ptácích světa zmiňují nejčastěji. Daneš se zmiňuje na pár řádcích o pštrosích farmách, které spatřil při cestě z Port Augusty do Sydney a Erben nám píše o jejich lovu, který uskutečnil společně s domorodci. Jedl také pštrosí maso, které mu však chutnalo jako guma.²⁰³ Ačkoliv se Fikejzlová o pštrosech zmiňuje velmi často, tak nám o nich nezanechává mnoho ucelených informací, spíše se v cestopise omezuje na konstatování, že daná zvířata zahlédli. Zato z cestopisu jejího muže se o nich můžeme dozvědět více. Zmiňuje se, že mají tito ptáci výborný zrak a jsou velmi rychlí. Také uvádí: „Jsou škodnou, kterou australský venkovan nenávidí. Ubírají ovčím pastvu a při zběsilém útěku často naběhnou střemhlav na drátěný plot a poškodí jej.“²⁰⁴ Velmi mnoho jich se ženou viděli u jezera Austinova v Západní Austrálii.²⁰⁵

Velmi významným australským zvířetem je ovce. Chov těchto zvířat velmi ovlivňuje australské hospodářství. Austrálie je zemí, která má v současnosti nejvíce ovcí na světě.²⁰⁶ Historie chovu ovcí začíná v Austrálii rokem 1788, kdy byla dovezena první zvířata. Cílem

²⁰⁰ BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 116-118; FIKEJZLOVÁ, Růžena: *Ptakopysk – vědecká hádanka*. In: FIKEJZLOVÁ, Růžena: *Austrálie očima ženy*. Praha 1941, s. 83–89.

²⁰¹ BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 156; FIKEJZLOVÁ, Růžena: *Austrálie očima ženy*. Praha 1941, s. 69.

²⁰² KISCH, Egon Erwin: *Přistání v Austrálii*. 4. vyd. Praha 1956, s. 219-220.

²⁰³ DANEŠ, Jiří Viktor: *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926, s. 95; ERBEN, Josef Ladislav: *Půl století světooběžcem: Dvě cesty do Austrálie*. Praha 1986, s. 95.

²⁰⁴ BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 33.

²⁰⁵ FIKEJZLOVÁ, Růžena: *Austrálie očima ženy*. Praha 1941, s. 18, 20, 49, 83; BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 33, 34, 40.

²⁰⁶ V roce 2010 bylo v Austrálii chováno celkem 68 085 500 ovcí. Viz In: http://web2.mendelu.cz/af_291_projekty2/vseo/ [cit. 19. 4. 2016].

dovozu zvířat byla především produkce masa. V současnosti je nejznámějším plemenem v Austrálii plemeno merino, které bylo dovezeno do Austrálie v roce 1797. Počet ovcí se rychle zvyšoval a už za necelých 100 let (1870) se v Austrálii chovalo 40 milionů ovcí.²⁰⁷ O ovcích kromě Egona Erwina Kische píše na stránkách svých cestopisů i Daneš s Baumem a jeho ženou. Daneš se o ovcích zmiňuje velmi letmo a opět se nejvíce informací dozvídáme z cestopisů dr. Bauma a jeho ženy. Manželský pár zejména zaujaly osamělé ovčí farmy, na nichž často nocovali a od jejichž majitelů se dozvěděli nejenom o ovcích mnoho důležitých a zajímavých informací, jako například to, že největším nepřítelem ovčáků je pes dingo, který ovce loví. Fikejzlovou zase zaujaly velikosti jednotlivých farem. S mužem navštívili ovčáckou stanici Marloo a i když jim majitel farmy, pan Georing, tvrdil, že pozemek je malý, měl více než 70 km² a popásalo se na něm několik tisíc kusů ovcí. Zmiňuje se také o ovcích merino.²⁰⁸

O psovi dingo se zmiňují všichni cestovatelé. Podle Daneše jsou dingové a především králíci v Austrálii velkým hospodářským škůdcem, a to zejména v Jižní Austrálii, v oblasti Nullarborské plošiny, jejímuž intenzivnějšímu hospodářskému využívání dingové a králíci brání.²⁰⁹ Erbena málem dané zvíře sežralo. Když se při svém prvním putování po Austrálii vypravil jednou do australské buše, ztratil se a vysílený a bez vody putoval buší. Doslova píše: „Divoký dingo směle mne zpovzdálí sledoval a snad očekával, že si na mě brzy pochutná.“²¹⁰ Baum se o psovi zmiňuje také velmi negativně, popisuje zejména jejich lov, který australská vláda podporuje. „Na usmrcení psa dinga je vypsána cena, místy odpovídající i sto československým korunám, a proto se mnozí lidé živí lovem a trávením této škodné.“²¹¹ Píše také, že v obydlených končinách často dochází ke křížení domácích psů s dingy a tito kříženci jsou údajně ještě odvážnější a ovcím nebezpečnější, než čistokrevní dingové.²¹²

Z vodních živočichů se cestovatelé nejvíce zmiňují o žralocích. Všichni cestovatelé se o daných parybách vyjadřují značně negativně. Nazývají je mořskými bestiiemi, kletbou australských moří apod. Často se cestovatelé zmiňují o útocích žraloků na člověka. Baum píše: „Žraloci jsou kletbou australských moří. Příroda obdařila tuto zemi tisíci kilometry

²⁰⁷ ifauna.cz In: <http://www.ifauna.cz/ovce-kozy/clanky/r/detail/308/historie-a-soucasnost-chovu-ovci-v-australii> [cit. 19. 4. 2016].

²⁰⁸ BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 41–43; FIKEJZLOVÁ, Růžena: *Austrálie očima ženy*. Praha 1941, s. 23–26, 28.

²⁰⁹ DANEŠ, Jiří Viktor: *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926, s. 90.

²¹⁰ ERBEN, Josef Ladislav: *Půl století světoběžcem: Dvě cesty do Austrálie*. Praha 1986, s. 71–72.

²¹¹ BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 43.

²¹² Tamtéž.

dokonalých pláží, kde koupání je rozkoší, a dala jí podnebí, které dovoluje koupat se skoro celý rok. Avšak v tomto ráji plavců a sportsmanů číhá smrt a sotva kdy uplyne v sezóně týden, aby noviny nehlásily tragicky končící případ setkání člověka se žralokem.“²¹³ Erben se zmiňuje o útocích žraloků na Čtvrtečním ostrově. Tyto dravé paryby ohrožují zejména lovce perel, i když na druhou stranu také uvádí, že útoky žraloků na potápěče nejsou alespoň v dané oblasti nijak časté. „Žraloci jsou totiž velmi zbabělí a bojí se podivných zakuklenců vypouštějících vzduchové bubliny.“²¹⁴ Erben se s Danešem taktéž zmiňují o žralocích, kteří se vyskytují u Sydney. Velmi mnoho se jich dle Erbena vyskytuje u pláže Manly, kde jsou sice u pobřeží proti těmto parybám nainstalovány kovové sítě, spousta plavců se však dobrovolně vystavuje nebezpečí a plave mimo ohraničená území. Mnoho z nich za tuto nerozvážnost zaplatí životem, píše Erben.²¹⁵ Daneš se rozepsal o ekonomickém dopadu na lázeňství a turismus v oblasti, kde útočil žralok, a taktéž se zmiňuje o pobřežních hlídkách, které jsou speciálně vycvičeny na pátrání po žralocích v okolí pláže.²¹⁶ O těchto hlídkách a o drátěných plotech, které jsou naistalovány na některých značně rizikových plážích, se zmiňuje i Růžena Fikejzlová.²¹⁷

Z dalších živočichů se cestovatelé nejčastěji zmiňují o perlorodkách, v souvislosti s lovem perel v tropické části Queenslandu, a také obecně o tropické fauně Velkého bariérového útesu. Velmi často se zmiňují o australských pavoucích. Zejména dr. Baum nám o australských pavoucích zanechal mnoho poznámek. Pavouky také často lovil. Jen zmíním, že pár poznámek nám cestovatelé zanechávají i o hadech.

4.2 Flóra

Z australské flóry se cestovatelé nejčastěji zmiňují o eukalyptech nebo přímo o eukalyptových lesích, což je zcela pochopitelné, vzhledem k tomu, že tyto stromy v Austrálii v drtivé většině převládají, jak jsem psal v prvním odstavci této kapitoly. Konkrétně cestovatelé často zmiňují druhy karri a jarrah. Dále se v cestopisech velmi často vyskytují poznámky o různých druzích palem, s nimiž se setkávali především v tropické části Queenslandu. Rád bych se zde zmínil o lesních požárech, o nichž se rozepisují, až na Erbena, všichni. Časté jsou také zmínky o rostlinách jako banksie, žlutokapy, travina spinifex atd. Méně často se zmiňují o akáciích či

²¹³ BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 56.

²¹⁴ ERBEN, Josef Ladislav: *Půl století světoběžcem: Dvě cesty do Austrálie*. Praha 1986, s. 64.

²¹⁵ Tamtéž, s. 215.

²¹⁶ DANEŠ, Jiří Viktor: *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926, s. 144–146.

²¹⁷ FIKEJZLOVÁ, Růžena: *Austrálie očima ženy*. Praha 1941, s. 27–28.

o kaktusu opuncie, přesto bych chtěl o těchto dvou rostlinách v práci zanechat pár poznámek, jelikož, jak jsem již psal, jsou tyto rostliny v Austrálii jedny z nejrozšířenějších.

Je zajímavé si povšimnout, že se cestovatelé zmiňují o eukalyptech velmi často v souvislosti s pralesem jihozápadní Austrálie (Erben, Daneš, Baumová). Právě západoaustralský prales totiž vyniká obrovskými blahovičníky, které nesou domorodé názvy jarrah a karri, jak píše Erben. „Květena této části Austrálie čítá na deset tisíc druhů a jen asi osm tisíc je dosud určeno a popsáno.“²¹⁸ Podle Baumové v těchto místech rostou vůbec největší stromy celé Austrálie, a to zejména díky tomu, že jihozápadní cíp má dostatek dešťů i vláhy. Právě proto se zde velmi daří vzácným druhům eukalyptů karri a jarrah. Daneš po jihozápadní Austrálii cestoval vlakem a velmi často v noci. O pralese píše: „Podvečerní osvětlení zvyšuje půvab blahovičnickových lesů nad míru. Za plného osvětlení skoro kolmými paprsky mají tyto lesy velmi pustý, nicotný vzhled: šedá barva listů, chudé koruny ... K večeru však přívětivě a teple prozářené lesy a jemné malebné kontury nevysokých korun stromových připomínají olivové háje středomořské oblasti a mají svůj čarovný půvab.“²¹⁹ Blahovičnickový les zaujal Daneše také na Tasmánii. V tamějším pralese spatřil skutečně obří, 70-80 metrů vysoké blahovičníky, které mu připomínaly obrovské renesanční katedrály.²²⁰

Velmi časté jsou v Austrálii požáry. Píší o nich Kisch, Daneš, Baum i jeho žena. Baumovi dokonce jeden lesní požár zažili na vlastní kůži, když cestovali pralesem jihozápadní Austrálie. Baumová i celou jednu kapitolu svého cestopisu pojmenovala *V hořícím pralese*.²²¹ Přestože se požáry v letních obdobích vyskytují velice často, zřídka však bývají nebezpečné. Většinou právě naopak vypalování lesního porostu, ať již úmyslně či nikoliv, napomáhá k úrodnosti půdy, ze které vyrostou nové pralesy. „Velmi často natropí lesní požáry málo trvalých škod. Zejména je-li veliký vítr, oheň jen letí vpřed a stráví rychle listy, drobné větve i podrost, pokud není ještě příliš zelený, ale zřídka kdy ničí i mohutnější stromy.“²²² Nicméně všichni autoři připouští, že se požár výjimečně vymkne kontrole a spálí vše, co mu přijde do cesty, včetně mnoha farem a obydlí. Největší problém v lesních požárech vidí Kisch, ten doslova píše, že se jedná o skutečně palčivý problém a na stopy po požárech

²¹⁸ ERBEN, Josef Ladislav: *Půl století světoběžcem: Dvě cesty do Austrálie*. Praha 1986, s. 25.

²¹⁹ DANEŠ, Jiří Viktor: *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926, s. 89–90.

²²⁰ ERBEN, Josef Ladislav: *Půl století světoběžcem: Dvě cesty do Austrálie*. Praha 1986, s. 25; FIKEJZLOVÁ, Růžena: *Austrálie očima ženy*. Praha 1941, s. 28, 32; DANEŠ, Jiří Viktor: *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926, s. 89–90, 396–399.

²²¹ FIKEJZLOVÁ, Růžena: *V hořícím pralese*. In: FIKEJZLOVÁ, Růžena: *Austrálie očima ženy*. Praha 1941, s. 32–35.

²²² DANEŠ, Jiří Viktor: *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926, s. 276.

narážíme všude. Například uvádí: „Ještě jednodušší, nežli nechat vykrváčet les řezy do kůry, je zapálit jej; co na tom, když vítr zažene plameny napříč celou pevninou? Vždyť ještě před nedávnem se často zapálil prales úředně, když šlo o to, pochytat uprchlé trestance živé či mrtvé.“²²³ Často les zapalují chovatelé ovcí, jelikož jim ubírá pastvíska. Z Kischova cestopisu lze vycítit značné rozhořčení nad tímto počínáním farmářů.²²⁴

Endemickým druhem rostlinstva, které roste pouze v Austrálii, je žlutokap, o němž se cestovatelé vyjadřují jako o „velmi podivné rostlině“. „Žlutokapy, které jsou vzdálenými příbuznými lilií, mají trávovité listy metr i více dlouhé a vyhánějí, obvykle po požárech v buši, dlouhé špičaté klasy s bílými květy.“²²⁵ O těchto typických rostlinách australské buše se zmiňují Erben, Baum, jeho žena i Daneš. Erbena rostlina velmi zaujala kvůli svému vzhledu. Její kmen má podobu kůlu, ze kterého vyráží trs dlouhé trávy. Rostlina se také používá často jako palivo, jelikož její dřevo dobře hoří, uvádí. Baum nám zanechává ještě výstižnější popis dané rostliny: „Někdy byly celé skupiny podivných žlutokapů vypadajících, jako by někdo usekl kmen stromu několik metrů nad zemí a nahoru posadil chomáč trávy.“²²⁶ Domorodí Australané těmto stromům říkají „black boy“,²²⁷ a to kvůli tomu, že je jejich kmen velmi často do černa opálený lesními požáry. Jako o „černouškovi“ hovoří o žlutokapu také Baumová. Daneš se zmiňuje o tom, že tyto „populární trávové stromy“ jsou rozšířeny po většině Austrálie, ale nejnápadnější odrůdy rostou v Západní Austrálii.²²⁸

Cestovatelé se zmiňují velmi často také o banksiích, avšak ucelenější informace nám k dané rostlině nezanechávají. Stejně jako žlutokapy jsou banksie endemický druh rostliny. Celkově je jich známo 76 druhů a ty přirozeně rostou pouze v Austrálii. Nejvíce jich roste v Západní Austrálii. Všichni cestovatelé na ně narazili právě v tomto australském státě. Podobně jako žlutokapy jsou dané rostliny přizpůsobeny požárům, a dokonce jejich semena se uvolňují až

²²³ KISCH, Egon Erwin: *Přistání v Austrálii*. 4. vyd. Praha 1956, s. 130.

²²⁴ BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 53; FIKEJZLOVÁ, Růžena: *V hořícím pralesi*. In: FIKEJZLOVÁ, Růžena: *Austrálie očima ženy*. Praha 1941, s. 32–35; DANEŠ, Jiří Viktor: *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926, s. 274–276; KISCH, Egon Erwin: *Přistání v Austrálii*. 4. vyd. Praha 1956, s. 130.

²²⁵ BERGAMINI, David: *Austrálie: Země a život*. Praha 1973, s. 45.

²²⁶ BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 23.

²²⁷ Tento výraz se již v Austrálii neuzívá, jelikož by mohl mít rasový podtext. Pro uvedené stromy se používá termín „grass tree“ – trávový strom. Domorodci pro pojmenování této rostliny užívají výraz aboriginals, někdy zkráceně abo. Viz BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 23.

²²⁸ ERBEN, Josef Ladislav: *Půl století světoběžcem: Dvě cesty do Austrálie*. Praha 1986, s. 25; BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 23; FIKEJZLOVÁ, Růžena: *Austrálie očima ženy*. Praha 1941, s. 48, 60; DANEŠ, Jiří Viktor: *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926, s. 72.

působením tepla při požáru.²²⁹ Jako zajímavost mohu uvést, že Baumová s mužem v Kalgoorlie navštívili jednu čajovnu, která byla po této rostlině pojmenovaná. O něco více se cestovatelé rozepsali o travině s názvem spinifex. Jedná se o tvrdou ostnatou travu, která se nejčastěji nachází na savanách, stepích a pouštích australského vnitrozemí.²³⁰ Jak píše Erben, jedná se o jedinou běžnější rostlinu středoaustralské polopouště. Někdy se jí také přezdívá dikobrazí tráva. Baum však zmiňuje, že může být i mírně nebezpečná. Kromě toho, že v sobě ukrývá ostré trny, je nebezpečná i pro automobily, jelikož se travina často dostává do výfukových rour aut a ty se pak mohou snadno vznítit. Na druhou stranu Baum přiznává, že při projíždění vyschlých řek plných písku se trsy této traviny hodí jako podklad pod automobil, který by se jinak do písku zabořil.²³¹

Jak píše Erben i Baum, kaktus opuncie byl do Austrálie zavlečen v roce 1839 a od té doby se zde velmi rozrostl a stal se nebezpečným rostlinným škůdcem. Cestovatelé její masivní rozšíření po celém australském kontinentu přirovnávají k obrovskému rozmnožení králíků, kteří zde taktéž napáchali mnoho škod. Rostlina se svévolně rozšířila po celé Austrálii, protože zde neměla přirozeného nepřitele. Baum uvádí: „Zprvu byl kaktus vysazován na zahrádkách ve vnitrozemí, ale pak se počal šířit sám a roku 1920 odhadovali, že neproniknutelné kaktusové houštiny pokryly plochu větší, než celá Velká Británie! Mnohý osadník byl nucen opustit svou farmu, protože kaktusy pokryly pastviny jeho stád. Australská vláda vydala mnoho milionů na boj proti tomuto nepříteli, ale jak se zdálo, marně.“²³² Také uvádí, jak australská vláda problém řeší. Do Austrálie byly přivezeny můry rodu *Cactoblastis*, které kaktusy ničí, a Baum píše, že velmi efektivně.²³³

Jak jsem již uvedl, jednou z nejrozšířenějších rostlin Austrálie jsou akácie. V cestopisech se o nich mnohokrát zmiňuje Daneš a Erben, avšak mnoho poznámek nám o nich nezanechávají. Z celé řady dalších rostlin, o nichž se cestovatelé zmiňují, můžeme například zmínit kaučukovníky, baobaby, fuchsie, pandány, ibišky, banánovníky atp.

²²⁹ *Australské rostliny: Banksie*. In: <http://anigozanthos.biz/AU/banksie> [cit. 21. 4. 2016].

²³⁰ BRINKE, Josef: *Austrálie a Oceánie*. 2. vyd. Praha 1983, s. 56.

²³¹ FIKEJZLOVÁ, Růžena: *Austrálie očima ženy*. Praha 1941, s. 46; ERBEN, Josef Ladislav: *Půl století světooběžcem: Dvě cesty do Austrálie*. Praha 1986, s. 35–36, 163; BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 77–78.

²³² BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 146.

²³³ BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 146–147; ERBEN, Josef Ladislav: *Půl století světooběžcem: Dvě cesty do Austrálie*. Praha 1986, s. 30.

5. Domorodí Australci

První domorodci přišli do Austrálie před více než padesáti tisíci lety. Tito Australci, anglicky nazývaní Aborigines, přišli nejspíše z jihovýchodní Asie. Je nutné si uvědomit, že dnešní hranice Austrálie byly před padesáti tisíci lety zcela jiné. Například Papua-Nová Guinea byla s Australií přímo spojena, jelikož moře bylo asi o sto dvacet metrů mělčí, než je dnes. Dnešní pobřežní linie se vytvořila zhruba před deseti tisíci lety, když skončila poslední doba ledová. Obyvatelstvo do Austrálie přicházelo v několika migračních vlnách. Během evropské kolonizace počet původních Australců značně poklesl a původní Tasmánci byli dokonce v druhé polovině 19. století zcela vyhlazeni. Australci byli postupně novými přistěhovalci zatlačováni čím dál více do vnitrozemí, kde pro ně byly zřizovány rezervace. Podle vládních statistik bylo v roce 1921, což je mj. i rok, kdy v Australii pobýval Jiří Viktor Daneš, v Australii 60 000 domorodců, včetně míšenců.²³⁴

O domorodých obyvatelích Austrálie píše v cestopisech všichni cestovatelé.²³⁵ Setkávali se s nimi buď v jejich přirozeném prostředí, jako například Josef Ladislav Erben s kmenem Laraiků v Severním Teritoriu, nebo je navštívili v rezervaci, jako manželé Baumovi. Ti navštívili rezervaci domorodců na Palmovém ostrově při svém putování po ostrovech Korálového moře. Tito domorodci sem byli deportováni australskou vládou. V roce 1935, když manželé ostrov navštívili, bylo v osadě přes 700 domorodců a jednalo se o největší osadu domorodců v celé Australii, a v celém Queenslandu žilo v témže roce 14 000 domorodců, píše Baum.²³⁶ V Australii v dané době žilo mnoho různých kmenů. Kromě Laraiků se Erben například setkal i s Kanaky, což jsou domorodci z Melanésie, či s Arandy. Nejčastější setkání s nimi zažil právě Erben. Jelikož pobýval v buši celé měsíce, nebyly jeho návštěvy domorodých obyvatel výjimkou. Cestovatelé nám o nich zanechávají cenné informace, které se buď dozvěděli od Australanů, či je vyzorovali na vlastní oči. Často píše například o jejich náboženství, o postoji k ženám, přistěhovalým Australanům, nebo se zmiňují o jejich rituálech, jako například o obřadu koroborí.²³⁷ Setkání cestovatelů

²³⁴ BLAINEY, Geoffrey: *Dějiny Austrálie*. Praha 1999, s. 11–13; BRINKE, Josef: *Austrálie a Oceánie*. 2. vyd. Praha 1983, s. 79–81; STUART, Macintyre: *Dějiny Austrálie*. Praha 2013, s. 11.

²³⁵ Egon Erwin Kisch o domorodcích sice ve svém cestopise píše, nevíme však, jestli se s nimi skutečně střetnul. Vzhledem k náplni jeho cesty a místům jeho pobytu je pravděpodobné, že se s domorodými Australci přímo nesetkal a informace, které čtenáři ve svém cestopise předkládá, nabyly zprostředkovaně.

²³⁶ BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 169.

²³⁷ Jedná se o oslavy, které domorodce mají chránit proti „nečistým“ silám. Mají velmi silný rituální charakter a jsou organizovány při příležitosti dospívání mladých chlapců. Ženy se těchto oslav neúčastní. Mladíci se při těchto oslavách musí podrobit obřizce a jsou pořezáni na těle. Řezy mají různé tvary a každý z nich má svůj význam. Způsobené rány si zasypávají popelem, aby zanechaly co nejnápadnější jizvy. Mnoha chlapcům je

s domorodci se ve většině případů obešlo bez vážnější nepřátelské konfrontace. Nebezpečný střet s domorodci zažil pouze Erben na ostrově Groote Eylandt, což je největší ostrov Carpentarského zálivu. Tamní domorodci se zpočátku zdáli přátelští a chtěli s lodí, na které se Erben plavil, obchodovat. Zdánlivě přátelské setkání se však změnilo v boj a domorodci na loď zaútočili šípy. Posádka však pohotově zareagovala a z nebezpečného místa se jí podařilo včas odplout. Podle Erbena byli tamější domorodci nebezpeční, jelikož to byli míšenci s malajskými piráty.²³⁸

Ačkoliv se v Austrálii nacházela spousta domorodých kmenů, byli si všichni domorodci velmi blízcí, a to jak tělesným vývojem, tak kulturním stavem, míní Daneš. V polodivokém stavu se dle Daneše již nacházejí pouze na jihu Jižní a Západní Austrálie, mezi Kalgoorlie a Port Augustou.²³⁹ Baumová ve svém cestopise dokonce rozděluje australské Aborigince do tří skupin.²⁴⁰ Jak Baumová, tak Kisch věnují domorodcům celou kapitolu ve svých cestopisech.²⁴¹ Baumová ovšem píše převážně o každodenním životě domorodců, o jejich obřadech a rituálech, zabývá se postavením muže, ženy a dětí v kmeni, píše o domorodých náboženstvích a léčebných praktikách, o stravování domorodců apod.

Kisch se vyjadřuje k dané problematice daleko více jednostranně. Zaochází se de facto pouze vykořisťováním Australců přistěhovalými Australany, vyvražďováním Aboriginců a jinými zločiny, které přistěhovalci páchali na domorodých obyvatelích. Jeho vyprávění o australských domorodcích se nese v duchu bezmezné dehonestace „bílých kapitalistů“, kteří přijeli do Austrálie uspokojit své zvrácené choutky a vyvražďovat „bezbranné“ domorodce a s pomocí ovcí, králíků a kaktusů, jež se tu milionkrát rozmnožili, zdecimovat celý prapůvodní národ.²⁴² Abychom si zachovali určitý objektivní nadhled na dané téma, musíme

proražena i nosní přepážka a do otvorů se jim vkládají ptačí kosti či stébla trávy. Viz ERBEN, Josef Ladislav: *Půl století světoběžcem: Dvě cesty do Austrálie*. Praha 1986, s. 76–78.

²³⁸ ERBEN, Josef Ladislav: *Půl století světoběžcem: Dvě cesty do Austrálie*. Praha 1986, s. 106–108.

²³⁹ DANEŠ, Jiří Viktor: *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926, s. 96.

²⁴⁰ Do první skupiny patří ti, kteří žijí ze státních podpor v rezervacích a jsou nejvíce civilizovaní. Do druhé kategorie řadí domorodce pracující stále nebo občas na farmách. Tito domorodci jsou údajně výbornými pasteveci stád, jsou též skromní, pracovití a výborně se hodí na stopování zbloudilé zvěře. Do poslední skupiny řadí kočovné a rozptýlené domorodce, kteří žijí v neobydlených pralesích a pouštích. Tito domorodci dle Baumové stále žijí na úrovni doby kamenné. Viz FIKEJZLOVÁ, Růžena: *Austrálie očima ženy*. Praha 1941, s. 107–108.

²⁴¹ FIKEJZLOVÁ, Růžena: *O lidech s kulturou doby kamenné*. In: FIKEJZLOVÁ, Růžena: *Austrálie očima ženy*. Praha 1941, s. 107–126; KISCH, Egon Erwin: *Černá Austrálie*. In: KISCH, Egon Erwin. *Přistání v Austrálii* 4. vyd. Praha 1956, s. 146–156.

²⁴² KISCH, Egon Erwin: *Černá Austrálie*. In: KISCH, Egon Erwin. *Přistání v Austrálii* 4. vyd. Praha 1956, s. 146–156.

vědět, jak jsem již psal v podkapitole 1.3, o Kischově komunistické orientaci, v jejímž duchu se nese celé vypravování o australských domorodcích.

Za velmi zajímavé považuji srovnání toho, jak na určité aspekty týkající se domorodců nahlížel právě Kisch a jak jiní cestovatelé, případně jak se na daný problém dívá sekundární literatura. Jako příklad jsem si vybral tzv. „Frazer Massacre“ a postavení domorodých Austrálců před australskými soudy. Stuart Macintyre ve své knize *Dějiny Austrálie* danou událost popsal následujícími slovy: „V roce 1857 byla na Frazerově farmě Hornet Bank povražděna skupina devíti osadníků, v roce 1861 jich devatenáct zahynulo v Cullinlaringu ... Na těchto, ani na dalších místech běloši nešetřili domorodé ženy a děti. V šedesátých letech 19. století ... boje stále pokračovaly. (...) V osmdesátých letech 19. století bylo v pasteveckém okrese Alice Springs v Severním Teritoriu zabito snad tisíc Aboriginců.“²⁴³ Kisch píše, že celý incident započal poté, co dva muži znásilnili dvě „lubras“, tedy černé ženy. Černoši se chtěli pomstít, a tak zabili jednoho z prznitelů, paní Frazerovou, její děti a vychovatele. Po tomto incidentu dle Kische rozpoutali bílí mstitelé vražedný kolotoč, který neměl obdoby. Povraždili všechny obyvatele vesnice, ze které domorodci pocházeli, a přepadali i jiná černošská tábořiště, skolili na dva tisíce domorodců. Dílo zkázy však pokračovalo celá léta, jelikož nejstarší syn vyvražděné rodiny celá desetiletí úmyslně černochoy zabíjel, a to s povolením australských úřadů, uvádí Kisch.²⁴⁴

Velmi často potyčky mezi domorodci a Austrálci řešily australské soudy. O nich nám píše kromě Kische i Erben, avšak oba mají na daný problém protichůdné názory. Kisch píše, že trest smrti pro černochoy je v Severním Teritoriu zcela běžný. Soudce, ač má brát ohledy na předpisy černošských kmenů, nečiní tak, a každé překročení bílých zákonů znamená uvržení obžalovaného domorodce do žaláře a dle Kische pro černého obžalovaného znamená každý trest ve vězení smrt. „Volný syn pralesa ve vězení nezbytně za rok zahyne,“²⁴⁵ píše doslova. Erben namísto toho uvádí: „Britský soudce sice měří zločin Australana i Austrálce tímž zákoníkem, ale vždy se přiklání na stranu domorodce ...“²⁴⁶ Občas se například stává, že když domorodec spáchá dokonce i vraždu, je mu trest zcela prominut. Austrálec totiž nezná údajně pojem žárlivost a často ani neví, že se dopouští deliktu, k čemuž soudy přihlížejí. Mnoho Austrálců například neví, že pokud půjčují své ženy, které mnoho kmenů pokládá za

²⁴³ STUART, Macintyre: *Dějiny Austrálie*. Praha 2013, s. 81.

²⁴⁴ KISCH, Egon Erwin: *Přistání v Austrálii*. 4. vyd. Praha 1956, s. 148–149.

²⁴⁵ Tamtéž, s. 154.

²⁴⁶ ERBEN, Josef Ladislav: *Půl století světoběžcem: Dvě cesty do Austrálie*. Praha 1986, s. 101.

svůj majetek, za úplaty bělochům,²⁴⁷ dopouští se přestupku proti australským zákonům. Dle Erbena velmi mnoho mužů, zejména těch ze severních částí Austrálie, kteří zde žijí samotářským životem, vyhledává přízeň domorodců. Obchod je poté uzavřen mezi sexuchtivým mužem a partnerem domorodé ženy. V takovýchto případech vznikají častá nedorozumění, která řeší právě australské soudy.

V další části kapitoly bych se rád věnoval domorodým kmenům v jednotlivých australských státech. O domorodcích Nového Jižního Walesu se zmiňuje pouze Jiří Viktor Daneš, konkrétně píše o domorodcích v rezervaci, jež se nachází poblíž Sydney. Daneše zajímala především otázka, zda vliv velkého města v okolí jejich rezervace má vliv na jejich asimilaci. Uvádí, že pouze částečně. Domorodci nadále bydlí v ubohých chatrčích a živí se rybařením, přesto je zde kontakt s bělochy velmi patrný. Australská vláda jim dodává například šaty, nejedí lidské maso ani již neprovozují koroborí.²⁴⁸

Nejvíce se cestovatelé zmiňují o queenslandských domorodcích, což je pochopitelné, jelikož se jich v tomto australském státě vyskytuje nejvíce. Kromě těch z Palmového ostrova, které navštívil Baum se svou ženou, o nichž se oba v cestopisech zmiňují, navštívili manželé Baumovi domorodce také na Dunkově či Čtvrtečním ostrově, Daneš se zase s domorodci setkal poblíž města Cairns a Innisfail v severovýchodním Queenslandu. Erben navštívil i Kanaky, queenslandské domorodce pocházející z Tichomořských ostrovů, jak již bylo uvedeno. Je zbytečné uvádět vše, co si cestovatelé o těchto domorodcích poznamenali. Můžeme však u nich najít několik společných rysů. Vzhledem k tropickému podnebí, které panuje na většině tohoto australského státu, se jich mnoho živilo lovem perel a sumýšů. Daneš se také často zmiňuje o tom, že domorodci severovýchodního Queenslandu pomalu vymírají kvůli evropským nemocem.²⁴⁹

O domorodcích pobývajících v Západní Austrálii píše Erben a Baum. Erben podobně jako Daneš píše o asimilaci domorodců a jejich těžkostech. Staletí zažitých rituálů, zcela jiné myšlení a jejich mentalitu nemohou běloši přetransformovat k obrazu svému za pár let a Erben míní, že Australci se svých obřadů, toulek buší a lovu klokanů hned tak nevzdají.

²⁴⁷ Ženy jsou půjčovány bělochům kvůli sexu či jiným sexuálním aktivitám.

²⁴⁸ DANEŠ, Jiří Viktor: *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926, s. 106.

²⁴⁹ BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 159–180; FIKEJZLOVÁ, Růžena: *Tichomořské ostrovy*. In: FIKEJZLOVÁ, Růžena: *Austrálie očima ženy*. Praha 1941, s. 68–78; DANEŠ, Jiří Viktor: *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926, s. 347–349, 364; ERBEN, Josef Ladislav: *Půl století světoběžcem: Dvě cesty do Austrálie*. Praha 1986, s. 36–37, 39.

Převážná většina domorodců Západní Austrálie se vyskytuje v severozápadní části státu a většina z nich je již pod neustálým evropským vlivem. Taktéž se zmiňuje o zákonu o ochraně domorodých Austrálců a podrobně popisuje, jak daný zákon funguje. Na základě tohoto zákona se australská vláda stará například i o potírání prostituce, alkoholismu a kouření opia, což jsou neřesti, které mezi domorodce Západní Austrálie zavlekli Číňané. Nejvíce Austrálců žije pochopitelně ve vyprahlých buších Západní Austrálie, tedy v její severní části. Dle Erbena je jich na jihozápadu Západní Austrálie velmi málo. V souvislosti s domorodci Erben píše také o alkoholu, který údajně velmi milují a pro jeho získání udělají vše. Erben zde zajisté daný problém generalizuje.²⁵⁰

Kromě prostého popisu domorodých Austrálců, který se velmi podobá tomu, jaký nám ve svém cestopise zanechala jeho žena, se Baum zmiňuje i o konkrétní osadě domorodců, na kterou narazil u farmy, jež se jmenuje Balladonia. Tamní domorodci se velmi hodili na stopování zbloudilých stád skotu a ovcí. Na farmě byli tito polocivilizovaní domorodci najímáni nejčastěji jako hlídači dobytka a čeledínové. Když manželé cestovali vyprahlou plošinou Nullarbor, narazili dle Baumových slov na ty nejohyznější a nejubožejší domorodce, jaké v Austrálii potkali. Zvláště ženy jim připadaly velmi sešlé. „Rysy obličejů těchto žen byly velmi primitivní a ohyzné: měly ploché nosy a nízká čela a některé starší ženy měly docela pěkný vous, připomínající francouzského krále Jindřicha IV.“ Přesto se v dané oblasti Západní Austrálie domorodci téměř nevyskytovali, a to ze dvou důvodů. Jednak se jednalo o velmi suchou oblast, kde je nedostatek vody, a jednak, dle černošských tradic, je Nullarbor královstvím obrovského hada, který se jmenuje Gamba, a domorodci se ho velmi bojí.²⁵¹

S domorodci Severního Teritoria se mohl samozřejmě setkat pouze Erben, ale jak již bylo mnohokrát napsáno, strávil s nimi mnohem více času, než strávili ostatní cestovatelé s domorodci, které potkali. Erben se v této vyprahlé části Austrálie setkává s kmeny Laraiků, Arandů a Mulluk-Mulluk o nichž nám zanechává mnoho informací. Kmen Laraiků²⁵² se nachází v okolí města Katherine, které bylo již tehdy spojeno s Darwinem železnicí. Zmiňuje se o jménech členů tohoto kmenu, která jim dávají bušmeni.²⁵³ Často se jedná o jména

²⁵⁰ ERBEN, Josef Ladislav: *Půl století světoběžcem: Dvě cesty do Austrálie*. Praha 1986, s. 129–130.

²⁵¹ BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 88, 94–95.

²⁵² Daný kmen Erben navštívil při své první cestě do Austrálie.

²⁵³ Tento pojem Erben v cestopise často používá. Jedná se o Australany, kteří celé měsíce a někdy i roky bloudí buší Severního Teritoria či ostatních australských států a živí se nádeními pracemi nebo hledají zlato. Jak již

hanebná či urážlivá. O kmenu Mulluk-Mulluk toho Erben napsal mnohem více. Tento kmen se nachází kolem toku řeky Daly. Zmiňuje se o jejich náboženství, které uctívá nejrůznější pohádkové bytosti či o oslavách koroborí. Na daném kmenu Erben nastínil přísná a složitá pravidla, podle nichž se musí ženitby chtivý mladík řídit, pokud hledá nevěstu. Tento systém částečně připomíná systém kast v Indii. Dále se zmiňuje o tom, jakou úlohu v kmenu mají stařešinové či jak se to má s mnohoženstvím. S kmenem Arandů se Erben setkal až při své druhé návštěvě Austrálie. Kmen se nachází u Torrensova jezera a MacDonnelova pohoří. Erben velmi podrobně popisuje náboženství a kouzelnictví tohoto kmene.²⁵⁴

O Tasmánských domorodcích se nezmiňuje pouze Daneš, který jako jediný Tasmánii navštívil, ale také Kisch. Jak již víme z podkapitoly 3.12, tak Tasmánci byli zcela vyhubeni. „Tasmánci byli skutečně nejstarší, kulturně nejchudší a nejzaostalejší vrstvou lidstva, která na ostrově, od ostatního světa úplně odloučeném, zachovala se až skoro do přítomnosti neporušena, nepřinucena k pokroku nátlakem vyvinutějších sousedů.“²⁵⁵ Dané souvětí vystihuje to, čeho si Daneš na tasmánských domorodcích všímal nejvíce, a to jednak jejich naprosté kulturní zaostalosti od okolního světa a jednak popisuje, stejně jako Kisch, jejich nelidské vyhubení. Tasmaňané byli oproti pevninským Australcům daleko primitivnější. Jejich kamenné nástroje nebyly ani opracované. Trestanci, kteří byli na ostrov vyvázeni, v těchto domorodcích²⁵⁶ viděli velmi snadný cíl a masově je vybíjeli. Kisch popisuje výpravu, kterou nařídil australský guvernér David Arthur, při které 3 000 ozbrojených mužů úmyslně vyhledávaly domorodce a zabíjely je.²⁵⁷

bylo výše napsáno, často jsou tito muži svobodní a vyhledávají přízeň domorodců. Erben život těchto bušmenů čtenáři líčí, jelikož byl jedním z nich.

²⁵⁴ ERBEN, Josef Ladislav: *Půl století světoběžcem: Dvě cesty do Austrálie*. Praha 1986, s. 69–70, 76–82, 178–181.

²⁵⁵ DANEŠ, Jiří Viktor: *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926, s. 390.

²⁵⁶ Daneš uvádí, že trestanci tamní obyvatelstvo mnohdy ani nepovažovalo za lidi, ale pouze za „degenerované zrůdy“. Viz DANEŠ, Jiří Viktor: *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926, s. 392.

²⁵⁷ DANEŠ, Jiří Viktor: *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926, s. 390–392; KISCH, Egon Erwin: *Přistání v Austrálii*. 4. vyd. Praha 1956, s. 150.

6. Australská společnost

V této kapitole bych se rád věnoval tomu, co jsem pojmenoval jako australská společnost. Daný pojem však v sobě může skrývat velmi mnoho významů. Při zpracovávání cestopisů jsem také zkoumal, co cestovatele na Australanech, potažmo australské společnosti, zajímalo, ať již šlo o to, jak Australané tráví nedělní odpoledne, jakou úroveň mají australské hotely, jak se chovají k cizincům či jaké sporty mají v oblibě. Aspektů ke zkoumání je zde velmi mnoho. Vzhledem k rozsahu celé práce a také kvůli zachování určité komplexnosti je opět nutno vybrat určitou selektivní metodou ty aspekty australské společnosti, na něž se cestovatelé zaměřují nejvíce. Vybral jsem proto následující témata: Doprava, sport a ubytování a stravování.²⁵⁸

6.1 Doprava

Velmi často se cestovatelé zmiňují o australské dopravě, a to jak o dopravních prostředcích, tak o dopravních cestách. Co se týče druhů dopravy, nejčastěji se cestovatelé zmiňují o dopravě pevninské, konkrétně o dopravě silniční a železniční. Zmiňují se taktéž o dopravě vzdušné v souvislosti s fenoménem, který cestovatelé nazývají „létající doktoři“, a o přepravě poštovních zásilek, což taktéž řadíme mezi druhy dopravy.

O automobilové dopravě se zmiňuje především Baum a jeho žena. Zaujal je fakt, jak je automobilismus v Austrálii velmi rozšířen. Baum píše: „Poměry působí, že každý Australan je rozeným automobilistou.“²⁵⁹ V automobilovém průmyslu údajně vyniká nejvíce Jižní Austrálie, kde se nachází největší továrna na karoserie na jižní polokouli. A Baumová dodává, že nejen mezi muži je automobilismus rozšířen. Uvádí také: „Skoro na každou australskou rodinu připadá auto, ať je to již vůz nějaké honosné značky anebo stará, napolo vysloužilá Fordka ...“²⁶⁰ Daneše zase zaujala neobyčejně dobrá kvalita tasmánských silnic, jelikož část jihovýchodní Tasmánie procestoval právě automobilem. Silnice jsou údajně kvalitnější, než v pevninské Austrálii, ačkoliv jsou užší.²⁶¹

²⁵⁸ Často se cestovatelé taktéž rozepisují o australských plážích a trávení volného času u moře; o hazardních hrách, které mají v oblibě především bušmeni v Severním Teritoriu; o školství a jeho praktikování jak ve městech, tak v odlehlých oblastech australské buše; o typických australských zvycích; o australských slavnostech; o sociálním zabezpečení a v neposlední řadě o vědě v Austrálii, k níž nám zanechává poznámky především Daneš.

²⁵⁹ BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 102.

²⁶⁰ FIKEJZLOVÁ, Růžena: *Austrálie očima ženy*. Praha 1941, s. 94.

²⁶¹ BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 102–103; FIKEJZLOVÁ, Růžena: *Austrálie očima ženy*. Praha 1941, s. 94; DANEŠ, Jiří Viktor: *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926, s. 395.

O australských železnicích píše Baum, Fikejzlová, Daneš i Erben a všichni se zmiňují o špatně zorganizované železniční síti. V jednotlivých australských státech jsou totiž různé rozdíly v rozpětí mezi kolejnicemi, což má za následek to, že na hranici dvou států se musí předsednout do dalšího vlaku, čímž se doprava nejenom prodlouží, ale zejména u nákladní dopravy i prodraží.²⁶² Dále se cestovatelé také zaměřovali na vybavenost australských vagonů, které, podobně jako australské hotely, byly nevalné úrovně. Podobně na tom byla i (ne)ochota personálu vůči zákazníkovi. Baum píše: „Australan učiní vše, co může, dělá-li to z ochoty, ale velmi nerad slouží někomu za peníze a dává to zřejmě najevo.“²⁶³ I když cestovatelé (Baum, Fikejzlová, Daneš) cestovali první třídou, na její úroveň si stěžují. Fikejzlová se svým mužem ve svých cestopisech píše o nuzném vybavení vagonů, nepohodlí, špíně a přísné disciplíně ze strany vlakového personálu, která v první třídě panovala. Evropské rychlíky jsou dle Fikejzlové mnohem rychlejší a vyspělejší.²⁶⁴

„Létající doktoři byli poslední pomocnou akcí vlády ku prospěchu v buši roztroušeným farmářům, a proto dnes v každé usedlosti mají jednoduchou vysílačku, uváděnou v činnost šlapáním pedálů, připomínajících pohonné zařízení obyčejného bicyklu.“²⁶⁵ Tato instituce vznikla díky snažení presbyteriánských misíí. „Létající doktoři“ nejenom že létají pro nemocné pacienty do vnitrozemí, ale také pomocí vysílaček radí ošetřovatelům nemocného, jak mu co nejlépe pomoci. Dle pokynů lékaře dokonce neškolení přátelé či příbuzní postiženého provádějí složité operace, jelikož mnohdy není jiné možnosti, protože pacient by do příjezdu lékaře nepřežil.²⁶⁶

Kisch, Baum i jeho žena popisují, jak to chodí s poštovním doručováním v odlehlých koutech australské buše. Pro australského pošťáka by bylo nesmírně časově náročné, kdyby byl jednou do měsíce obcházel veškeré farmy ve svém obvodu a doručoval jim poštu, jelikož tyto farmy jsou od sebe často vzdáleny desítky či stovky kilometrů. Proto u hlavní cesty mají

²⁶² Je to způsobeno především tím, že každý z australských států se vyvíjel zcela samostatně a každý z nich si zvolil i jinou šířku mezi kolejnicemi. Již léta se však vyjednává o tom, aby alespoň hlavní trať v Austrálii byla přestavěna na jednotný rozchod, ale náklady jsou velkou překážkou. Viz BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 143.

²⁶³ BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 144.

²⁶⁴ BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 143–145; ERBEN, Josef Ladislav: *Půl století světoběžcem: Dvě cesty do Austrálie*. Praha 1986, s. 204–205; FIKEJZLOVÁ, Růžena: *Austrálie očima ženy*. Praha 1941, s. 56–61; DANEŠ, Jiří Viktor: *Na transaustralské dráze*. In: DANEŠ, Jiří Viktor: *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926, s. 89–94.

²⁶⁵ ERBEN, Josef Ladislav: *Půl století světoběžcem: Dvě cesty do Austrálie*. Praha 1986, s. 141.

²⁶⁶ BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 73–74; ERBEN, Josef Ladislav: *Půl století světoběžcem: Dvě cesty do Austrálie*. Praha 1986, s. 141–142; FIKEJZLOVÁ, Růžena: *Austrálie očima ženy*. Praha 1941, s. 43.

obyvatelé farem poštovní schránky a pošťák vkládá poštu do nich. Tyto poštovní schránky jsou však od farmářských usedlostí často velmi vzdáleny. Baum uvádí: „Někdy to bývá hodně daleko a pak máme asi takový poměr, jako kdyby pražský občan měl schránku na dopisy na berlínské poště!“²⁶⁷ Jak cestovatelé uvádějí, bývá nepsaným pravidlem australské buše, že pokud někdo do odlehlých končin, kde se farmy nachází, cestuje, sám se zhostí role listonoše a zásilky na farmy doručí. „Na skutečného listonoše musili by čekati ještě týdny a bude-li později cesta nesjízdná, snad ještě déle.“²⁶⁸ Baum se svou ženou se takové role zhostili. Tato nepsaná role pošťáka má však i své výhody, jak uvádějí. Farmáři si těchto lidí velmi cení, často je velmi dobře pohostí a nechají na své farmě přenocovat. Baumovi si však nejvíce cenili informací o životě v australské buši, které jim farmáři ochotně poskytli.²⁶⁹

6.2 Sport

O sportovních aktivitách Australanů se zmiňují všichni cestovatelé až na Erbena. O daném tématu nám nejvíce poznámek zanechává Daneš. Kisch věnoval sportu jednu celou kapitolu svého cestopisu,²⁷⁰ v níž se věnuje koňským dostihům, což je sport pro Austrálii typický. Cestovatelé se však nejčastěji zmiňují o vodních sportech, a to především o surfingu, který je v Austrálii velice oblíbený a rozšířený, jelikož zde má díky teplému klimatu a blízkosti moře ideální podmínky.

Všichni cestovatelé se shodli na tom, že sport je v Austrálii nadmíru oblíbený. „V Austrálii je sport králem. Má mnohem lepší úroveň, než například ve Spojených státech, kde se příliš zvrhává ve sport profesionální ve špatném slova smyslu.“²⁷¹ Fikejzlová píše, že Australané jsou sportovní povahy a sport milují, a to jak muži, tak ženy. Taktéž se cestovatelé zmiňují o tom, což jsem již uvedl, a to že v Austrálii mají pro sport ideální podmínky. Tenisová hřiště se údajně nachází téměř všude, míní Fikejzlová. Stejně tak vybavení domácností sportovními potřebami, jako třeba tenisovými raketami, surfovacími prkny či golfovými holemi, je velmi časté. Kromě dostihů a vodních sportů, což jsou dle cestovatelů sporty v Austrálii nejrozšířenější, se Australané taktéž věnují například kriketu, golfu, tenisu, fotbalu či hokeji. Zimní sporty jako sánkování či lyžáření jsou v Austrálii pochopitelně velmi vzácné. Jediná

²⁶⁷ BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 76.

²⁶⁸ Tamtéž, s. 75.

²⁶⁹ BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 75–76; FIKEJZLOVÁ, Růžena: *Vítaný host australského vnitrozemí*. In: FIKEJZLOVÁ, Růžena: *Austrálie očima ženy*. Praha 1941, s. 35–39; KISCH, Egon Erwin: *Přistání v Austrálii*. 4. vyd. Praha 1956, s. 236–237.

²⁷⁰ KISCH, Egon Erwin: *O koňských dostizích a dostihových koních*. In: KISCH, Egon Erwin. *Přistání v Austrálii* 4. vyd. Praha 1956, s. 188–199.

²⁷¹ BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 46.

místa, kde se zimním sportům dá oddávat, jsou dle Fikejzlové a Daneše hora Mount Kosciuszko a hora Buffalo. V Sydney je sport velmi rozšířen v Centennial parku. Nachází se zde mj. velká kriketová a golfová hřiště, uvádí Daneš.²⁷²

Z vodních sportů je nejvíce rozšířen surfing, zmiňuje se o něm Baum, jeho žena, i Kisch. Daný sport může být však velmi nebezpečný, a to nikoliv kvůli nebezpečí utonutí, ale především kvůli žralokům, o nichž jsem již psal. Proto byl ustanoven tzv. Poradní výbor proti nebezpečí žraloků, který společně s pobřežní hlídkou střeží australské pláže a v případě nebezpečí jsou surfaři a plavci varováni. Velmi často však žralok na surfaře zaútočí dříve, než stihne pobřežní hlídka zareagovat. Jak jsem již psal, útoky žraloků na lidi nejsou časté, pokud k nim však dojde, často končí smrtí či v lepším případě ztrátou končetin. Kolem australských pláží se často vyskytují žraloci bílí a tygří, kteří patří vůbec k těm nejnebezpečnějším na světě. Australané se také velmi rádi věnují veslařským závodům a závodům regat, které jsou u tamních obyvatel taktéž velmi oblíbené, míní Daneš. Plachtění a veslaření je oblíbené zvláště v Hobartu. Zdejší regaty patří údajně k nejproslulejším v Austrálii.²⁷³

Koňské dostihy jsou v Austrálii velmi rozšířeny. V mnoha městech se konají pravidelné závody, avšak nejvíce tímto sportem proslulo město Melbourne.²⁷⁴ Daneš s Kischem se zmiňují o největším koňském závodě „Melbourne cup“. Tyto závody již dávno nejsou pouze sportovní událostí. Dle Daneše se závodů účastní 70 000–80 000 lidí. Navštěvují je nejvýznamnější australští politikové, největší boháči, australská smetánka. Sázky na vítězství jednotlivých koní dosahují obrovských částek a dle Kische největší australští boháči již nejsou úspěšní zlatokopové, ale právě majitelé těchto dostihů či úspěšní sázkaři. Podle Kische v dostihovém průmyslu pracuje přes 20 000 lidí a o koňské závody se zajímá polovina Austrálie. Cestovatelé se rovněž zmiňují o koni jmenující se Phar Lap, který je v Austrálii opravdovou dostihovou legendou a jehož kostra je vystavena v adelaidském muzeu. Jeho

²⁷² BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 46; FIKEJZLOVÁ, Růžena: *Austrálie očima ženy*. Praha 1941, s. 15, 92–93; DANEŠ, Jiří Viktor: *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926, s. 140–142.

²⁷³ BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 46; FIKEJZLOVÁ, Růžena: *Austrálie očima ženy*. Praha 1941, s. 93; KISCH, Egon Erwin: *Přistání v Austrálii*. 4. vyd. Praha 1956, s. 211; DANEŠ, Jiří Viktor: *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926, s. 124, 388.

²⁷⁴ Koně se však v Austrálii využívali na venkově často jako dopravní prostředek. Pasáci ovcí je zase využívali ke hnaní svých stád. Viz FIKEJZLOVÁ, Růžena: *Austrálie očima ženy*. Praha 1941, s. 93.

život, profesní úspěchy, cestu do USA a násilnou smrt Kisch barvitě líčí na mnoha stranách svého cestopisu.²⁷⁵

6.3 Ubytování a stravování

Při cestách po Austrálii cestovatelé využívali nejrůznějších hotelů a ubytovacích zařízení. Většinou zde však pouze přespali a další ráno se vydali opět na cestu. Přesto nám ve svých cestopisech zanechávají mnoho informací týkající se australských hotelů, restaurací a dalších stravovacích zařízení.

O australských hotelech nám informace zanechává Baum, Daneš a Růžena Fikejzlová, která se dané problematice velmi věnuje. Ve většině případů si cestovatelé na úroveň australských hotelů stěžují. Bauma například šokovalo zjištění, že v Brisbane se nenachází jediný moderní hotel. Výjimkou byl jeden hotel v Perthu, ve kterém strávili pár dní se svou ženou. Zdejší služby si Fikejzlová nemohla vynachválit. Kromě krásného hotelu a milého personálu pěla chválu i na hotelovou kuchyni, což je jediný případ, který jsem ve všech pěti cestopisech zaznamenal. Další kladnou poznámku o hotelových službách nám zanechává Daneš o jednom hotelu v Australských Alpách. Píše o něm: „Podle australských názorů byl to hotel opravdu „up to date“, vyhovující všem požadavkům. Vskutku bylo tu mnoho pohodlí podle anglického názoru. Prostranné chodby, rozsáhlé a vkusně upravené společenské místnosti.“²⁷⁶ Stravování však Daneše a zvláště jeho ženu velmi zklamalo. Ačkoliv se nacházeli v horském prostředí kousek od hory Mount Kosciuszko, všechny potraviny byly z konzervy.²⁷⁷

Všichni cestovatelé se shodují na tom, že až na výjimky, je úroveň australských hotelů a restaurací nevyhovující. Údajně platí pravidlo, že čím více se daný hotel či restaurace nachází ve vnitrozemí, tím je jeho úroveň horší. Důvod čtenáři vysvětluje Jiří Baum. „Hotel neschází ani v malých osadách, protože australské zákony dovolují prodávat lihoviny jen majiteli hotelu. Hospodský pronajímá pokoje tedy jen proto, aby učinil zadost zákonu a následek toho je, že australské hotely co do pohodlí a někdy i do čistoty zdaleka se nevyrovnají evropským. Snad zde působí i povaha Australanů, kteří někdy mají trochu sklon

²⁷⁵ FIKEJZLOVÁ, Růžena: *Austrálie očima ženy*. Praha 1941, s. 93–94; DANEŠ, Jiří Viktor: *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926, s. 142, 243; KISCH, Egon Erwin: *O koňských dostizích a dostihových koních*. In: KISCH, Egon Erwin. *Přistání v Austrálii* 4. vyd. Praha 1956, s. 188–199.

²⁷⁶ DANEŠ, Jiří Viktor: *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926, s. 223.

²⁷⁷ BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 140; FIKEJZLOVÁ, Růžena: *Austrálie očima ženy*. Praha 1941, s. 16–17; DANEŠ, Jiří Viktor: *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926, s. 223–224.

k nedbalosti.“²⁷⁸ Cestovatelé uvádí, že zcela běžně chybí v hotelích sociální zařízení, zvláště v buši, kde je voda vzácností. Pokud se v hotelu přesto koupelna nachází, tak sprcha většinou nefunguje a vana je špinavá. Často se také v koupelně setkali s různou havětí. Zmiňují se například o broucích a švábech, na které narazili především v hotelech tropického Queenslandu.²⁷⁹

Co cestovatele velmi nemile překvapilo, byla obsluha v restauracích. Všechny pokrmy se podávaly pouze v určitou dobu a pokud strážník přišel později, byť o pár minut, jak píše Fikejzlová, jídlo mu bylo odepřeno, přestože si jej zaplatil, jelikož poplatek za jídlo je vždy zahrnut v celkové ceně za hotel. V australských restauracích často obsluhovaly číšnice, což není v Československu obvyklé, jak uvádějí. Tyto ženy však bývají nevrlé, protivné, a co naše cestovatele zaráželo nejvíce, bylo to, že jim personál hotelu sám vybral místo k sezení, aby ušetřil místo a sobě námahu. Jídlo, které bylo v restauracích podáváno, nebylo až na výjimky čerstvé, nýbrž z konzervy. Australanům takováto strava zdá se nevadila, píše. Tento problém zamrzl především Daneše v jednom z tasmánských hotelů, který se nacházel uprostřed ovocných sadů a přesto veškeré ovoce, které mu bylo podáváno, bylo z konzervy.²⁸⁰

²⁷⁸ BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 29–30.

²⁷⁹ Jak uvádím v podkapitole 3.6, ve městě Cairns dělali Baumovým nepříjemnou společnost velcí tropičtí švábi.

²⁸⁰ BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 29–30; FIKEJZLOVÁ, Růžena: *Austrálie očima ženy*. Praha 1941, s. 19–20, 40–41, 52–55; DANES, Jiří Viktor: *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926, s. 411.

7. Imigrace do Austrálie

V poslední kapitole této práce se věnuji tématu, které reflektují ve svých cestopisech všichni cestovatelé, a to poměrně často. V první části kapitoly poskytují čtenáři pohled na to, jak cestovatelé nahlíželi na problematiku přistěhovalců obecně, jak se dívali na australské zákony týkající se přistěhovalců do země a také, jak se v průběhu let, kdy cestovatelé Austrálii navštěvovali, měnila politická situace vůči přistěhovalcům. Zde bych se chtěl zmínit především o tzv. zákonu o bílé Austrálii či o různých nařízeních, která zdejší vláda vydávala, aby imigrantům ztížila přístup do země. V druhé části kapitoly se zaměřuji konkrétně na přistěhovalce z asijských zemí, a to nejčastěji z Číny, o jejichž obyvatelích, kteří v Austrálii již žijí či se do ní chtějí dostat, cestovatelé často píšou. V poslední části kapitoly se věnuji problematice přistěhovalců z evropských zemí. Kromě Angličanů, kteří tvoří největší procento nově přichozích obyvatel do země, se cestovatelé taktéž zmiňují o Němcích a Italech, kteří již v této době mají v Austrálii vybudované rozsáhlé komunity. Zejména Daneš se taktéž zmiňuje o Jihoslovanech a Čechoslovácích.

Danému tématu se ve svém cestopise nejvíce věnuje Josef Ladislav Erben, který nám zanechává zmínky především obecnějšího rázu o postoji australské politiky, potažmo společnosti, k přistěhovalcům. Často se také zmiňuje o asijských přistěhovalcích, především o Číňanech a Afgháncích. Problematice přistěhovalců z evropských zemí se nejvíce věnuje zase Daneš a Růžena Fikejzlová. V dané kapitole více než v kterékoli jiné využívám informace monografií Blaineyho a Macintyre. ²⁸¹ Je důležité říci, že obsah všech podkapitol je velmi podobný a navzájem se prolíná, jelikož například zákon o bílé Austrálii, o kterém se cestovatelé tak často zmiňují, byl namířený především na „barevné přistěhovalce“ z Asie.

7.1 Postoj australské vlády k imigrantům

Abychom pochopili, čemu se cestovatelé ²⁸² tolik věnují, musíme mít širší informace o tom, jak se k přistěhovalcům v té době stavěla australská vláda. Musíme se vrátit minimálně do roku 1901, kdy byl schválen jeden z prvních federálních zákonů, ²⁸³ který velmi výrazně omezoval přistěhovalce z Asie. Důvodů pro vydání tohoto zákona, jak uvádějí Blainey i Macintyre, bylo mnoho. Mnozí politici, zejména labourističtí poslanci, byli toho názoru, že Číňané jsou pro Austrálii hospodářskou, morální a politickou hrozbou. Dalším důvodem byly

²⁸¹ BLAINEY, Geoffrey: *Dějiny Austrálie*. Praha 1999; STUART, Macintyre: *Dějiny Austrálie*. Praha 2013.

²⁸² Zejména Josef Ladislav Erben.

²⁸³ Jelikož teprve 1. 1. 1901 vzniká Australský svaz, Austrálie se stává federací a mj. vzniká i nová ústava. Daný zákon byl vůbec jeden z prvních, který nová federalizovaná vláda Austrálie schválila.

obavy, že přítomnost Asiatů v Austrálii zvýší v budoucnosti šanci na invazi. Daný zákon nebyl však nikterak šokujícím na australské politické scéně, jelikož rasismus byl zakořeněn v domácím myšlení i v postojích impéria, protože jeho zastánci se hlásili k jednotě bílé rasy v odporu k rase žluté a černé. Číňané, kteří byli v Austrálii již trvale usazeni a jichž byla v severní Austrálii většina, měli dovoleno v zemi zůstat, avšak novým přistěhovalcům z Asie byly kladeny všemožné překážky. Ti, kdo přijeli, museli skládat zkoušku ve formě diktátu. Texty diktátů byly sestaveny tak, aby znemožnily vstup do země každému Asiatovi, který se zde chystal natrvalo usadit. Úředník mohl nadiktovat uchazeči o přistěhovalectví text v kterékoli evropské řeči. Po vydání daného zákona se však v Austrálii prudce zvedl počet nelegálních imigrantů. Vláda do určité míry daný zákon, zejména nutnost podstoupit diktát, zneužívala proti komukoliv, kdo se jí nezamlouval, například proti komunistům. Jak jsem již uvedl, diktát z gaelského jazyka byl nucen podstoupit i Egon Erwin Kisch, o čemž jsem psal již v úvodu této práce. Kisch se k tomuto kroku australské vlády vůči přistěhovalcům v cestopise ještě několikrát pejorativně vyjadřoval.²⁸⁴

Na daný zákon, který nastolil tzv. „politiku bílé Austrálie“, narážejí kromě Kische i ostatní cestovatelé.²⁸⁵ Erben, stejně jako Kisch, vidí v tomto zákoně velkou nespravedlnost. Uvádí: „Zákon o „bílé Austrálii“ úspěšně z pracovního trhu vyobcoval „barevné a černé lidi“ (jak zákon označuje Číňany, Japonce, Malajce, Afričany atd.) ...“²⁸⁶ Nicméně se také zmiňuje, podobně jako Blainey ve své monografii, že by daný zákon mohl mít velmi negativní účinky na australské hospodářství, a to zejména na hospodářství tropického Queenslandu a Severního Teritoria. „Severní Austrálie byla ve svém rozvoji závislá na levné barevné pracovní síle, a o tu teď postupně přicházela. (...) Tropické oblasti Austrálie, které zahrnují dvě pětiny země a ještě více pobřežního pásma, se tak dostaly do hospodářské izolace a do jisté míry v ní uvízly dodnes.“²⁸⁷ Erben si taktéž všiml, že zákon není dodržován zcela striktně či že se v něm nacházejí skuliny. Jelikož když na své druhé cestě po Austrálii

²⁸⁴ KISCH, Egon Erwin: *Přistání v Austrálii*. 4. vyd. Praha 1956, s. 62–63; BLAINEY, Geoffrey: *Dějiny Austrálie*. Praha 1999, s. 119–121; STUART, Macintyre: *Dějiny Austrálie*. Praha 2013, s. 107–108.

²⁸⁵ Tento politický kurz proti „barevným přistěhovalcům“ vydržel v Austrálii velmi dlouho a přežil i hrůzy druhé světové války. Situace se změnila až na počátku 70. let v souvislosti s dekolonizačními procesy, které probíhají nebo již proběhly ve velké části světa. Ani Austrálie nezůstává pozadu a v roce 1975 se vzdává Papuy-Nové Guineje. Počátkem 70. let přestávala mít „bílá politika“ podstatný význam. Propast mezi Australany a Asiaty v Austrálii se postupem let zužovala a například již po roce 1950 začali přijíždět asijsí studenti studovat do Austrálie. V roce 1958 se upustilo od starých jazykových zkoušek, které se ve formě diktátu ukládaly přistěhovalcům. Bílá australská politika zaniká definitivně v roce 1966. Viz BLAINEY, Geoffrey: *Dějiny Austrálie*. Praha 1999, s. 186.

²⁸⁶ ERBEN, Josef Ladislav: *Půl století světoběžcem: Dvě cesty do Austrálie*. Praha 1986, s. 129.

²⁸⁷ BLAINEY, Geoffrey: *Dějiny Austrálie*. Praha 1999, s. 122.

navštívil město Broome, které se nachází na severu Západní Austrálie, povšiml si, že většinu obyvatel města tvoří Číňané a Japonci. Situaci vysvětluje následovně: „V tomto případě se v zákonu zakazujícím přistěhovalectví lidí z Asie musela najít nějaká skulina, neboť bez žlutých potápěčů nebylo by ani perel.“²⁸⁸ Fikejzlová se zmiňuje, že i ona s manželem museli projít lékařskou prohlídkou, kde se zjišťuje, zda daná osoba je či není mongoloidní či negroidní rasy. Jakkoliv se to může zdát úsměvné, danou prohlídkou musejí projít všichni, ačkoliv přiznává, že v jejich případě se lékař omezil pouze na zkoumání dlaní. Na daný zákon naráží i v souvislosti s Číňany žijícími u města Cairns.²⁸⁹

Co se týče postojů australské vlády vůči „bílým přistěhovalcům“, tak ty se proměňovaly v prvních desetiletích 20. století více. Jestliže byl rok 1901 zlomovým milníkem pro přistěhovalce z Asie a Afriky, rok 1906 byl zlomový pro přistěhovalce z Evropy, avšak v dobrém slova smyslu.²⁹⁰ Zjednodušeně bychom mohli námi sledované období, tedy dvacátá a třicátá léta, co se týče přistěhovačské politiky, rozdělit na dvě etapy, kde mezníkem je počátek 30. let, kdy do Austrálie dorazila světová hospodářská krize. Přistěhovalectví do Austrálie ve dvacátých letech bylo podporováno nejenom australskou, ale také britskou vládou.²⁹¹ Britská vláda podpořila finančně až 200 000 přistěhovalců, kteří ve dvacátých letech emigrovali do Austrálie. Po krachu newyorské burzy, která odstartovala světovou hospodářskou krizi, se na počátku třicátých let australské hospodářství propadlo, na to reagovala vláda tím, že zvýšila cla a zastavila přistěhovalectví, které se obnovilo až koncem desetiletí.²⁹²

Baum přistěhovačskou situaci ve třicátých letech komentuje následovně: „Přistěhovalectví do Austrálie nikdy nenabývalo velkých rozměrů a v posledních letech bylo skoro znemožněno přísnými zákony.“²⁹³ Problém s přistěhovačskou politikou zažil Josef Ladislav Erben na vlastní kůži, když se v roce 1936 chtěl vydat na svou druhou cestu do Austrálie. Aby mu bylo

²⁸⁸ ERBEN, Josef Ladislav: *Půl století světoběžcem: Dvě cesty do Austrálie*. Praha 1986, s. 131.

²⁸⁹ ERBEN, Josef Ladislav: *Půl století světoběžcem: Dvě cesty do Austrálie*. Praha 1986, s. 129, 131; FIKEJZLOVÁ, Růžena: *Austrálie očima ženy*. Praha 1941, s. 14, 64; BLAINEY, Geoffrey: *Dějiny Austrálie*. Praha 1999, s. 122.

²⁹⁰ 90. léta 19. století jsou v Austrálii charakterizována jako období hospodářské, ekonomické a politické nestability. Je to období stávek a demonstrací, období vzniku Australské strany práce (Australian Labour Party), období odborů. Ekonomická krize 90. let zasáhla mnoho aspektů australské společnosti, mj. velmi ovlivnila i přistěhovalectví. Po roce 1891 bylo prakticky přistěhovalectví do Austrálie zastaveno. Zlom nastal až v prvním desetiletí 20. století. Viz STUART, Macintyre: *Přestavba národa, 1889–1913*. In: *Dějiny Austrálie*. Praha 2013, s. 93–117.

²⁹¹ Přistěhovalectví z Británie bylo podporováno částečně i proto, že v Austrálii klesala porodnost. Viz BLAINEY, Geoffrey: *Dějiny Austrálie*. Praha 1999, s. 145.

²⁹² STUART, Macintyre: *Čas obětí, 1914–1945*. In: *Dějiny Austrálie*. Praha 2013, s. 118–150.

²⁹³ BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 72.

povoleno odcestovat, musel kontaktovat československého generálního konzula v Sydney, dr. Květoně, který mu povolení vycestovat zařídil. S přistěhovaleckou politikou třicátých let Erben výrazně nesouhlasil, jelikož by podle něj zvýšený počet obyvatel ve státě, a tedy zákazníků v obchodech, napomohl vykoupit dosud neprodejné zásoby zboží a větší poptávka by podnítila rozvoj výroby. Zmiňuje se také o problematice vystěhovalectví, které ve třicátých letech nad přistěhovalectvím převládalo. Erben to vysvětluje tak, že nezaměstnanost ve Velké Británii přiměla Angličany se do Austrálie přestěhovat. Avšak situace na trhu práce zde nebyla o nic lepší, než v jejich domovině. Absence rodiny a přátel, rozdílné klima, jiné prostředí a především zlepšující se ekonomická situace na Britských ostrovech přinutila tyto přistěhovalce vrátit se zpět do Velké Británie.²⁹⁴

7.2 Imigrace z Asie

Jak již bylo napsáno, cestovatelé se zmiňují nejčastěji o imigrantech z Číny. Erben se také zmiňuje často o přistěhovalcích z Afghánistánu. Dále nám ve svých cestopisech nechávají poznámky také například o Japoncích, Indech, Malajcích či Filipíncích. Obecně lze říci, že se asijské národy usazují nejčastěji v severních částech Austrálie, která nejsou bělochy tolik vyhledávaná. Erben se zmiňuje o výrazné asijské menšině na Čtvrtečním ostrově, který leží v Torresově úžině. „Mezi obyvatelstvem neevropského původu žijícím na Thursday Islandu převažují Japonci. Ti mají v rukou všech šest nejdůležitějších loděnic. V ostatní směsici hnědě a snědé pleti najdeme Polynésany ze souostroví Samoa a Tonga, Malajce, Filipínce – zde označované jako Manilany, Indy a řadu dalších.“²⁹⁵ Zdejší obyvatelstvo se živí především lovem perel.²⁹⁶

Nejpočetnější asijskou menšinou v Austrálii jsou však Číňané. Také oni se nacházejí na Čtvrtečním ostrově. Jsou zde většinou majiteli skladů. V Austrálii se nejčastěji živí pěstováním zeleniny a zahradnictvím, ale kvůli již několikrát zmíněnému přísnému přistěhovaleckému zákonu jich v Austrálii ubývá a jejich místa jsou nahrazována většinou jinými přistěhovanci. Tak tomu bylo i ve městě Geraldton, které Erben navštívil v roce 1936. Podobného jevu si všiml Erben i v Darwinu. Když se do něj po více jak dvaceti letech vrací, shledal, že jich zde kvůli přísné přistěhovalecké politice velmi ubylo. V době nejvyhrocenější se někteří významní politikové města dokonce snažili zlikvidovat celou čínskou čtvrť, která se

²⁹⁴ BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 72; ERBEN, Josef Ladislav: *Půl století světoběžcem: Dvě cesty do Austrálie*. Praha 1986, s. 117, 126, 214.

²⁹⁵ ERBEN, Josef Ladislav: *Půl století světoběžcem: Dvě cesty do Austrálie*. Praha 1986, s. 63.

²⁹⁶ Tamtéž, s. 63–64.

ve městě nachází. Naštěstí se to nepodařilo, píše Erben. O čínské čtvrti, ale v Sydney, se rozepsal i Daneš. Dle jeho názoru vypadá tato čtvrť jinak, než se kterými se setkal ve Spojených státech amerických. Rozepsal se také o přísné imigrační politice, což dle něj vede především ke zvýšení počtu nelegálních imigrantů v zemi. Velmi mnoho Číňanů se nachází také v okolí města Cairns, jak píše Fikejzlová a Daneš. Také zde si cestovatelé všimli, že jich velmi ubývá. Místo nich zde v souladu s australskou přistěhovaleckou politikou přibývá přistěhovalců jiné národnosti, převážně jihoevropské. Daneš píše také o tom, jak výrazná čínská menšina, která se v okolí Cairnsu nachází, ovlivňuje místní domorodce. Číňani mají na ně údajně velmi neblahý vliv. Učí je totiž hazardním hrám a velmi ochotně si s nimi vyměňují ženy a dokonce i děti kvůli pohlavnímu styku.²⁹⁷

Z dalších národnostních menšin, které jsou v Austrálii usazené, se zajisté stojí zmínit o Afgháncích, o kterých píše Erben, a také například o Indech, s nimiž se Daneš setkal v Sydney. S Afghánci se setkává Erben na své první i druhé cestě do Austrálie, vždy u města Cloncurry.²⁹⁸ Jsou totiž nejlepší vůdcové karavan velbloudů. Tato zvířata jako jedna z mála dokáží v této neúrodné oblasti žít. Do Austrálie byla přivezena v 19. století a na zdejší přírodní podmínky si rychle zvykla. Vztah Australanů a Indů, kteří zde žijí, je dle Daneše velice choulostivý. Indové údajně velmi těžce nesou, že nejenom Austrálie, ale i jiná samosprávná britská dominia, se brání proti indickým přistěhovalcům a nahlíží na ně stejně jako na ostatní asijské národy. Indická menšina v Austrálii se snaží Australanům ukazovat, že rasové předsudky škodí soudržnosti britského impéria. Tato menšina usiluje především o to, aby byli Indové v Austrálii uznáni jako rovnoprávní občané jakožto příslušníci rovnocenného národa britské říše.²⁹⁹

²⁹⁷ ERBEN, Josef Ladislav: *Půl století světoběžcem: Dvě cesty do Austrálie*. Praha 1986, s. 62, 124, 137–139; FIKEJZLOVÁ, Růžena: *Austrálie očima ženy*. Praha 1941, s. 64; DANĚŠ, Jiří Viktor: *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926, s. 164–165, 344, 349–350.

²⁹⁸ Město leží ve středu severního Queenslandu. V dané oblasti panují velmi nepříznivé klimatické podmínky. Zdejší krajina je naprosto vyprahlá, roste zde pouze travina spinifex, voda je zde velkou vzácností. V okolí města se těží měděná ruda. Viz ERBEN, Josef Ladislav: *Půl století světoběžcem: Dvě cesty do Austrálie*. Praha 1986, s. 35–36.

²⁹⁹ ERBEN, Josef Ladislav: *Půl století světoběžcem: Dvě cesty do Austrálie*. Praha 1986, s. 36, 177–178; DANĚŠ, Jiří Viktor: *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926, s. 165–166.

7.3 Imigrace z Evropy

O evropských imigrantech v Austrálii nám nechává nejvíce poznámek Jiří Viktor Daneš. Danou problematikou se zabývá ve větší části dvanácté kapitoly svého cestopisu,³⁰⁰ v níž se věnuje především početným národnostním menšinám, které se rozhodly usadit v Sydney. Nejvíce ze všech cestovatelů se také zabývá československými imigranty. Především se snaží čtenáři ukázat, jaké problémy zde mohou čekat československého občana, který se rozhodne přestěhovat se do Austrálie. Daným tématem se zabývá v poslední kapitole svého cestopisu.³⁰¹ Z dalších národností se cestovatelé nejvíce zmiňují o Němcích a Italech. Zmiňuje se taktéž o dalších národnostních menšinách.³⁰²

Nejvíce imigrantů v Austrálii pochází samozřejmě z Velké Británie. Tito přistěhovalci, jak Daneš uvádí, jsou australskou společností přijímáni nejlépe. Angličané jsou oproti jiným evropským přistěhovalcům upřednostňováni, a to jak například v práci, tak ve společnosti. Uvádí, že pro rodilého Australana či Angličana je mnohem snazší dosáhnout lépe placené pozice, než pro přistěhovalce. Rovněž píše, že na odborné pozice, kde je třeba vysokoškolské vzdělání, nemá přistěhovalce téměř šanci se dostat. Ačkoliv Daneš nedělá mezi Angličany a Australany rozdíly a dává je do kontrastu proti jiným přistěhovalcům, Baum se zmiňuje o tom, že poměr mezi Australany a Angličany není zcela ideální a zaměřuje se na rozdíly obou národů. „Proti Angličanům jsou povahy otevřené a sdílné, takže působí sympatickým dojmem, ale Angličané jim neradi promíjejí jejich trochu nenucené chování a hlavně poklesky proti mluvnické anglického jazyka.“³⁰³ Propast mezi Australany a cizinci byla velmi prohloubena 1. světovou válkou, po níž došlo k utlačování především německého, rakouského a maďarského národa.³⁰⁴

V současnosti tvoří největší menšinu nebritského původu Italové. Ti sem povětšinou přišli již koncem 19. století, kdy australská vláda přistěhovalcům velmi podporovala. Mnoho se jich usadilo v Queenslandu, kde se zabývají zemědělstvím, především pěstováním cukrové třtiny.

³⁰⁰ DANEŠ, Jiří Viktor: *Obyvatelstvo podle původu, náboženství a národnosti*. In: DANEŠ, Jiří Viktor. *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926, s. 149–166.

³⁰¹ DANEŠ, Jiří Viktor: *Austrálie jako cíl vystěhovalců*. In: DANEŠ, Jiří Viktor. *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926, s. 639–666.

³⁰² Kromě Čechoslováků, Němců a Italů se Daneš zmiňuje taktéž o Řecích, Skandinávcích, Židech, Španělech, Portugalcích, Polácích, Rusech či Syřanech. Viz DANEŠ, Jiří Viktor: *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926, s. 158–164.

³⁰³ BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 52.

³⁰⁴ BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 51–52; DANEŠ, Jiří Viktor: *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926, s. 72, 660.

Baum dokonce uvádí, že severní Queensland je jediný kraj, jehož bílé obyvatelstvo není výhradně anglosaského původu. Australané zde Italy nevidí rádi, jelikož se bojí, že svojí nižší životní úroveň způsobí celkové snížení platů. Italové se dle Daneše, podobně jako Řekové, velmi pomalu asimilují, neboť se v Austrálii často sdružují do italských komunit a odmítají se začlenit do běžné australské společnosti. Kromě Italů do Austrálie koncem 19. století přišlo také mnoho Němců. Cestovatelé obdivují především jejich rychlou asimilaci s australským obyvatelstvem a narážejí na problémy, kterým museli čelit po první světové válce. „Za světové války obrátilo se veřejné mínění Austrálie proti Němcům a městečka s německými jmény byla nucena přijmout jména anglická nebo z řeči australských domorodců.“³⁰⁵ Podobně se o problémech, které Němci v Austrálii po válce zažívali, zmiňuje i Daneš.³⁰⁶

O Čechoslovácích v Austrálii, se kromě Kische, zmiňují všichni cestovatelé. Jejich počet nám udává Daneš, Erben i Baum, a jelikož každý navštívil Austrálii v různé době, zmiňují se o různých číslech. Daneš uvádí, že oficiálně jich je na generálním konzulátu nahlášeno kolem stovky, nicméně předpokládá, že kvůli nevyhovující imigrační politice³⁰⁷ jich bude v Austrálii spousta nelegálně. Baum se zmiňuje o čísle 400 a Erben píše, že počet Čechů a Slováků žijících v Sydney je asi 170 a v celém státě jich pobývá 520.³⁰⁸ Cestovatelé narážejí především na neschopnost Čechoslováků přizpůsobit se zdejšími podmínkám, alespoň u první generace přistěhovalců. Jejich děti, se kterými se Daneš setkal, se však většinou považovaly již za Australany. Rodiče je sice český jazyk učili, nicméně mnoho z nich ho v dospělosti zapomnělo, jelikož mluvili pouze anglicky. Cestovatelé narážejí také na jakousi emoční bariéru, kterou Čechoslováci v prvních měsících v Austrálii překonávali. Situace byla obzvláště obtížná pro ženy, které většinou zůstávaly doma a staraly se o domácnost. Na rozdíl od svých partnerů se tedy nedostaly příliš do společnosti. Jak Daneš, Erben, tak Fikejzlová se zmiňují i o případech, kdy se českoslovenští přistěhovalci se zdejšími poměry nikdy nesžili a po určité době odjeli zpátky domů.³⁰⁹ Jak ve svém cestopise Erben zmiňuje, Daneš

³⁰⁵ BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 105.

³⁰⁶ ERBEN, Josef Ladislav: *Půl století světoběžcem: Dvě cesty do Austrálie*. Praha 1986, s. 192; BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 104–105, 148–149; DANEŠ, Jiří Viktor: *Tři léta při Tichém oceánu*. I. díl. Praha 1926, s. 158–163.

³⁰⁷ Ačkoliv jsou 20. léta, jak jsem již uvedl, pro přistěhovalce poměrně příznivá, pro občany států, které byly poraženy v první světové válce, již doba tak příznivá nebyla.

³⁰⁸ Zde můžeme vidět, o kolik se zvedl počet přistěhovaných Čechoslováků do Austrálie od doby, kdy v ní pobýval Daneš, do roku 1937, kdy Erben navštívil Sydney.

³⁰⁹ Erben například uvádí, že v roce 1928 přijelo do Sydney asi 120 Slováků, kteří do Austrálie odjeli za lepším životem. Práci však nesehnali a většina živořila na ulicích. Mnoho z nich se nakonec vrátilo domů do Československa, jiní se usadili v buši, kde byla pracovní situace koncem 20. let příznivější. Viz ERBEN, Josef Ladislav: *Půl století světoběžcem: Dvě cesty do Austrálie*. Praha 1986, s. 213–214.

Čechoslováky v Sydney velmi podporoval. Na jeho popud dokonce došlo v roce 1927 k založení krajanského kroužku, který v životě české a slovenské menšiny hrál roli nesmírně důležitou.³¹⁰

³¹⁰ FIKEJZLOVÁ, Růžena: *Austrálie očima ženy*. Praha 1941, s. 100–101; DANEŠ, Jirí Viktor: *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926, s. 72, 639–666; ERBEN, Josef Ladislav: *Půl století světoběžcem: Dvě cesty do Austrálie*. Praha 1986, s. 29, 212–213; BAUM, Jirí: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno 2007, s. 131.

Závěr

V práci jsem se primárně věnoval pěti cestopisům českých cestovatelů, kteří v období první Československé republiky navštívili Austrálii. Na základě jejich podrobné analýzy, kterou jsem doplnil vhodnými informacemi ze sekundární literatury, jsem se snažil vytvořit co nejkomplexnější obraz toho, jak cestovatelé Austrálii vnímali. Toho jsem chtěl dosáhnout především vypátráním co nejvíce společných „množin“ a tyto informace poté zkoumat, navzájem porovnat a odhalit, jestli jsou jejich postřehy stejné, podobné či naopak naprosto odlišné. Tímto způsobem byla sestavena celá struktura, tedy rozčlenění práce na jednotlivé kapitoly a podkapitoly a taktéž jsem na základě této metody zpracoval druhou až sedmou kapitolu.

Jak jsem tyto „společné množiny“ v jednotlivých cestopisech nacházel, demonstuji na čtvrté kapitole, v níž jsem se zaměřil na australské zvířectvo a rostlinstvo. Při zkoumání daných cestopisů jsem si dělal zápisy o každém zvířeti či rostlině, o kterých se v cestopisech cestovatelé zmínili. Kromě četnosti výskytu daného zvířete či rostliny, jsem bral ohled také na to, kolik prostoru ve svých cestopisech danému objektu cestovatelé věnují. Tímto způsobem jsem došel k zjištěním někdy očekávaným, ale mnohdy i překvapivým. Například nebylo nikterak udivující, že se cestovatelé nejvíce zaměřovali na klokany a z rostlinstva na eukalypty. Naopak mě zaujalo, že se téměř nezmiňují o hadech, ačkoliv v Austrálii žije nejvíce jedovatých druhů hadů na světě. Celkem zde můžeme potkat až 143 druhů hadů.³¹¹ Právě čtvrtá kapitola je však způsobem zpracování poněkud ojedinělá, jelikož jsem se v ní, jako v jediné, věnoval, jak jsem již napsal v úvodu, také těm zvířatům a rostlinám, jejichž četnost výskytu v cestopise sice není vysoká, ale pro Austrálii jsou svým způsobem typická. Z tohoto důvodu jsem se v práci zmínil například o ďáblu medvědovitém, který žije v Tasmánii a píše o něm pouze Jiří Viktor Daneš. Dané zvíře je však pro tento ostrov natolik typické, že jsem se jej do rozboru australské fauny rozhodl zařadit.

Poté, co jsem společná témata, vyskytující se v cestopisech nejčastěji, vypátral, zjistil jsem, že ve velké většině případů, se k jednotlivým aspektům, které cestovatele na Austrálii zaujali, vyjadřují stejně či velmi podobně. Oněch „společných tematických množin“, na které měli cestovatelé stejné či velmi podobné názory, byla celá řada. Z přírodních poměrů uvedu

³¹¹ *Austrálie-online.cz: Vše o Austrálii ONLINE: Flóra a fauna: nebezpečná zvířata.* In <http://www.australie-online.cz/index.php/flora-a-fauna/nebezpecna-zvirata> [cit 30. 4. 2016].

například Australské Alpy, Velký bariérový útes či obecně krajinu severního Queenslandu. Dále poté krajinu Jižní Austrálie nebo Austinovo jezero. Daneš s Erbenem mají velmi podobné názory na Baronovy vodopády a krajinu v jejich okolí, na Eyrovo jezero či zlatonosná pole Západní Austrálie. Erben a Baum velmi podobně popisují Yanchapské krápníkové jeskyně v Západní Austrálii. Také většina měst na cestovatele působila podobným dojmem. Z dalších aspektů, na které měli cestovatelé podobný názor, pak můžeme jmenovat například systém australských železnic, queenslandské domorodce, sport, obsluhu v hotelech a restauracích, zákon o bílé Austrálii atd.

Oblastí, na něž měli cestovatelé názory odlišné a mnohdy naprosto protichůdné, bylo daleko méně, přesto je velmi důležité je zdůraznit. Trochu speciálním případem je Erbenův pohled na Modré hory. Změna jeho názoru na toto majestátné pohoří, jež se nachází nedaleko Sydney, byla způsobena proměnou okolí samotných hor a jejich zpřístupněním široké veřejnosti, čímž tyto hory, dle jeho názoru, ztratily kouzlo nedotčené krajiny. Velmi odlišné pohledy na různé aspekty, se kterými se v Austrálii cestovatelé setkávali, měl Daneš a Baum. Nejnápadnější je jejich protichůdný popis Jenolanských jeskyní v Modrých horách, okolí Canberry a rozcházejí se taktéž v názoru na vzájemný vztah Australanů a Angličanů. Rozdílné názory oproti ostatním cestovatelům můžeme také několikrát pozorovat u Egona Erwina Kische. Jeho postoj k lesním požárům, australským soudům či k tomu, co odborná literatura nazývá jako „Frazer Massacre“, je odlišný nejen od ostatních cestovatelů, ale mnohdy i od sekundární literatury. Více než u jiných autorů můžeme u Kische pozorovat jeho zaujatost a subjektivní líčení.

Seznam pramenů a literatury

Prameny:

BAUM, Jiří: *Okolo zeměkoule autem a lodí*. Brno: L. Marek, 2007, 294 s. ISBN 80-86263-93-2

DANEŠ, Jiří Viktor: *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha: František Borový, 1926, 672 s.

ERBEN, Josef Ladislav: *Půl století světoběžcem: Dvě cesty do Austrálie*. Praha: Panorama, 1986, 256 s.

FIKEJZLOVÁ, Růžena: *Austrálie očima ženy*. Praha: Česká grafická Unie a. s., 1941, 129 s.

KISCH, Egon Erwin: *Přistání v Austrálii*. 4. vyd. Praha: Státní nakladatelství politické literatury, 1956, s. 266.

Literatura:

BERGAMINI, David: *Austrálie: Země a život*. Praha: ARTIA, 1973, 198 s. ISBN 37-002-73

BLAINEY, Geoffrey: *Dějiny Austrálie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1999, 251 s. ISBN 80-7106-334-7

BRINKE, Josef: *Austrálie*. Praha: Albatros, 1973, 152 s.

BRINKE, Josef: *Austrálie a Oceánie*. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983, 295 s.

BUREŠOVÁ, Jana: *Zdroje informací o Austrálii v období první Československé republiky*. In: *Historica Olomucensia* 44/2013. Olomouc 2013, s. 115-132.

CIGLER, Michael: *The Czechs in Australia*. Melbourne: AE Press, 1983, 150 s. ISBN 0-86787-201-2

JENÍČEK, Jaroslav a kol.: *Austrálie*. Praha: ČTK-Pressfoto, 1975, 230 s.

KUNSKÝ, Josef: *Čeští cestovatelé*. II. díl. Praha: Orbis, 1961, 492 s.

MARTÍNEK, Jiří – MARTÍNEK, Miloslav: *Kdo byl kdo: Naši cestovatelé a geografové*. Praha: Libri, 1998, 509 s. ISBN 80-85983-50-8

STUART, Macintyre: *Dějiny Austrálie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2013, 269 s. ISBN 978-80-7422-222-1

ŠEBESTA, David – FŇUKAL, Miloš – TLÁSKAL, Milan: *Regionální geografie anglosaské Ameriky, Austrálie a Antarktidy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013, 90 s. ISBN 978-80-244-3898-6

Internetové zdroje:

Archiv fotografií, pořízených Dr. J. Baumem a R. Baumovou. In:
http://www.baum.com.au/Dr_J_Baum/archiv_foto/small/6/6458Dunk_Island,_Australie,_1935.jpg [cit. 2. 5. 2016].

Archiv fotografií, pořízených Dr. J. Baumem a R. Baumovou. In:
http://www.baum.com.au/Dr_J_Baum/archiv_foto/small/6/6243Camberra,_snemovna,_Australie,_1935.jpg [cit. 2. 5. 2016].

Archiv fotografií, pořízených Dr. J. Baumem a R. Baumovou. In:
http://www.baum.com.au/Dr_J_Baum/archiv_foto/small/7/7649Taboreni_u_Balladonie,_Z._Australie,_1935.jpg [cit. 2. 5. 2016].

Archiv fotografií, pořízených Dr. J. Baumem a R. Baumovou. In:
http://www.baum.com.au/Dr_J_Baum/archiv_foto/small/6/6391Domorodci_pri_tanci,_Palm_Island,_Australie,_1935.jpg [cit. 2. 5. 2016].

Archiv fotografií, pořízených Dr. J. Baumem a R. Baumovou. In:
http://www.baum.com.au/Dr_J_Baum/archiv_foto/small/7/7039Hotel_australsky._Grafton,_1935.jpg [cit. 2. 5. 2016].

Archiv fotografií, pořízených Dr. J. Baumem a R. Baumovou. In:
http://www.baum.com.au/Dr_J_Baum/archiv_foto/small/7/7715Klokan_wallaby_s_mladetem,_Koala_Park_u_Sydney,_1935.jpg [cit. 2. 5. 2016].

Australian Bureau of Statistics. In: <http://www.abs.gov.au/> [cit. 19. 3. 2016].

Australské rostliny: Banksie. In: <http://anigozanthos.biz/AU/banksie> [cit. 21. 4. 2016].

Austrálie-online.cz: Vše o Austrálii ONLINE. Flóra a fauna. In: <http://www.australie-online.cz/index.php/flora-a-fauna> [cit. 4. 4. 2016].

Austrálie-online.cz: Vše o Austrálii ONLINE: Flóra a fauna: nebezpečná zvířata. In: <http://www.australie-online.cz/index.php/flora-a-fauna/nebezpecna-zvirata> [cit. 30. 4. 2016].

Bibliografie dějin Českých zemí: Historický ústav AV ČR. In: <http://biblio.hiu.cas.cz/authorities/108358> [cit. 1. 4. 2016].

History of Canberra. In: https://en.wikipedia.org/wiki/History_of_Canberra [cit. 2. 4. 2016].

http://web2.mendelu.cz/af_291_projekty2/vseo/ [cit. 19. 4. 2016].

ifauna.cz. In: <http://www.ifauna.cz/ovce-kozy/clanky/r/detail/308/historie-a-soucasnost-chovu-ovci-v-australii> [cit. 19. 4. 2016].

Leporelo.info. In: https://leporelo.info/pics/pic/australie-_mapa_.jpg [cit. 2. 5. 2016].

Městská knihovna Chrudim: Historie Chrudimska. In: <http://www.knihovna-cr.cz/osobnosti-chrudimska/fikejzova-baumova-ruzena> [cit. 7. 3. 2016].

Resumé

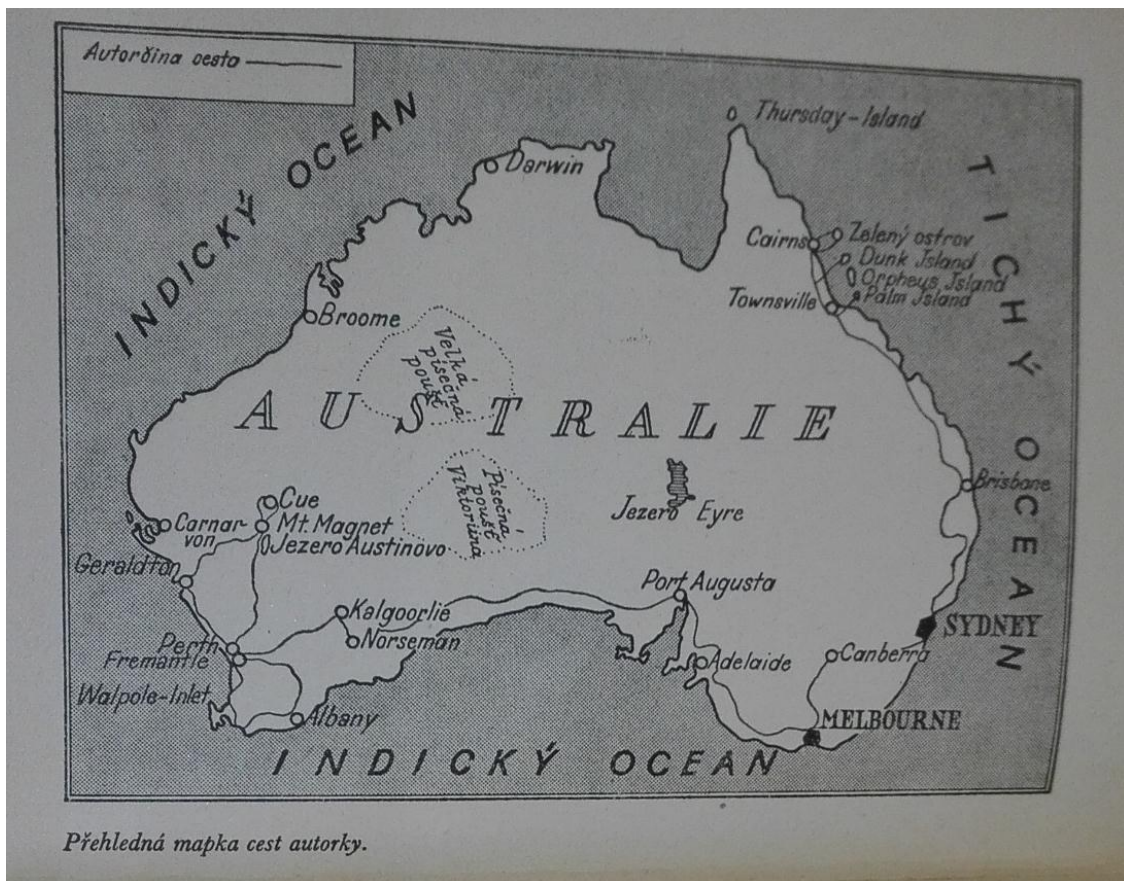
Based on an analysis of travel books by five Czechoslovakian travellers, the aim of this thesis was to capture an image of Australia in the period of the First Czechoslovak Republic. I was dealing with the most discussed themes in these travel books. Apart from defining targets of each expedition, I was examining geographical characteristics of individual Australian states. The most visited cities were also my subjects of interest as well as Australian fauna and flora and indigenous people. Furthermore, I was curious about the way travellers commented on issues like transport, sport, accommodation, catering and immigration. Immigration, in particular, is a sensitive issue not only of the 1920s and 1930s, when Jiří Baum, his wife Růžena Fikejzlová, Josef Ladislav Erben, Egon Erwin Kisch and Jiří Viktor Daneš was travelling in Australia, but of the entire past century. I investigated things which travellers paid attention to, why they were interested in these topics but my greatest endeavour was to find out if they shared their opinions with the others or they had a mind of their own.

Přílohy

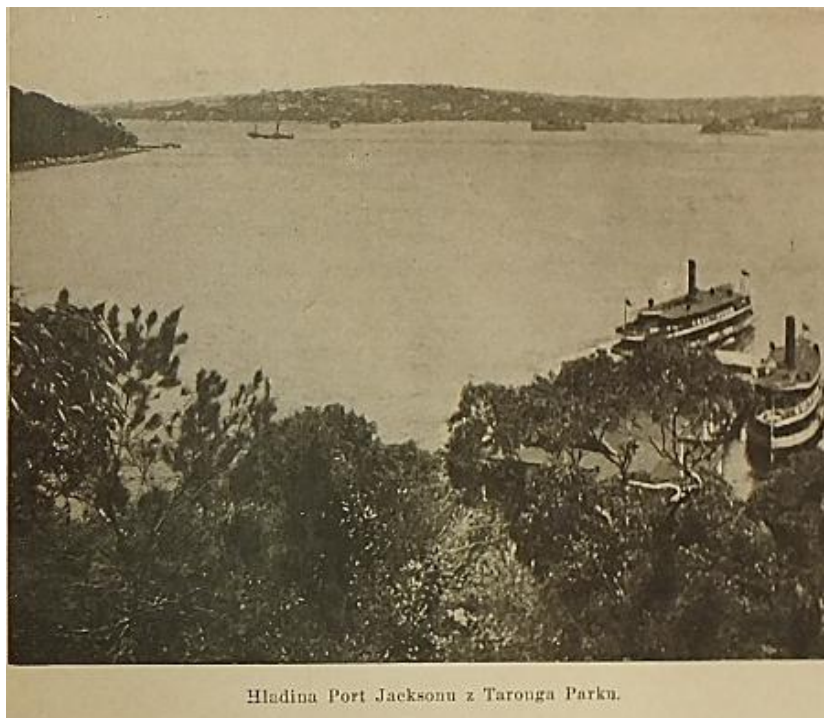

Obr. 1 Mapa Austrálie ³¹²

³¹² Leporelo.info. In: https://leporelo.info/pics/pic/australie-_mapa_.jpg [cit. 2. 5. 2016].

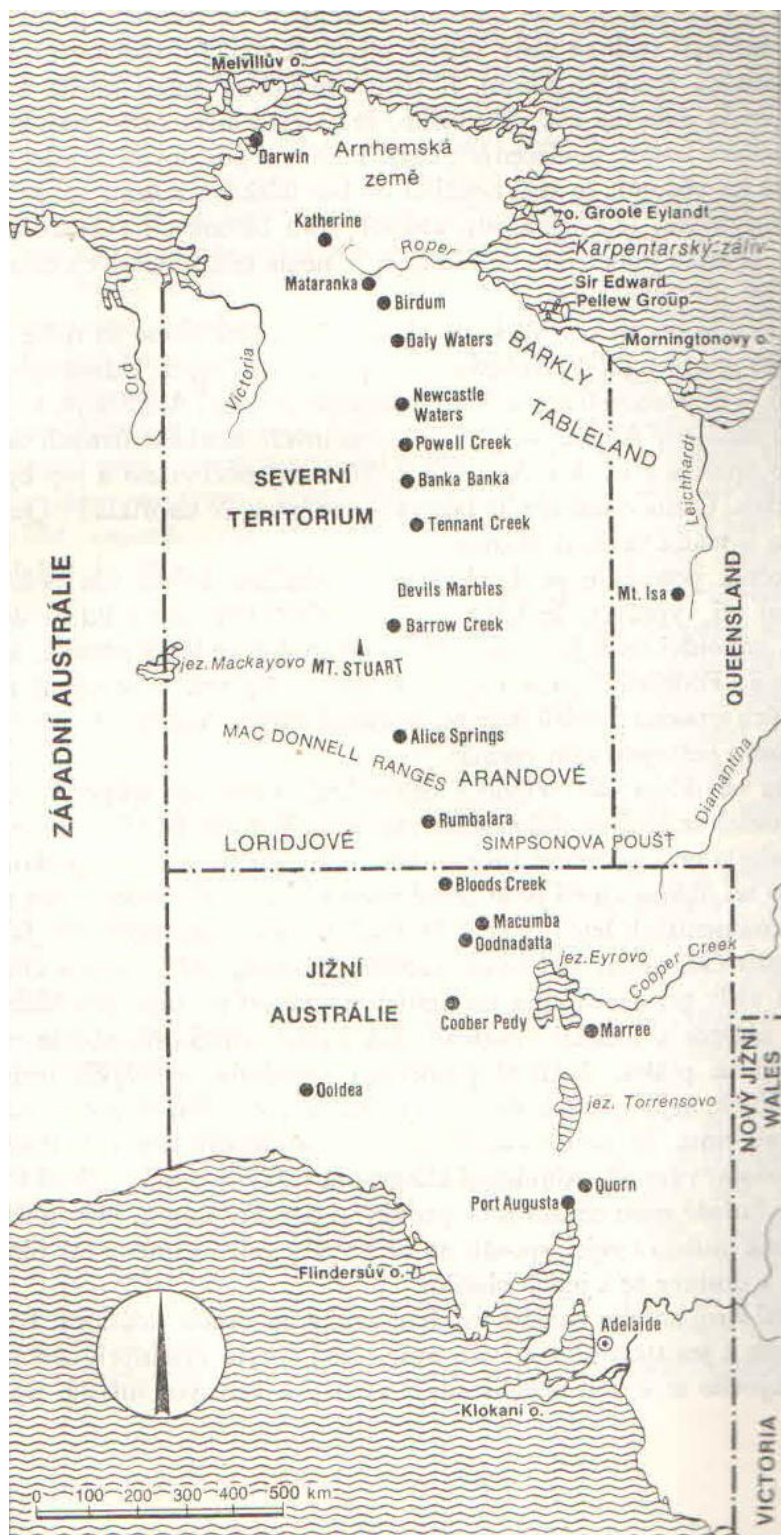
Obr. 2 Mapa cesty Růženy Fikejzlové a jejího muže ³¹³

Obr. 3 Hladina Port Jacksonu z Taronga Parku ³¹⁴

³¹³ FIKEJZLOVÁ, Růžena: *Austrálie očima ženy*. Praha 1941, s. 129.

³¹⁴ DANES, Jiří Viktor: *Tři léta při Tichém oceáně*. I. díl. Praha 1926, s. 197.

Obr. 4 Mapa Severního Teritoria a Jižní Austrálie ³¹⁵

³¹⁵ ERBEN, Josef Ladislav: *Půl století světoběžcem: Dvě cesty do Austrálie*. Praha 1986, s. 162.

Obr. 5 Růžena Fikejzlová na Dunkově ostrově³¹⁶

Obr. 6 Budova sněmovny v Canbeře³¹⁷

³¹⁶ *Archiv fotografií, pořízených Dr. J. Baumem a R. Baumovou. In:*
http://www.baum.com.au/Dr_J_Baum/archiv_foto/small/6/6458-Dunk_Island,_Australie,_1935.jpg [cit. 2. 5. 2016].

³¹⁷ *Archiv fotografií, pořízených Dr. J. Baumem a R. Baumovou. In:*
http://www.baum.com.au/Dr_J_Baum/archiv_foto/small/6/6243Camberra,_snemovna,_Australie,_1935.jpg [cit. 2. 5. 2016].

Obr. 7 Táboření u Balladonie ³¹⁸

Obr. 8 Domorodci při tanci na Palmovém ostrově ³¹⁹

³¹⁸ Archiv fotografií, pořízených Dr. J. Baumem a R. Baumovou. In: http://www.baum.com.au/Dr_J_Baum/archiv_foto/small/7/7649Taboreni_u_Balladonie,_Z._Australie,_1935.jpg [cit. 2. 5. 2016].

³¹⁹ Archiv fotografií, pořízených Dr. J. Baumem a R. Baumovou. In: http://www.baum.com.au/Dr_J_Baum/archiv_foto/small/6/6391Domorodci_pri_tanci,_Palm_Island,_Australie,_1935.jpg [cit. 2. 5. 2016].

Obr. 9 Typický australský hotel ³²⁰

Obr. 10 Klokan wallaby s mládětem, Koala Park u Sydney ³²¹

³²⁰ *Archiv fotografií, pořízených Dr. J. Baumem a R. Baumovou. In: http://www.baum.com.au/Dr_J_Baum/archiv_foto/small/7/7039-Hotel_australsky._Grafton,_1935.jpg [cit. 2. 5. 2016].*

³²¹ *Archiv fotografií, pořízených Dr. J. Baumem a R. Baumovou. In: http://www.baum.com.au/Dr_J_Baum/archiv_foto/small/7/7715Klokan_wallaby_s_mladetem,_Koala_Park_u_Sydney,_1935.jpg [cit. 2. 5. 2016].*